

საქართველოს სტრატეგიული განვითარება

**ჩვენ
შევძლებთ!**

სექტემბერი 2024

საჩივრი

პრეამბულა	3
ევროპის კავშირში ბანკრუტობა	5
ბანკრუტობის პოლიტიკა	18
ერის ჯანმრთელობა და ჯანდაცვის სიძვედე	30
დამოკრძალული მართვადობა და კანონის უზენაესობა	36
თვითმმართველობის ჩაფორმება	41
თავდაცვის პოლიტიკა	50
დამცველთა მუშაობის ბაზა	55
საერთაშორისო მართვადობა და საგარეო პოლიტიკა	58
სამართლებრივი პოლიტიკა ადამიანის დignity და მსახურის მართვადობა	62
ეთნიკური უმცირესობები	66
შრომა და სოციალური დაცვა	68
დასაქმება და ინვესტიციური კონომიკური ზრდა	71
კავშირების ბაზარი	76
სოციალური დაცვა	87
ბანკრუტობის დაცვა	89
შინაური მართვადობა კეთილდღეობა	94

პიჯაბუა

თავისუფლების მოედანი და საქართველოს მოქალაქეები ერთმანეთისადმი სოლიდარობით, პატივისცემითა და ურთიერთგაგებით ვქმნით ერთობას, საქართველოში თავისუფლების, დემოკრატიის, დამოუკიდებლობისა და მშვიდობის გასაძლიერებლად. ვაცნობიერებთ, რომ საქართველოს საზოგადოება მრავალფეროვანია, ჩვენი მიღწევები საერთოა და ქართული სახელმწიფოს სიძლიერე მისი ყველაზე მოწყვლადი მოქალაქეების კეთილდღეობით იზომება. საქართველოს გამთლიანება და გაძლიერება ჩვენი უმთავრესი მისწრაფებაა. ქართული იდენტობა ევროპული იდენტობაა და საქართველოს ბუნებრივი ცივილიზაციური სივრცე ევროპაშია. ევროკავშირში სწრაფი გაწევრიანება საქართველოს პოლიტიკის სტრატეგიული პრიორიტეტია.

განვითარების შემოთავაზებული სტრატეგია მომავალი თაობებისადმი სრული პასუხისმგებლობით შევიმუშავეთ. გამოვიყენეთ პროფესიონალების, აკადემიური სფეროს, სამოქალაქო საზოგადოების წარმომადგენლების და საქართველოს პატრიოტების რჩევები. ამასთანავე, პროგრამას განვიხილავთ როგორც ცოცხალ დოკუმენტს, რომელსაც თქვენთან, საქართველოს მოქალაქეებთან მუდმივი აზრთა გაცვლა-გამოცვლის საფუძველზე განვაახლებთ. ჩვენთვის ამოსავალი წერტილი საქართველოს მოქალაქეების მისწრაფებებია. დემოკრატია ცოცხლობს მუდმივი დიალოგის რეჟიმში. ჩვენ დემოკრატები ვართ.

თავისუფლების მოედანი დაიცავს ადამიანის თავისუფლებასა და უფლებებს, კანონის უზენაესობას, საქართველოს დამოუკიდებლობასა და უსაფრთხოებას. იგი ხელს შეუწყობს ქვეყნის საერთო კეთილდღეობას, მდგრად განვითარებას, შიდა ერთიანობასა და კულტურულ მრავალფეროვნებას, უზრუნველყოფს შესაძლებლობათა მაქსიმალურ თანასწორობას საქართველოს მოქალაქეებს შორის.

დემოკრატია ვერ იარსებებს სოციალური სამართლიანობის გარეშე. სწრაფ ეკონომიკურ განვითარებას საფუძვლად უნდა დაედოს შესაძლებლობების საზოგადოება, სადაც ადამიანები საკუთარი ნიჭით და შრომით წარმატებას მიაღწევენ.

ძლიერი საშუალო კლასი უნდა გახდეს დემოკრატიის, კეთილდღეობის და საზოგადოებრივი მედეგობის საყრდენი.

თავისუფლების მოედანს სჯაია, რომ ყველა ადამიანი თანასწორია კანონის წინაშე და აჩაივინ უნდა განისაზღვროს დისკრიმინაციის ეროვნების, რასის, სქესის, ასაკის, ენის, სოციალური მდგომარეობის, სხონიანობის წესის, ჩადიგიური, იდეოლოგიური ან პოლიტიკური მიზნების, ასევე, ფიზიკური, გონიანობი ან ფსიქოლოგიური შესაძლებლობის გამო.

ქალებსა და კაცებს უნდა ჰქონდეთ თანაბარი უფლებები საქართველოს სოციალურ, ეკონომიკურ და პოლიტიკურ ცხოვრებაში. კანონმა უნდა უზრუნველყოს ქალისა და კაცის უფლებრივი თანასწორობა, მათ შორის განათლებაზე თანაბარი ხელმისაწვდომობით და სამუშაო ადგილებზე უთანასწორობის ყველა გამოვლინების აღმოფხვრით. ქალებსა და კაცებს უნდა ჰქონდეთ თანაბარი ანაზღაურება ერთნაირი მოცულობისა და შინაარსის სამუშაოსთვის.

თავისუფლების მოედანი ბუნებრივი რესურსების გრძელვადიანი შენარჩუნების ერთგული იქნება და პასუხისმგებლობით მოეპყრობა საქართველოს როლს სამართლიან და მშვიდობიან საერთაშორისო წესრიგში.

თავისუფლების მოედნის საქართველო არის ძლიერი საქართველო - მრავალპარტიული დემოკრატია ძლიერი ინსტიტუტებით, სწრაფად მზარდი ეკონომიკით, მოქალაქეთა კეთილდღეობით და სოციალური უსაფრთხოებით. ძლიერი საქართველო უნდა იყოს საერთაშორისო თანამეგობრობის აქტიური და საიმედო წევრი, რომელსაც ზურგს ძლიერი პარტნიორები უმაგრებენ. საქართველოს მოქალაქეები იმსახურებენ ანგარიშვალდებულ ხელისუფლებებს, რომლებიც მათი თავისუფლების, კეთილდღეობისა და ევროპული მომავლისთვის არაფერს დაიშურებენ.

ევროპის კავშირში გაწევრიანება

გამოწვევები

ევროპის კავშირში გაწევრიანება საქართველოს ეროვნული ინტერესია. მას ზურგს უმაგრებს საქართველოს მოქალაქეების აბსოლუტური უმრავლესობის ნება და საქართველოს კონსტიტუცია, რომელიც განსაზღვრავს, რომ კონსტიტუციურმა ორგანოებმა ყველა ზომა უნდა მიიღონ ევროპის კავშირსა და ჩრდილოატლანტიკურ ორგანიზაციაში საქართველოს სრული ინტეგრაციის უზრუნველსაყოფად.

ევროინსტაბილუა ანა მხოლოდ საგარეო პოლიტიკის, არამედ შიდა პოლიტიკის უმნიშვნელოვანესი ამოცანაა. ევროინსტაბილუის გეგმა იმავდროულად ანის ქვეყნის დემოკრატიული ტრანსფორმაციის, პოლიტიკური ჩინების ნორმალიზაციის, კორუფციის შემცირების, ქაღაუჭების დემონსტრაციის, უსაფრთხოების გაძლიერების, კეთილდღეობის უზრუნველყოფისა და ევრაზიის მშენებლობის გეგმა.

ევროკავშირში ინტეგრაციის გეგმა, პირველ რიგში, გულისხმობს ევროპულ ღირებულებებზე დამყარებული პოლიტიკის წარმოებას, რაც ნიშნავს დემოკრატიის, კანონის უზენაესობის და ადამიანის უფლებების პატივისცემას. აუცილებელია, რომ ეს გამოხატული იყოს როგორც პოლიტიკური ლიდერების რიტორიკაში, ასევე მათ გადაწყვეტილებებში.

მნიშვნელოვანია ევროინტეგრაციის ყველა კომპონენტში პოლიტიკური ჯგუფებისა და სამოქალაქო საზოგადოების მაქსიმალური ჩართულობა და გადაწყვეტილებების მიღება ფართო კონსენსუსით.

საქართველოს ხელისუფლებამ და პოლიტიკურმა კლასმა ერთობლივი ქმედითი და სწრაფი ნაბიჯები უნდა გადადგან ევროკომისიის მიერ 2023 წლის ნოემბერში გამოქვეყნებული ცხრა რეკომენდაციის განსახორციელებლად, რაც საფუძველს დაუდებს ევროკავშირში გაწევრიანების თაობაზე მოლაპარაკებების დაწყებას.

საქართველოს მთავრობამ უნდა გამოხატოს მკაფიო ამბიციები - როგორც საგარეო ურთიერთობების ასპარეზზე, ასევე დემოკრატიული რეფორმების განუხრელი

ერთგულებით ქვეყნის შიგნით - რომ ის მზად არის ევროპის კავშირის წევრობისთვის და ამას ცალსახად იმსახურებს.

პრეზიდენტი ნაიჯაზი

1. ინსტიტუციური მოწყობა

ევროკავშირში გაწევრიანების პროცესი გულისხმობს პოლიტიკის ტრანსფორმაციას, ინსტიტუციურ რეფორმებს და სექტორულ ცვლილებებს, რომელთა ცენტრალიზებული და ეფექტიანი კოორდინაცია აუცილებელია. მისი პროფილიდან გამომდინარე, ამ ამოცანას საგარეო საქმეთა სამინისტრო სათანადოდ ვერ ახორციელებს. შესაბამისად, დღეს არსებული ინსტიტუციური ჩარჩო ევროინტეგრაციის საჭიროებებს ვერ უპასუხებს. სწორი ინსტიტუციური ჩარჩოს უზრუნველსაყოფად შეიქმნება სახელმწიფო მინისტრის ადმინისტრაცია, რომელსაც უხელმძღვანელებს ვიცე-პრემიერის რანგის მქონე სახელმწიფო მინისტრი. მას ექნება სრული პოლიტიკური მანდატი და ადმინისტრაციული რესურსი იმისთვის, რომ სათანადოდ გაართვას თავი პოლიტიკის დაგეგმვის და უწყებრივი კოორდინაციის ამოცანებს. ეს ცვლილება ხელს შეუწყობს ევროინტეგრაციის პროცესში ჩაბმული სახელმწიფო უწყებების მწყობრ მუშაობას, გადაწყვეტილებების დროულ მიღებას, აღსრულებას და მონიტორინგს.

2. ახალგაზრდების მოზილობა და გახვედრითი პროგრამები

თავისუფლების მოედნისთვის პრიორიტეტია, რომ ახალგაზრდებმა, ისევე როგორც საქართველოს მოქალაქეებმა ზოგადად, გაწევრიანების პროცესშივე იგრძნონ ევროინტეგრაციის ხელშესახები სიკეთეები. თავისუფლების მოედანი აპირებს ევროკავშირთან მოლაპარაკებების დაწყებას ახალგაზრდების სასწავლო და პროფესიული მოზილობის თაობაზე.

ერაზმუსის გაცვლით პროგრამებში სტიპენდიით მონაწილეობის შესაძლებლობა გაიზრდება წელიწადში 5000-მდე. სახელმწიფო უზრუნველყოფს სტუდენტებისთვის დამატებით დაფინანსებას.

ერაზმუსის პროგრამის გააქტიურებასთან ერთად ევროკავშირის ქვეყნებს, დიდ ბრიტანეთსა და სხვა ევროპულ სახელმწიფოებს შევთავაზებთ ორმხრივი ახალგაზრდული ვიზების პროგრამას. ეს ვიზები 30 წლამდე ახალგაზრდებს საშუალებას მისცემს, ორი წლის მანძილზე ისწავლონ, იმუშაონ და იმოგზაურონ ევროპაში.

საქართველო შეუერთდება DISCOVEREU - ს. ეს პლატფორმა ყოველწლიურად 35, 000 ევროპულ ახალგაზრდას უფინანსებს სამგზავრო ბილეთს, რომლითაც ისინი ევროპის მასშტაბით უფასოდ მოგზაურობენ. ახალგაზრდებს ასევე ეძლევათ სპეციალური ბარათი (EUROPEAN YOUTH CARD), რომელიც კულტურულ და სპორტულ ღონისძიებებზე, სასტუმროებსა და ტრანსპორტზე ფასდაკლებებს ითვალისწინებს. თავისუფლების მოედანი იმუშავებს, რომ საქართველო შეუერთდეს DISCOVEREU-ს წევრი ქვეყნების რიგს იმისათვის, რომ ქართველმა ახალგაზრდებმა ისარგებლონ პიროვნული განვითარების ევროპული შესაძლებლობებით.

3. საქართველოს გაწევრიანება SEPA-ში (SINGLE EURO PAYMENT AREA)

საქართველოს მთავრობა, საქართველოს პარლამენტი და ეროვნული ბანკი მოკლე ვადებში უზრუნველყოფენ საქართველოს SEPA-სთან მიერთებისთვის საჭირო ზომების მიღებას. ამ პროცესში საქართველო არ ჩამორჩება ტრიოს ქვეყნებს.

ერთიანი ევროგადახდის სისტემა გაუადვილებს ფინანსურ გადარიცხვებს ემიგრანტებს, კერძო პირებსა და ბიზნესებს.

SEPA-ს წევრობა ასევე მნიშვნელოვანი წინ გადადგმული ნაბიჯი იქნება საქართველოს ევროზონასთან დაახლოების და ევროპის ერთიან ეკონომიკურ სივრცეში ინტეგრირების თვალსაზრისით.

4. ღრმა და ყოვლისმომცველი პაჭრობის შესახებ შეთანხმების უწყაქიანი ჩაალიზება

ევროკავშირი გახდება საქართველოს უმთავრესი სავაჭრო პარტნიორი და მისი ხვედრითი წილი საქართველოს საგარეო ვაჭრობაში მკვეთრად გაიზრდება.

რუსეთზე ეკონომიკური დამოკიდებულება შემცირდება ქართული პროდუქციის და სერვისების ევროკავშირში ექსპორტის ზრდის შედეგად. ღრმა და ყოვლისმომცველი თავისუფალი ვაჭრობის შესახებ შეთანხმება უმნიშვნელოვანესი შესაძლებლობაა იმისთვის, რომ საქართველოს ეკონომიკა ინტეგრირდეს ევროპის ერთიან ეკონომიკურ სივრცეში. ამასთანავე, ეს ქართველი მენარმეებისთვის კონკურენტულობის ამაღლებისა და სტაბილურად მაღალი შემოსავლების მიღების შესაძლებლობაა. მთავრობა მუდმივად იზრუნებს ამ მიზნების ხელშეწყობისთვის.

5. ევროპასთან პირდაპირი მიმოსვლის და დაკავშირებადობის განვითარება

ევროპის დედაქალაქებში პირდაპირი ფრენების წახალისებასა და უზრუნველყოფას მნიშვნელობა აქვს პოლიტიკური და ეკონომიკური თვალსაზრისით. ეს უპასუხებს ქართველი ემიგრანტების, სტუდენტებისა და, ზოგადად, საქართველოს მოქალაქეების ინტერესებსაც. რეგულარული პირდაპირი ფრენები განხორციელდება ბრიუსელის და სხვა ევროპის სხვა ქვეყნების დედაქალაქების მიმართულებით. სახელმწიფო უზრუნველყოფს შესაბამისი შეთანხმებების მიღწევას, ინფრასტრუქტურის მოწყობასა და, საჭიროების შემთხვევაში, კერძო - საჯარო პარტნიორობის ინიცირებასა და ანალიტიკური, მარკეტინგული და სხვა სახის მხარდაჭერას.

ევროკავშირთან დაკავშირებადობის განვითარება მოხდება სწრაფი, ევროპული სტანდარტის სარკინიგზო, საგზაო და საზღვაო ინფრასტრუქტურისა და სატრანსპორტო კავშირების განვითარების გზით. აღნიშნული მიზნებისთვის მოხდება ევროკავშირის TEN-T ინიციატივის ფარგლებში მხარდაჭერის მაქსიმალურად ათვისება, სახელმწიფო თანამონაწილეობის გაზრდა და სახელმწიფო და კერძო სექტორის ერთობლივი პროექტების დაგეგმვა.

6. კანდიდატების ტიპი: საქართველო, უკრაინა, მოლდოვა

ევროკავშირის გაფართოების ტალღები, როგორც წესი, ემყარება რეგიონული ბლოკების ლოგიკას. დღევანდელ ვითარებაში და საქართველოს გეოგრაფიული მდებარეობიდან გამომდინარე, უაღრესად მნიშვნელოვანია, რომ საქართველო განიხილებოდეს მოწინავე ქვეყნების ჯგუფში უკრაინასთან და მოლდოვასთან

ერთად. აუცილებელია, საქართველოს ჰქონდეს ინტენსიური თანამშრომლობითი ურთიერთობა უკრაინასა და მოლდოვასთან ორმხრივ და სამმხრივ რეჟიმში. ეს მოგვცემს გამოცდილების გაზიარებისა და გადაწყვეტილების ერთობლივი ღონისძიებების შესაძლებლობას. ტრიოს ფორმატი განახლდება და თვისობრივად ახალ დონეზე ავა.

7. ბერლინის პროცესი, „სამი ზღვის ინიციატივა“ და სხვა ფორმატები

საქართველო აქტიურად გამოხატავს ევროკავშირის წევრობის ამბიციას. საგარეო ურთიერთობების მიმართულებით ამის ერთ-ერთი გზა არსებულ რეგიონული თანამშრომლობის ფორმატებში ჩართვა და ეფექტიანი მონაწილეობაა. ეს მოგვცემს მეტ კავშირებს, ფინანსურ რესურსებზე წვდომას და მეტ პოლიტიკურ მხარდაჭერას.

საქართველო ჩაერთვება ბერლინის პროცესში, რომელიც ქმნის ევროინტეგრაციის მიზნებისთვის რეგიონული თანამშრომლობის ჩარჩოს ევროკავშირის წევრი და დასავლეთ ბალკანეთის ქვეყნებისთვის. ამ ფორმატში მონაწილეობა შეუძლიათ არა მხოლოდ ბალკანეთის ქვეყნებს.

საქართველო აქტიურად ჩაერთვება „სამი ზღვის ინიციატივაშიც“ პარტნიორი მონაწილის სტატუსით. „სამი ზღვის ინიციატივა“ ბალტიის, ადრიატიკის და შავი ზღვის ქვეყნების რეგიონული თანამშრომლობის ფორმატია. როგორც შავი ზღვის ქვეყანა, საქართველო ისარგებლებს ამ ფორმატით და აქტიურად ჩაერთვება მასში გათვალისწინებულ ენერგეტიკულ, სატრანსპორტო და ციფრული თანამშრომლობის პროექტებში.

8. ფართო მოსახლეობის გამოქიზება

2021 წელს გახმაურებულმა უკანონო ფარულმა ჩანაწერებმა, სადაც ევროკავშირის წარმომადგენლებზე მიყურადების შემთხვევებიც დაფიქსირდა, ზიანი მიაყენა საქართველოსა და ევროკავშირის ურთიერთობებს. არაერთი მოთხოვნისა და დაპირების მიუხედავად, ეს უკანონოება არავის გამოუძიებია. აუცილებელია უკანონო ფარული მიყურადების ფაქტების გამოძიება და მომავალში მათი განმეორების გამორიცხვა.

9. სამოქალაქო საზოგადოების გაძლიერება

„უცხოური გავლენის გამჭვირვალობის შესახებ“ კანონმა მისი არადემოკრატიული შინაარსის გამო საქართველოს ევროკავშირში გაწევრიანების პროცესი შეაჩერა. ეს კანონი დაუყოვნებლივ უნდა გაუქმდეს.

სამოქალაქო საზოგადოების საქმიანობა იქნება დაცული და ყოველგვარი ძალადობისა და შევიწროებისგან თავისუფალი.

პარლამენტი და მთავრობა ხელს შეუწყობენ დამოუკიდებელი სამოქალაქო საზოგადოების ორგანიზაციების საქმიანობას, წახალისებენ საერთაშორისო ფონდებს მათ მხარდასაჭერად და უზრუნველყოფენ მათ ეფექტიან ჩართულობას გადაწყვეტილების მიღების პროცესში.

10. დეზინფორმაციასთან ბრძოლა

პოლიტიკური ლიდერების და მათთან აფილირებული ჯგუფების მხრიდან დასრულდება უსაფუძვლო ბრალდებები „მეორე ფრონტის“ და „გლობალური ომის პარტიის“ თაობაზე. ასევე დასრულდება სხვადასხვა შინაარსის ანტიდასავლური პროპაგანდა.

ხელი შეეწყობა იმ ორგანიზაციების საქმიანობას, რომლებიც რუსული დეზინფორმაციისა და ანტიდასავლური პროპაგანდის წინააღმდეგ მუშაობენ. ასევე ხელი შეეწყობა მოსახლეობის ცოდნის გაზრდას ევროპული ინსტიტუტების, ღირებულებების, პოლიტიკური ისტორიისა და ევროინტეგრაციის შესახებ.

გამოვლინდება რუსული დეზინფორმაციის ქსელები და შეიზღუდება მათი საქმიანობის არეალი. გაქარწყლდება მათ მიერ გავრცელებული ყალბი გზავნილები წიგნიერების წახალისებით და სათანადო ინფორმაციის გავრცელებით.

პარლამენტი იზრუნებს შესაბამისი კანონმდებლობის შემუშავებაზე და რეგულარულ მონიტორინგს განახორციელებს გაწეულ საქმიანობაზე.

11. ევროკავშირის ერთიან საგარეო და უსაფრთხოების პოლიტიკასთან (CFSP) საქართველოს თანხვედრის გაუმჯობესება

ევროკავშირის საგარეო პოლიტიკის გადანაცვეტილებებთან თანხვედრის მაჩვენებელი არ ჩამოსცდება 80%-ს. საქართველოს თანხვედრა ევროკავშირის ღირებულებით და ძირითად საგარეო პოლიტიკურ ხაზთან იქნება ერთმნიშვნელოვანი. საქართველოს მთავრობა მიიღებს პროაქტიულ ზომებს ევროკავშირის მიერ დაწესებული სანქციების რეჟიმის გვერდის ავლის წინააღმდეგ და მოახდენს ამ ზომების მკაფიო დემონსტრირებას.

საქართველო აქტიურად მიიღებს მონაწილეობას ევროკავშირის უსაფრთხოების მისიებში.

საქართველო თავს შეიკავებს რუსეთთან სატრანსპორტო კავშირებისა და რუსეთზე ეკონომიკური დამოკიდებულების შემდგომი გაღრმავებისაგან. არსებული დამოკიდებულება აღმოფხვრება ევროპის ქვეყნებში მიმოსვლისა და მათთან ვაჭრობის განვითარების გზით.

ევროკავშირისა და შეერთებული შტატების მიერ დაწესებულ ფინანსურ სანქციებზე არ იმოქმედებს საგამონაკლისო წესი.

12. დეპოლარიზაცია

პოლარიზაციის ხარისხის შემცირება ქართული პოლიტიკის გაჯანსაღებისთვის სასიცოცხლო მნიშვნელობისაა. დეპოლარიზაცია საჭიროებს პიროვნულ თავდასხმებზე აგებული რიტორიკის აღმოფხვრას, სიძულვილის ენის შემცირებას, შინაარსზე ორიენტირებული დებატების წახალისებას, ძალაუფლების გადანაწილებასა და ინკლუზიურ მმართველობას. დეპოლარიზაციის მიმართულებით მნიშვნელოვან ნაბიჯებს შეიცავს 19 აპრილის შეთანხმება, რომელთა აღსრულება უნდა მოხდეს.

მმართველმა კოალიციამ უარი უნდა თქვას ოპონენტების მიმართ პიროვნულ თავდასხმებზე, რადიკალიზების რიტორიკაზე, სამოქალაქო საზოგადოების წინააღმდეგ თავდასხმებსა და სიძულვილის ენაზე. პოლიტიკოსები უნდა

მონაწილეობდნენ არა მხოლოდ ლოიალური, არამედ კრიტიკული მედიის ეთერებშიც.

გენერალური პროკურორი აირჩევა კვალიფიციური უმრავლესობით, ოპოზიციის მაქსიმალური მონაწილეობით.

ძალაუფლების დეკონცენტრაცია პარლამენტში მოხდება ხუთი კომიტეტის თავმჯდომარის პოზიციის გადაცემით ოპოზიციისათვის. ეს ხელს შეუწყობს ამომრჩეველთა პრეფერენციების მმართველობაში უფრო სრულყოფილად ასახვას და კონკურენტულ ჯგუფებს შორის თანამშრომლობის კულტურის დამკვიდრებას.

პოლიტიკური პარტიების ინკლუზიური რეფორმა უზრუნველყოფს პოლიტიკაში ფულის ნაკადების შემცირებას, გამჭვირვალობასა და საჯარო დაფინანსების სამართლიანი პრინციპების შემუშავებას. ეს ცვლილებები საჭიროებს თავისუფალ გარემოს, სადაც მმართველი პარტიის მხარდაჭერა არ არის დაკავშირებული პრივილეგიებთან და ოპოზიციის მხარდაჭერა - პოტენციურ სანქციებთან.

საქართველოსა და ევროპის პარლამენტებს შორის ჟან მონეს დიალოგი ხელს შეუწყობს პარტიათა შორის დიალოგისა და კონსენსუსის ტრადიციის ჩამოყალიბებას და ორ ინსტიტუტს შორის სამუშაო კავშირების გამყარებას.

13. თავისუფალი არჩევნები

საარჩევნო სისტემა უნდა იყოს სრულად პროპორციული 2%-იანი საარჩევნო ბარიერით.

ცესკოს თავმჯდომარე და წევრები უნდა აირჩეოდნენ კვალიფიციური უმრავლესობით, საპარლამენტო ჯგუფების მაქსიმალური თანამონაწილეობით.

საარჩევნო პერიოდში მმართველი პარტია და სახელმწიფო მკაფიოდ გაიმიჯნება, რამაც უნდა გამოირიცხოს სახელმწიფო რესურსების გამოყენება მმართველი პარტიის სასარგებლოდ.

საარჩევნო პროცესი უნდა იყოს ეუთო/ოდირის სტანდარტებთან სრულ შესაბამისობაში, რაც გულისხმობს თავისუფალი, კონკურენტული და სამართლიანი გარემოს უზრუნველყოფას.

სახელმწიფო უარს იტყვის ამომრჩევლების დაშინების, მოსყიდვის და უკანონო მობილიზების პრაქტიკაზე. საჯარო სექტორში დასაქმებული ადამიანები იქნებიან თავისუფალი ნებისმიერი ვალდებულებისგან, რაც მათ პოლიტიკურ და საარჩევნო პრეფერენციებს შეეხება.

ემიგრანტებს ექნებათ შესაძლებლობა არჩევნებში მიიღონ მონაწილეობა ელექტრონულად ხმის მიცემის გზით. შესაბამისი პროცედურა იქნება გამჭვირვალე და უსაფრთხო.

ყოვლისმომცველი საარჩევნო რეფორმა განხორციელდება ფართო პოლიტიკური კონსენსუსის გზით, ეუთო/ოდირის, ვენეციის კომისიის და საერთაშორისო პარტნიორების ჩართულობით.

14. საპარლამენტო ზედამხედველობა

პარლამენტი ეფექტიან კონტროლს განახორციელებს და ამისათვის მისი საზედამხედველო ფუნქციები გაძლიერდება. ეს გულისხმობს მინისტრის საათის, ინტერპელაციის, თემატური მოკვლევის, თემატური მოხსენებისა და საგამოძიებო კომისიის ინსტრუმენტების დახვეწას და სამთავრობო საათის მექანიზმის შემოღებას, რამაც აქტუალურ საკითხებზე მთავრობის წევრების მოსმენა და მათთან მუდმივი, შინაარსზე ორიენტირებული დებატები უნდა უზრუნველყოს. ეს ცვლილებები განხორციელდება სამოქალაქო საზოგადოების ორგანიზაციების ჩართულობით და საუკეთესო საერთაშორისო პრაქტიკის გათვალისწინებით.

პარლამენტი განახორციელებს ეფექტიან კონტროლს უსაფრთხოების სამსახურებზე, რამაც ხელი უნდა შეუწყოს ფარული მოსმენების მავნე პრაქტიკის აღმოფხვრას. პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობა განმტკიცებული იქნება როგორც კანონმდებლობის, ასევე მისი ეფექტიანი აღსრულების თვალსაზრისითაც.

საპარლამენტო ნდობის ჯგუფში უზრუნველყოფილი იქნება როგორც საპარლამენტო უმრავლესობის, ასევე საპარლამენტო უმცირესობის ეფექტიანი მონაწილეობა. ნდობის ჯგუფის ადმინისტრაციული რესურსები გაიზრდება.

სახელმწიფო თანამდებობის პირები არ ისარგებლებენ საგამონაკლისო წესით კომიტეტის სხდომაზე გამოცხადების თავიდან ასარიდებლად.

სამოქალაქო საზოგადოების წარმომადგენლებს შესაძლებლობა ექნებათ, ეფექტიანი მონაწილეობა მიიღონ ყველა საპარლამენტო კომიტეტის მუშაობაში.

დეპუტატების შეკითხვებს დროულ და სრულ პასუხს გასცემენ შესაბამისი უწყებები.

15. სასამართლო რეფორმა

ძირეული სასამართლო რეფორმა განხორციელდება პოლიტიკური ჯგუფების და საერთაშორისო პარტნიორების ფართო მონაწილეობით. ამ პროცესში შემუშავდება სასამართლო სისტემის მაღალი თანამდებობის პირების, უზენაესი სასამართლოს მოსამართლეების და იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს წევრების კეთილსინდისიერების და პროფესიონალიზმის შემოწმების მექანიზმის. ამ პროცესში მონაწილეობას მიიღებენ ვენეციის კომისია, ევროკომისია და საერთაშორისო ექსპერტები.

რეფორმა უზრუნველყოფს მოსამართლის თანამდებობაზე სამართლიანი კონკურენციის პირობებში კეთილსინდისიერი და პროფესიონალი კანდიდატების შერჩევას.

შესაბამისი საკანონმდებლო ცვლილებებით შემცირდება სამართალწარმოების პროცესში შესაძლო პოლიტიკური ჩარევის რისკები, მათ შორის საქმეთა შემთხვევითი განაწილების წესის დახვეწის გზით.

სასამართლო სისტემა გაძლიერდება საჭირო რესურსებით, რამაც საქმეთა განხილვის გაჭიანურების პრობლემა უნდა აღმოფხვრას.

16. კორუფციის წინააღმდეგ ბრძოლა

რეგულარულად შემოწმდება სახელმწიფო თანამდებობის პირების ქონებრივი დეკლარაციები და ლეგიტიმურ შემოსავალთან დაკავშირებით საეჭვო გარემოებების აღმოჩენის შემთხვევაში დაიწყება გამოძიება.

ანტიკორუფციული ბიურო ანგარიშვალდებული იქნება მხოლოდ პარლამენტის წინაშე. მისი ხელმძღვანელი აირჩევა კვალიფიციური უმრავლესობით და ოპოზიციის მონაწილეობით. ბიუროს ექნება სათანადო ადმინისტრაციული რესურსები, იმუნიტეტი და ეფექტიანი მანდატი.

სპეციალური საგამოძიებო სამსახური ანგარიშვალდებული იქნება პარლამენტის წინაშე. მისი ხელმძღვანელი აირჩევა კვალიფიციური უმრავლესობით და ოპოზიციის მონაწილეობით. სპეციალური საგამოძიებო სამსახური იქნება მთლიანად დამოუკიდებელი პროკურატურისგან და ექნება სრული საგამოძიებო და სისხლის სამართლებრივი დევნის უფლებამოსილება. მას ექნება სრული ადმინისტრაციული და ფინანსური მხარდაჭერა ანტიკორუფციული საქმიანობის ეფექტიანად განხორციელებისთვის.

საქართველო იქნება OECD ანტიკორუფციული ქსელის წევრი და უზრუნველყოფს შესაბამისი რეკომენდაციების განხორციელებას.

სახელმწიფო ტენდერების რეფორმა უზრუნველყოფს საბიუჯეტო თანხების ხარჯვას გამჭვირვალე, სამართლიანი და თანაბარი კონკურენციის პირობებში. ტენდერში გამარჯვებული კომპანიები თავისუფალი უნდა იყვნენ პოლიტიკური გავლენებისგან.

პერსონალური მონაცემების დაცვის სამსახურის რეფორმა გააძლიერებს მის ანგარიშვალდებულებას და ინსტიტუციურ დამოუკიდებლობას. პერსონალური მონაცემების დაცვა და სამართლებრივი რეაგირება დარღვევებზე დაექვემდებარება ევროკავშირის, ვენეციის კომისიის და ეუთო/ოდირის სტანდარტებს.

17. დეოლიგარქიზაცია

ოლიგარქიის მავნე გავლენებისგან სახელმწიფოს დაცვის
შემადგენელი ნაბიჯებია:

- სრულფასოვანი სასამართლო რეფორმა, რომელიც უზრუნველყოფს სასამართლოს სრულ დამოუკიდებლობას;
- მაღალი დონის კორუფციის საქმეების ეფექტიანი და დროული გამოძიება;
- ფინანსური ნაკადების შეზღუდვა პოლიტიკაში და მათი ეფექტიანი კონტროლი. პოლიტიკური დაფინანსების გამჭვირვალობის უზრუნველყოფა;
- თავისუფალი მედიაგარემოს უზრუნველყოფა და სათანადო პირობების შექმნა დამოუკიდებელი მედიაორგანიზაციების ოპერირებისთვის;
- ევროკავშირისა და ვენეციის კომისიის რეკომენდაციების შესრულება და ამ ინსტიტუტებთან მჭიდრო თანამშრომლობით დეოლიგარქიზაციის სამოქმედო გეგმის პერიოდული განახლება და აღსრულება.

18. ადამიანის უფლებები

- შეკრებისა და გამოხატვის თავისუფლებისა და უსაფრთხოების უზრუნველყოფა;
- პირადი ცხოვრების დაცვის უზრუნველყოფა;
- ქალების პოლიტიკაში მონაწილეობის ნახალისება;
- კანონმდებლობის შემუშავების და მისი იმპლემენტაციის მონიტორინგის პროცესში სამოქალაქო საზოგადოების ეფექტიანი ჩართულობის უზრუნველყოფა.

19. გაწევრიანების მოლაპარაკებების დაწყება და კანდიდატი ქვეყნებისთვის გათვალისწინებული ევროპული ფონდების მოზიდვა

- ევროკომისიის რეკომენდაციების სწრაფი შესრულება საფუძველს დაუდებს მოლაპარაკებების დაწყებას გაწევრიანების თაობაზე;
- კანდიდატი ქვეყნების მხარდაჭერისთვის გათვალისწინებული ფონდი 14 მილიარდ ევროს აღემატება. ამ ფონდიდან მოზიდული თანხები

დაიხარჯება შემდეგ პრიორიტეტებზე: კანონის უზენაესობა, კარგი მმართველობა, დაკავშირებადობა, გარემოს დაცვა, ეკონომიკური განვითარება, მცირე და საშუალო ბიზნესის მხარდაჭერა, მეცნიერება, განათლება და ხელოვნება.

განათლების პოლიტიკა

გამოწვევები

საქართველოს მოქალაქეების კომპეტენტურობის გაზრდის მიზნით, თავისუფლების მოედანს პრიორიტეტად მიაჩნია საქართველოში განათლების სისტემის სრულფასოვანი და გააზრებული რეფორმის დაწყება. საქართველოს წინა მთავრობების არაერთი მცდელობა, გაეუმჯობესებინათ განათლების სისტემა, წარუმატებელი აღმოჩნდა. განათლების რეფორმის კრაზი მათმა არათანმიმდევრულმა მიდგომებმა და მკაფიო, სამეცნიერო და პროფესიული ცოდნაზე დაფუძნებული ხედვის არარსებობამ გამოიწვია.

განათლება დემოკრატიული საზოგადოების საფუძველია. მცოდნე, გამბედავ და ზნეობრივ მოქალაქეებს შეუძლიათ ინფორმირებული გადაწყვეტილებების მიღება, საზოგადოებრივი და პირადი სიკეთის შესაქმნელად. განათლება საფუძველია ერის იდენტობის, კეთილდღეობის, მშვიდობიანი და სამართლიანი განვითარებისთვის. განათლება აუცილებელია პიროვნებისთვის საკუთარი ეკონომიკური, სოციალური, ეთიკური თუ სხვა მიზნების მისაღწევად. ევროპული განათლების სისტემები იძლევა საუკეთესო ბალანსს ეროვნული, საზოგადოებრივი და პირადი ინტერესების დასაკმაყოფილებლად. თავისუფლების მოედნის მიზანია ევროპული გამოცდილების შესაბამისი განათლების სისტემის განვითარება საქართველოში.

დღეს პრობლემებია განათლების ყველა ქვესექტორში: საბავშვო ბალებში, სკოლებში, უნივერსიტეტებსა და პროფესიულ სასწავლებლებში, სახელოვნებო ცენტრებსა თუ სასპორტო განათლებით დაკავებულ ორგანიზაციებში.

საქართველოს განათლების სისტემას აქვს ორი დიდი გამოწვევა: განათლების ხარისხი და განათლების ხელმისაწვდომობა.

განათლების ხარისხი

ნებისმიერი ეროვნული თუ საერთაშორისო კვლევისა და შეფასების თანახმად, რომელიც მათ ცოდნასა და უნარებს ამოწმებს, სკოლის მოსწავლეები საშუალოზე

გაცილებით დაბალ შედეგებს აჩვენებენ. დამსაქმებლები ჩივიან საუნივერსიტეტო პროგრამების კურსდამთავრებულების არასათანადო კომპეტენციაზე. საჯარო განათლების ხარისხით უკმაყოფილოა მშობლების მნიშვნელოვანი ნაწილი და კერძო რეპეტიტორობით ან კერძო სკოლებში მიგრაციით ცდილობს ამ პრობლემის მოგვარებას. მიუხედავად სკოლამდელი აღზრდის დაწესებულებებში სიარულისა, ბავშვები მაინც არასაკმარისად მომზადებული მიდიან სკოლაში. დაბალია კვლევითი ორგანიზაციების წარმადობა და საქართველოში ნაწარმოები ცოდნის საერთაშორისო გავრცელება. საგანმანათლებლო დაწესებულებების შენობები, სასწავლო მასალები, ტექნიკური აღჭურვილობა, სასწავლო თუ სამუშაო სივრცეები ღარიბი, გაუმართავი და მოძველებულია.

სკოლები და უნივერსიტეტები ქართული კულტურის ცენტრალურ ინსტიტუტებს წარმოადგენს. მიუხედავად იმისა, რომ ზოგად განათლებაზე სახელმწიფო დანახარჯები ბოლო წლებში გაორმაგდა, სამწუხაროდ, განათლების ხარისხი არ გაუმჯობესებულა.

განათლების ხელისაწყოობა

განათლების სფეროში ჩატარებული ყველა კვლევა აჩვენებს, რომ ქართველ ბავშვებსა და ახალგაზრდებს უკიდურესად არათანაბრად მიუწვდებათ ხელი განათლებაზე, განსაკუთრებით კი ისეთ განათლებაზე, რომელიც მათ ან მათ მშობლებს ხარისხიან განათლებად მიაჩნიათ. დიდი სხვაობაა დედაქალაქის, სხვა ქალაქებისა და სასოფლო დასახლებებში მიღებულ განათლების შედეგებს შორის. ზოგადი განათლების სისტემა ვერ ახერხებს დასახული მიზნების მიღწევას. ეს გარემოება აიძულებს ოჯახებს, საკუთარი სახსრებით შეავსონ სკოლაში მიღებული საგანმანათლებლო დანაკარგები, რაც სოციალურ-ეკონომიკური ნიშნით დიდ უთანასწორობას წარმოშობს. ეთნიკურად არადომინანტურ ჯგუფებს ნაკლებად მიუწვდებათ ხელი სკოლამდელ მომზადებაზე, კომპეტენტურ სასკოლო პედაგოგიურ კორპუსზე, გამართულ ინფრასტრუქტურასა და შედარებით მაღალი ხარისხის საუნივერსიტეტო განათლებაზე. უნივერსიტეტების სტუდენტების მნიშვნელოვანი ნაწილი დროზე ადრე ანებებს სწავლას თავს განათლების მაღალი გადასახადების გამო.

ხარისხისა და ხელმისაწვდომობის ორ უმნიშვნელოვანეს პრობლემას იწვევს და აღრმავებს განათლების არასწორი პოლიტიკა. განათლების დღევანდელი პოლიტიკის პრობლემებია:

განათლების ანადგომიანობა, სისტემის პაჩიურ ინტერესებზე დაქვემდებარება

განათლების სისტემა დაშორებულია საზოგადოების საჭიროებებს და ამის საპირისპიროდ დაქვემდებარებულია მმართველი პარტიის ინტერესებზე. მმართველი პარტია საკუთარ ინტერესებზე დაყრდნობით ლახავს საგანმანათლებლო დაწესებულებების ავტონომიას, ნიშნავს და ათავისუფლებს სკოლის დირექტორებს, უნივერსიტეტების რექტორებს, საბავშვო ბაღებისა და არაფორმალური საგანმანათლებლო ცენტრების ხელმძღვანელებს. პარტიულ ინტერესებზე მორგებული პოლიტიკა ხელს უშლის პროფესიონალების შესაძლებლობების გამოყენებას განათლების პრობლემების მოგვარებაში, გრძელვადიანი, თანმიმდევრული პროგრამების დანერგვას, მტკიცებულებებსა და სამეცნიერო საფუძვლის მქონე გადაწყვეტილებების მიღებას. განათლების პოლიტიკის არადემოკრატიულობა იწვევს განათლების პროცესში დემოკრატიულობის შეზღუდვასაც.

ნაკლები ზრუნვა სოციალურ თანასწორობისა და კეთილდღეობის საკითხებზე

განათლების პოლიტიკა არ ითვალისწინებს საქართველოს მოქალაქეების ხარისხიანი განათლების მიღებისათვის უთანასწორო ფინანსურ და მატერიალურ შესაძლებლობებს. განათლების სფეროში მიღებული გადაწყვეტილებების საფუძველი იშვიათად არის განათლების, როგორც ადამიანის ფუნდამენტური უფლების გააზრება. განათლების პოლიტიკა არ ითვალისწინებს იმ სოციალურ პრობლემებს, რომლებიც მოსწავლეების მშობლებსა და სტუდენტებს აქვთ, რაც მათ ხელს უშლის კონცენტრირებულები იყვნენ განათლების მიღებაზე. განათლების სფეროს მართვა სათანადო ყურადღებას არ აქცევს საქართველოს ეთნიკურ თუ კულტურულ მრავალფეროვნებას და სახელმწიფოში მოქალაქეების სრულფასოვანი ინტეგრაციის საკითხს.

ჩასუნიების ანასათანადო მოპირიფასია და ხაჩვა

ერთი მხრივ, განათლების სფეროს, განსაკუთრებით უმაღლესი განათლებისა და მეცნიერების მიმართულების დაფინანსება არ არის სახელმწიფოს პრიორიტეტი.

მეორე მხრივ, სახელმწიფო ხელს არ უწყობს დამატებითი ფინანსური თუ მატერიალური რესურსების ისეთ მობილიზებას კერძო სექტორიდან, რაც სასწავლო დაწესებულებებისთვის სისტემური პრობლემების მოგვარების მეთ შესაძლებლობას გააჩენდა. განათლების ხარჯების მნიშვნელოვანი ნაწილი მიმართულია მოუქნელი და არაეფექტიანი ბიუროკრატიის საჭიროებების დაკმაყოფილებაზე.

ახალი სოფლის წარმოების ანგარიშის წახალისება, ინოვაციური მიდგომების უზღუდვა

განათლების სფეროში პრიორიტეტულად არ მიიჩნევა ახალი სასწავლო მეთოდების, მართვის მრავალფეროვანი მიდგომების გამოყენება. განვითარების წახალისების ნაცვლად, დასჯაზე ორიენტირებული პოლიტიკით საგანმანათლებლო დაწესებულებების მართვის ავტონომია მნიშვნელოვნად იზღუდება. განათლებისა და მეცნიერების სისტემის გადანაცვეტილებები იშვიათად ითვალისწინებს თანამედროვე ეკონომიკის მოთხოვნებს.

მნიშვნელოვანი პინსიპები სვლიტისთვის

თავისუფლების მოედნის გუნდი განათლების რეფორმას აკავშირებს პოლიტიკურ ფილოსოფიასთან, რომელიც ეფუძნება იმას, რომ საქართველოს თითოეული მოქალაქის ღირსეული ცხოვრება პოლიტიკური სტაბილურობით, დემოკრატიული ღირებულებების განმტკიცებითა და ინკლუზიური ეკონომიკური ზრდით უნდა უზრუნველვყოფ. ვინაიდან საქართველოს კეთილდღეობა მჭიდრო კავშირშია მის ეკონომიკურ განვითარებასა და ეთნიკურ მრავალფეროვნებასთან, მიგვაჩნია, რომ საჯარო პოლიტიკის დღის წესრიგში უპირველესი ადგილი სწორედ განათლებას უნდა მიენიჭოს.

პარლამენტში შესვლისთანავე, თავისუფლების მოედანი დააინიცირებს განათლების რეფორმის პაკეტს, რომელსაც საქართველოს მთავრობა სკოლებსა და უნივერსიტეტებში დანერგავს. რეფორმა, სახელწოდებით „გაძლიერებული სკოლები, განათლებული საზოგადოება“ საქართველოში განათლების რეფორმის მომავალი ტალღის ცენტრალურ თემად იქცევა. რეფორმის ფარგლებში, „გაძლიერებული სკოლების“ ცნება მოიცავს როგორც სასკოლო, ისე საუნივერსიტეტო განათლებას და მიზნად ისახავს მოსწავლეებსა და სტუდენტების სამეცნიერო, შემოქმედებითი და კრიტიკული აზროვნების უნარების გაზრდას. ცნებაში „განათლებული საზოგადოება“

კი იგულისხმება უწყვეტი განათლების პროგრამები ფართო საზოგადოებისთვის, რომელიც თანხვედრაში იქნება გლობალიზაციის პირობებში საერთაშორისო თუ ადგილობრივ მოთხოვნებთან და ეფექტიანად უპასუხებს საინფორმაციო ეპოქის საჭიროებებს.

განათლების შემოთავაზებული რეფორმის მიზანია, ხელი შეუწყოს მოსწავლისა და სტუდენტის ჩამოყალიბებას კრიტიკულად მოაზროვნე და პოლიტიკურად აქტიურ მოქალაქედ. თავისუფლების მოედანს მიაჩნია, რომ სკოლებისა და უნივერსიტეტებისათვის მეტი პასუხისმგებლობის გადაცემით, ისინი შეძლებენ, დამოუკიდებლად დაიქირაონ ან დანიშნონ პერსონალი, შექმნან და გაიზარონ საკუთარ ინტერესებზე მორგებული კურიკულუმები, იპოვონ საკუთარი გამორჩეული ნიშა სისტემაში. განათლების პოლიტიკის რეფორმა სკოლებსა და უნივერსიტეტებს მიანიჭებს გაცილებით მეტ ავტონომიას ქვეყნის საგანმანათლებლო სისტემის დივერსიფიკაციისთვის.

განათლების რეფორმის შემოთავაზებული მიდგომები არ არის მხოლოდ დევიზი, არამედ ის ფორმულაა, რომელიც საქართველოს საშუალებას მისცემს, კონკურენცია გაუწიოს წამყვან ქვეყნებს და დაინაუროდეს გლობალურ საგანმანათლებლო სისტემაში. დარწმუნებული ვართ, რომ რეფორმის შედეგად ამალდება წიგნიერების დონე, მოქალაქეები შეიძენენ თანამედროვე ტექნოლოგიების შექმნისა და გამოყენების უნარებს, შეძლებენ ინფორმაციის შეჯერებას და ანალიზს, ხოლო მიღებულ ცოდნას პრობლემების შემოქმედებითი, ჰუმანური და ინოვაციური მიდგომებით გადასაწყვეტად გამოიყენებენ.

იმისათვის, რომ ვითარება მუდმივად და ჩაუ შეიძლება სწრაფად გაუმჯობესდეს, განათლების პოლიტიკა უნდა დაეფუძნოს შემდეგ პრინციპებს:

განვითარება

განათლების პოლიტიკა უნდა დაეფუძნოს განვითარებისთვის, ერთი მხრივ, ხელისშემშლელი ბარიერების მოცილებისა და, მეორე მხრივ, განვითარებისთვის საჭირო წახალისების მექანიზმების დანერგვის პრინციპს. სისტემური გადაწყვეტილებები ხელს უნდა უწყობდეს განათლების თანამედროვე, საერთაშორისო მიღწევების გათვალისწინებას და, ამავდროულად, უნდა ახალისებდეს ადგილობრივი ცოდნის, მიდგომების შემუშავებასა და დანერგვას. განათლების განვითარება უნდა ეფუძნებოდეს მდგრადობის პრინციპს, რომ მთავრობის შიგნით ან ხელისუფლებათა შეცვლის დროს არ ხდებოდეს განვითარების გზების სპონტანური ცვლილება.

დემოკრატიულობა

განათლების პოლიტიკა უნდა ეფუძნებოდეს საზოგადოების მაღალ ჩართულობის პრინციპს. განათლების პოლიტიკის გადამწყვეტილებები ფართოდ უნდა იყოს განხილული. უნდა შეიქმნას მექანიზმები პოლიტიკის მეტი გამჭვირვალობის, პარტიული კონტროლის ჩარევებისგან მეტი თავდაცვისთვის.

ინკლუზია

განათლების პოლიტიკა მნიშვნელოვნად უნდა ითვალისწინებდეს განათლების სისტემის ბენეფიციარების ფიზიკურ, ინტელექტუალურ, სოციალურ, კულტურულ თუ სხვა საჭიროებებსა და მისწრაფებებს.

კეთილდღეობა

სახელმწიფო უნდა ზრუნავდეს სწავლისა თუ კვლევის ისეთი პირობების შექმნაზე, რომელიც ხელს შეუწყობს ბავშვებისა და ახალგაზრდების, აკადემიური თუ ადმინისტრაციული პერსონალის კეთილდღეობის (მათ შორის ჯანმრთელობის, სოციალურ-ემოციური კეთილდღეობის) გაზრდას.

სოციალური როლის გაძლიერება

განათლების პოლიტიკამ ხელი უნდა შეუწყოს განათლების პროცესის, საგანმანათლებლო ორგანიზაციების მეტ კავშირს საზოგადოებასთან სოციალური, ეკონომიკური თუ კულტურული პრობლემების გადასაჭრელად.

ხელმისაწვდომობა

განათლების პოლიტიკა უნდა დაეფუძნოს პრინციპს, რომ ხარისხიანი განათლების მიღების შესაძლებლობა ყველას ფუნდამენტური უფლებაა. პოლიტიკამ და შესაბამისმა მართვის პრინციპებმა საშუალება უნდა შეუქმნას საზოგადოების თითოეულ წევრს, რომ სრულფასოვნად, თანასწორად, შეუფერხებლად ჩაერთოს განათლების მიღების პროცესში.

პრინციპული ნაბიჯები

1. განათლების სისტემის პარტიული კონტროლისგან გათავისუფლება სამინისტროს საზედამხედველო საბჭოსა და განათლების სისტემაში მოქმედი პირებისა და ორგანიზაციების პოლიტიკაში ჩართვის რეგულაციების შემუშავების გზით.
2. ეთნიკურად არადომინანტი მოსახლეობის დასახლებებში საბავშვო ბაღების რაოდენობის ზრდა.
3. სასკოლო კვების პროგრამის ამუშავება.

4. სტუდენტური საცხოვრებლების აშენება და ამოქმედება.
5. სამეცნიერო კვლევითი ლაბორატორიების აღჭურვა და განახლება.
6. პროფესიული განათლების პოპულარიზაცია.

სკოლამდელი განათლება

7. საბავშვო ბაღების ავტორიზაციის პროცესის გამართვა და აღმზრდელ პედაგოგთა სერტიფიცირება.
8. საბავშვო ბაღებისა და სკოლების ინტეგრირება სკოლამდელი მომზადების პროგრამების შემოღებით სკოლების შენობებში, განსაკუთრებით იმ დასახლებებში, სადაც საბავშვო ბაღები არ არის.
9. საბავშვო ბაღებში აღზრდის, თამაშის, სოციალურ-ემოციური განვითარების მიმართულების გაძლიერება.

ზოგადი განათლება

10. სკოლების განვითარების ფონდის ჩამოყალიბება (სასკოლო გრანტების შემოღება, გამოფენების მოწყობა, ბიზნესის ჩართვა, ტრენინგები, რესურსების განვითარების ხელშეწყობა).
11. სკოლებში სასპორტო და სახელოვნებო განათლების გაძლიერება, შესაბამისი ინფრასტრუქტურის განვითარება და ღონისძიებების ხელშეწყობა.
12. სკოლებში მოხალისეობის დანერგვა (პროექტული სწავლება, საზაფხულო სკოლები, ბანაკები, სათემო განვითარება/დახმარების პროექტები).
13. საბუნებისმეტყველო და ტექნოლოგიების საგნების გაძლიერებული პროფილის სკოლებისა და პროგრამების ხელშეწყობა.
14. სკოლების „დეპოლიტიზაციისთვის“: სკოლის დირექტორების შერჩევის სისტემის შეცვლა, სამინისტროს დამოუკიდებელ ზედამხედველთა/მრჩეველთა საბჭოს მოდელის დანერგვა.
15. სახელმწიფო აუდიტის სამსახურის განათლების სფეროზე ზედამხედველობის როლის გაძლიერება.
16. მუნიციპალიტეტების ჩართვა სკოლების მართვაში, დაფინანსების წილის ადგილობრივ ბიუჯეტებში გათვალისწინების გზით.

17. სკოლების ღია, სათემო ორგანიზაციებად ჩამოყალიბება, სადაც ადგილობრივ ჯგუფებსა და ორგანიზაციებს შეეძლებათ მათი სივრცეების არასასკოლო დროს თავისუფლად გამოყენება.

18. მასწავლებლების ხელფასების საათებზე დაფუძნებული ფორმულის ნაცვლად განაკვეთებზე (სრული, ნახევარი) დაფუძნებული, ინფლაციის გათვალისწინებით, განვითარებაზე ორიენტირებული ფორმულის შემუშავება. ასევე, სკოლის ადმინისტრაციისა და ტექნიკური პერსონალის ხელფასების ყოველწლიურ ზრდაზე ზრუნვა.

19. მასწავლებლების სისტემაში შემოსვლის (საუკეთესო ახალგაზრდების მოზიდვა და მხარდაჭერა), პროფესიული განვითარებისა და ღირსეულად გასვლის (საპენსიო ასაკის მასწავლებლების მხარდაჭერა + თანდათან გასვლა სისტემიდან) მრავალფეროვანი პროგრამების ამუშავება.

20. სკოლების ავტონომიის დიფერენცირებული პოლიტიკის დანერგვა. ავტორიზაციის სისტემების ოპტიმიზაცია კერძო სკოლებისთვის მეტი ავტონომიის უზრუნველსაყოფად.

21. დისტანციური სწავლების განვითარება მასწავლებლების დეფიციტის შესავსებად და სასკოლო პროგრამების მრავალფეროვნების გასაზრდელად.

22. მასწავლებლების მომზადების პროგრამების განვითარება საუნივერსიტეტო ბაზაზე.

23. თავისუფალი (საავტორო) საჯარო სკოლების ქსელის ჩამოყალიბება.

24. სკოლებისთვის ფონდების მოზიდვის ინსტრუმენტების და პროცედურების დარეგულირება. სკოლებისთვის შესაძლებლობის გაზრდა.

25. უცხო ენის უცხოელი მასწავლებლების შემოყვანის პროგრამის ამოქმედება.

26. საქართველოს სკოლებს შორის მოსწავლეების გაცვლის პროგრამების ამუშავება.

27. სკოლის ფსიქოლოგების სერვისების მოცვისა და ხარისხის გაზრდა.

28. საგანმანათლებლო ექსკურსიებისა და სხვა არასაკვანძო აქტივობების მხარდაჭერა და დაფინანსება/თანადაფინანსება.

უმაღლესი განათლება

29. სტუდენტური საცხოვრებლების აშენება და ამოქმედება.

30. აკადემიური თავისუფლების, უნივერსიტეტების ავტონომიის გაძლიერება ტენურის სისტემისა და ტენურირებული აკადემიური პერსონალის საუნივერსიტეტო მართვაში ჩართვის გაძლიერებით.

31. ჰიბრიდული სწავლის დანერგვა, უცხოეთში მყოფი აკადემიური პერსონალის ჩართვით რეგიონული და ასევე თბილისის უმაღლესი სასწავლებლების განსავითარებლად (დისტანციური + ტრადიციული).

32. უცხოეთში მომუშავე სამეცნიერო და აკადემიური პოტენციალის მოზიდვის პროგრამების ამუშავება.

33. კვლევითი და სასწავლო უნივერსიტეტების რაოდენობა (განსაზღვრა, თუ რამდენი და როგორი გვჭირდება, გამსხვილება).

34. აკრედიტაციის არასახელმწიფო სისტემის ამუშავება.

35. უნივერსიტეტებს შორის თანამშრომლობის: კურსების/სტუდენტების გაცვლის, კრედიტების მიმოცვლის სისტემის ამუშავება.

36. პოსტაბაკალავრო საფეხურებს შიგნით მობილობა (დოქტორანტებისთვის სამაგისტრო საფეხურის კურსების გავლის შესაძლებლობის გაჩენა).

37. სასწავლო ლიტერატურის თარგმნის პროგრამის ამოქმედება.

38. სახელმწიფო უნივერსიტეტების არამომგებიანი იურიდიული პირების მართვის რეჟიმზე გადასვლა (მოქნილი შესყიდვები, ქონებისა და პერსონალის შედარებით მარტივი მართვა და ა.შ.).

39. უმაღლესი განათლების დაფინანსების შერეული მოდელის ამოქმედება: პირის მოპოვებული გრანტი + სახელმწიფო უნივერსიტეტების საბაზო დაფინანსება + ბლოკგრანტები (პროგრამების განვითარებისთვის) + კერძო დაფინანსება.

40. სტუდენტური გრანტების სისტემაში საჭიროებებზე დაფუძნებული გრანტების მოცულობის გაზრდა.

41. უნივერსიტეტებში მიღების შერეული მოდელის ამუშავება (ზოგან მხოლოდ გამოცდებით, ზოგან უგამოცდოდ, ზოგან ე.წ. პორტფოლიოს მეშვეობით მიღება მისაღები პროცედურების აკრედიტაციის საფუძველზე).

42. 1+4 პროგრამის ამოქმედება ქართულენოვანი სტუდენტებისთვის, რომლებიც ვერ ახერხებენ მინიმალური ბარიერის დაძლევას. საგამოცდო ბარიერის აწევა + მოსამზადებელი ერთწლიანი კურსის შექმნა უნივერსიტეტში მათთვის, ვინც მზაობას ვერ აჩვენებს.

43. საუნივერსიტეტო განათლების სახელმწიფოს მიერ უზრუნველყოფილი დაბალკრედიტიანი სესხების სისტემის ამუშავება.

44. უნივერსიტეტების დაკავშირება სათემო/საზოგადოებრივი პრობლემების მოგვარებასთან (კვლევების დაკვეთა სახელმწიფოს მხრიდან, პრაქტიკის კვლევების წახალისება: მაგ., სკოლისა და უნივერსიტეტის კავშირი მასწავლებლების კვალიფიკაციის ამაღლებაში)

45. უნივერსიტეტის დაფინანსებაში სპონსორების, განვითარების ფონდების (ENDOWMENT) შექმნა და მუნიციპალური დაფინანსება.

პროფესიული განათლება

46. ზოგადი განათლების სისტემაში პროფესიული ორიენტაციის (კონსულტაციის) პროგრამების ამუშავება.

47. პროფესიული პროგრამების პოპულარიზაცია (პრესტიჟის ამაღლების კამპანია).

48. პროფესიებთან (დასაქმებასთან) დაკავშირებული კვლევების წარმოება და კვლევის შედეგების პოპულარიზაცია.

49. პროფესიული პროგრამების გაძლიერება უნივერსიტეტების და სკოლების ბაზაზე.

50. პროფესიული სასწავლებლების აღჭურვის პროგრამის ამოქმედება.

51. დუალური განათლების ფინანსური მხარდაჭერა (დამსაქმებლების ფინანსური მხარდაჭერა).

მეცნიერება

52. ჰარნაკის პრინციპზე დაფუძნებული კვლევითი ინსტიტუტების სისტემის შემუშავება და დანერგვა (ტენურის პრინციპის ჩათვლით).

53. კვლევის მონაცემების რეპოზიტორის შექმნა.

54. კვლევის მონაცემთა დამუშავებისა და მართვის სისტემის გამართვა და განვითარება უნივერსიტეტებში (ელექტრონული სისტემა, ეთიკის კომისიების ამუშავება).

55. სტუდენტთა კვლევითი პროექტების დაფინანსება.

56. ადგილობრივი მთავრობის, ბიზნესისა და უნივერსიტეტის თანამშრომლობით კვლევითი პროექტების ხელშეწყობა.

57. ხელოვნური ინტელექტის დანერგვის სტრატეგიული სამოქმედო გეგმის შემუშავება.

58. საერთაშორისო კოლაბორაციების ხელშეწყობა (საგრანტო პროგრამები).

59. ლაბორატორიების აღჭურვის პროგრამის ამოქმედება.

60. საჯარო ფინანსებით შეგროვებულ მონაცემებზე დაშვების გამარტივება და ხელმისაწვდომობის ზრდა საჯარო სამსახურების მიერ (მათ შორის არქივები).

61. კვლევითი ასოციაციების განვითარებისა და მათი სამეცნიერო ჟურნალების შექმნის წახალისება.

არაფორმალური განათლება

62. მუნიციპალიტეტის დაფინანსებული ზრდასრულთა კურსები (ენის, მოკლე პროფესიული, ინტერესის სფეროს მიხედვით კურსები) (გერმანული/ფინური არაფორმალური განათლების ცენტრების მაგალითზე).

63. სათემო შეკრებების სივრცეების (მედიათეკების) და სპორტული ცენტრების (მუნიციპალური აუზები, კორტები, მოედნები) განვითარება.

ზოგადი ინიციატივები

64. საგანმანათლებლო გარემოს ადაპტირება შშმ პირებისთვის ყველა საფეხურზე.

65. განათლების დაფინანსების ზრდა:

- საჯარო რესურსების 15%-20% ოდენობით [2021 მონაცემებით ეს მაჩვენებელი 8.49%-ია];
- მშპ 4%-6% [2021 მონაცემებით ეს მაჩვენებელი 3.29%-ია].

66. კვლევების დაფინანსების ზრდა

- მშპ-ს 1% [2023 წლის მონაცემებით ეს მაჩვენებელი 0.25%-ის].

ერის ჯანმრთელობა და ჯანდაცვის სისტემა

გამოწვევები

საქართველოს არ აქვს იმის ფუფუნება, რომ ერმა ამდენი ფული ხარჯოს და მაინც არ იყოს ჯანმრთელი. სრულფასოვანი სიცოცხლის გახანგრძლივება არის ძირითადი საზრუნავი.

ჯანმრთელობის სფეროში სახელმწიფოს მიდგომები დამოუკიდებლობის აღდგენიდან რამდენჯერმე რადიკალურად შეიცვალა. რეფორმების მიუხედავად:

- ერის ჯანმრთელობის მდგომარეობა არსებითად არ გაუმჯობესებულა და ძირითადი მაჩვენებლებით ჩამორჩება ევროპის ქვეყნებს.
- ჯანმრთელობის დაცვის სისტემა დღემდე დაუბალანსებელია, მათ შორის:
 - სამედიცინო კადრების სტრუქტურა (ექიმებისა და ექთნების შეფარდება), მათ შორის კომპეტენციების განაწილება და მათი კვალიფიკაცია;
 - კვალიფიციური სამედიცინო მომსახურების გეოგრაფიული ხელმისაწვდომობა;
 - სამედიცინო ბაზარზე ხარისხზე დაფუძნებული კონკურენციისა და კვალიფიციური აგენტების (სადაზღვევო კომპანიების თუ პროფესიული ასოციაციების) ჩართულობის ხელშეწყობის ნაცვლად მომსახურების მომწოდებლებზე რეპრესიული ხასიათის ზედამხედველობა;
 - დაუსაბუთებელი, არაფრის მომცემი დიაგნოსტიკური კვლევებისა და ხშირ შემთხვევაში ჯანმრთელობისთვის საზიანო თვით-მკურნალობის მასშტაბი, რომელიც მძიმე ტვირთად აწვება ბიუჯეტსა და მოსახლეობის ჯიბეს;
 - უხარისხო/არასათანადო სამედიცინო მომსახურების შედეგად მიყენებული ზიანის შემთხვევაში პაციენტების დაუცველობა.

სტრატეგიული (სისტემის) სვლილებები^[1]

დავინწყებთ დაბალანსებულ, ერის ჯანმრთელობის გაუმჯობესებაზე მიმართულ, მდგრად და ქვეყნის განვითარებასთან ჰარმონიზებული სისტემის განვითარებას. ამისთვის, ერის ჯანმრთელობაზე პასუხისმგებლობას სამართლიანად გავანაწილებთ მოქალაქეებს, სამედიცინო ბაზარსა და სახელმწიფო ინსტიტუტებს შორის ისე, რომ:

[1] გრძელვადიანი, ან რეფორმის მიმართულებები

- საზოგადოება პასუხს აგებდეს ცხოვრების ჯანსაღის წესით გავრცელებასა და ერთგულებაზე;
- სახელმწიფო პასუხს აგებდეს ჰაერის თუ წყლის სისუფთავესა და საკვების უვნებლობაზე („ჯანრთელობისთვის უსაფრთხო გარემოზე“);
- სამედიცინო ბაზარზე, კლინიკებთან და სადაზღვევო ინდუსტრიასთან თანამშრომლობით, სახელმწიფო ამკვიდრებდეს სამართლიან, ხარისხზე დაფუძნებულ, ჯანსაღ კონკურენციას რითაც, პირველ რიგში, მოგებული რჩება პაციენტი;
- სახელმწიფო სამართლიანად მიმართავდეს სახელმწიფო და კერძო სახსრებს ისე, რომ მკურნალობის ფინანსური ტვირთი არ იგრძნოს ჩვენმა ხელმოკლე მოსახლეობამ.

პრიტიკული ნაბიჯები

1. ჯანსაღი ცხოვრების წესის ხელშეწყობა და შესაბამისი ინფრასტრუქტურა

იმისთვის, რომ საზოგადოებამ აიღოს პასუხისმგებლობა ცხოვრების ჯანსაღის წესით გავრცელებასა და ერთგულებაზე:

- ვიწყებთ ჯანსაღი ცხოვრების პოპულარიზაციას:
 - შესაბამისი განათლებით ბავშვებში, სკოლებში და სასწავლებლებში;
 - ხელოვნების სხვადასხვა საშუალებებითა და სოციალური მედიის გამოყენებით ახალი თაობის დამოკიდებულების შესაცვლელად;
 - აღვადგენთ მასობრივ სპორტს - შეჯიბრებებს უბნებსა თუ სოფლებს შორის.
- იმავდროულად, საზოგადოებას ვუქმნით პირობებს ჯანსაღი ცხოვრების წესის დასაწერად:
 - ვაშენებთ მოედნებს უბნებსა თუ სოფლებში, აუზებს და სავარჯიშო სივრცეებს ღია ცის ქვეშ;
 - გაგვყავს უსაფრთხო სასეირნო, სარბენი და ველო-ბილიკები;
 - ფინანსური და სხვა ბერკეტებით ვახალისებთ ჯანსაღი ცხოვრების წესს.
- რეგულაციებით და ფინანსური მექანიზმებით ვზღუდავთ ჯანმრთელობისთვის მავნე ქცევასა და ნივთიერებების მოხმარებას:
 - ვამცირებთ შაქრის შემცველი საკვებისა და სასმელების ხელმისაწვდომობას;
 - შევზღუდავთ სკოლაში არაჯანსაღი საკვების ხელმისაწვდომობას და ჩავანაცვლებთ უფასო ჯანსაღი კვებით;
 - ვზღუდავთ თამბაქოს მოხმარებას საზოგადოებრივი თავშეყრის ადგილებზე.

2. უსაფრთხო გარემო

იმისთვის, რომ სახელმწიფომ პასუხი აგოს ჰაერის და წყლის სისუფთავესა და საკვების უვნებლობაზე:

- დავნერგავთ ჰაერის, წყლისა და საკვების უვნებლობის ევროპულ ნორმებს;
- დავაჩქარებთ საწვავის ევროპულ სტანდარტებზე გადასვლას და გავამკაცრებთ გამონაბოლქვზე კონტროლს.

3. სამედიცინო მომსახურების გაზრდის გაჯანსაღება

სამედიცინო ბაზარზე, კლინიკებთან და სადაბლვევო ინდუსტრიასთან თანამშრომლობით, სახელმწიფო ამკვიდრებს სამართლიან, ხარისხზე დაფუძნებულ, ჯანსაღ კონკურენციას რითაც, პირველ რიგში, მოგებული რჩება პაციენტი. ამისათვის:

- ავამაღლებთ ექიმებისა და ექთნების საკვალიფიკაციო მოთხოვნებს, დავაბრუნებთ სავალდებულო უწყვეტ სამედიცინო განათლებასა და პერიოდულ საკვალიფიკაციო გამოცდებს;
- დავეხმარებით პროფესიულ ასოციაციებს თანდათანობით საკუთარ თავზე აიღონ სპეციალობების მიხედვით სფეროს თვითრეგულირება. მსოფლიოს მოწინავე გამოცდილების გათვალისწინებით კლინიკური სტანდარტების დანერგვა;
- კლინიკების აკრედიტაცია დაეფუძნება განეული მომსახურების ხარისხს, და დავნერგავთ ისეთი ანაზღაურების სისტემას, რომელიც უპირატესობას მიანიჭებს მომსახურების სანდოობასა და ხარისხს და არა სიიაფეს;
- კლინიკებსა და სადაბლვევო ინდუსტრიასთან კონსულტაციებით შევთანხმდებით ისეთ ტარიფებზე, რომლებიც აუცილებელია ხარისხიანი მომსახურებისთვის, პროფესიონალების ღირსეული და სამართლიანი ანაზღაურებისთვის და ითვალისწინებს მომსახურების გასაუმჯობესებლად აუცილებელ ინვესტიციებს;
- პაციენტის უფლებების სრულფასოვნად დასაცავად და პროფესიული ეთიკის ასამაღლებლად დავნერგავთ სამედიცინო მომსახურების მიღებისას სადაო შემთხვევების / კონფლიქტების რეგულირების და სამართლიანობის დადგენის მრავალდონიან მექანიზმს.

4. ფინანსური დანახარჯების ოპტიმიზაცია

სახელმწიფო შექმნის ჩარჩოს სახელმწიფო და კერძო სახსრების სამართლიანად გასანაწილებლად ისე, რომ მკურნალობის ფინანსური ტვირთი არ იგრძნოს ჩვენმა ხელმოკლე მოსახლეობამ.

- გავზრდით ჯანდაცვის საყოველთაო პროგრამის ხარჯ-ეფექტიანობას:
 - საბიუჯეტო სახსრებს გადავამისამართებთ ყველაზე მნიშვნელოვან ინტერვენციებზე;
 - მაქსიმალურად წავახალისებთ, რომ საშუალო და მაღალშემოსავლიანმა ოჯახებმა ნებაყოფლობით შეიძინონ სამედიცინო დაზღვევა და აღარ დაანვეთ თანაგადახდის ტვირთი.
- შევამცირებთ მოსახლეობის ხარჯებს მედიკამენტებზე:
 - გავზრდით ექიმის მიერ დანიშნული მედიკამენტების ჩამონათვალს, რომლის საფასურსაც სახელმწიფო დაუფარავს ხელმოკლე ოჯახებს;
 - დავნერგავთ რეგულაციებს საარსებო მედიკამენტებზე ფასების შესამცირებლად;
 - შევქმნით კრიტიკულად მნიშვნელოვანი პრეპარატების უწყვეტი მიწოდების (ხელმისაწვდომობის) მექანიზმებს და ბაზარზე გავმარტივებთ მედიკამენტების რეგისტრაციას და შემოტანას;
 - შევზღუდავთ ჯანმრთელობისთვის არაფრის მომცემ, სამედიცინო თვალსაზრისით გაუმართლებელი მედიკამენტების შეძენას (თვით-მკურნალობას).

საქართველოს ჯანდაცვის სისტემა

მიუხედავად განხორციელებული რეფორმებისა, როგორცაა საყოველთაო ჯანდაცვის დაზღვევა, საქართველოს ჯანდაცვის სისტემა ხელმისაწვდომობის პრობლემებს აწყდება. ეს განსაკუთრებით რეგიონებსა და სოფლებში მცხოვრებ მოსახლეობას ეხება, რომელთაც ხშირად უჭირთ ხარისხიანი სამედიცინო მომსახურების მიღება. აუცილებელია, რომ თითოეულ მოქალაქეს ჰქონდეს თანაბარი წვდომა სამედიცინო სერვისებზე, განურჩევლად საცხოვრებელი ადგილისა.

ჩვენი სამედიცინო დანესებულებები ხშირ შემთხვევაში არ არიან აღჭურვილი თანამედროვე ტექნოლოგიებითა და ინფრასტრუქტურით, განსაკუთრებით რეგიონებში, რაც ჯანდაცვის სისტემას ზედმეტად ცენტრალიზებულს ხდის. ეს ქმნის ბარიერს ეფექტური და ხარისხიანი სამედიცინო დახმარების მიწოდებაში. საჭიროა ინვესტიციების ზრდა და ინფრასტრუქტურის განახლება, რათა პაციენტებს საჭირო სერვისები მიეწოდოთ.

გამოწვევაა სამედიცინო განათლების სისტემა. აუცილებელია, რომ ჩვენი სამედიცინო პერსონალი მუდმივად განახლდეს და განვითარდეს, რათა უპასუხოს თანამედროვე მედიცინის სტანდარტებს. ახალი კადრების მომზადება და არსებული კადრების პროფესიული განვითარება არის სასიცოცხლო მნიშვნელობის. სახელმწიფოს ჩართულობა ამ კუთხით მინიმალურია.

ჯანდაცვის სისტემის დაფინანსება არასაკმარისია. საჭიროა სახელმწიფო და კერძო სექტორების თანამშრომლობა, რათა უზრუნველყოთ ჯანდაცვის სისტემის მდგრადი განვითარება და ეფექტური მართვა.

პრევენციული და პროფილაქტიკური ღონისძიებები მნიშვნელოვანია მოსახლეობის ჯანმრთელობის შენარჩუნებისთვის. ქრონიკული დაავადებების, როგორცაა დიაბეტი და ჰიპერტენზია, პრევენცია და მართვა უნდა იყოს პრიორიტეტი. ეს არა მხოლოდ ჯანმრთელობის გაუმჯობესებას, არამედ ჯანდაცვის ხარჯების შემცირებასაც შეუწყობს ხელს. დიაბეტის, როგორც ქრონიკული დაავადების დაფინანსება ფაქტიურად არ ხდება და პრევენციული ღონისძიებები სახელმწიფოს მიერ არ ტარდება.

პაციენტების უფლებების დაცვა და მათი ინტერესების გათვალისწინება აუცილებელია. პაციენტების მოსაზრებების და საჭიროებების გათვალისწინებით, შეგვიძლია უკეთესი ხარისხის მომსახურება უზრუნველყოთ. ასევე გასათვალისწინებელია ექიმების დაცულობაც, რაც ძალიან დიდი პრობლემაა საქართველოში. ეს მოიცავს არა მხოლოდ ფიზიკურ უსაფრთხოებას, არამედ პროფესიულ და ფსიქოლოგიურ მხარდაჭერასაც. სამედიცინო დაწესებულებებში უსაფრთხოების ზომების გაუმჯობესება უნდა უზრუნველყოთ. ექიმები არ უნდა განიცდიდნენ ფიზიკური თავდასხმის საფრთხეს.

ექიმების სამუშაო გარემო ხშირად სტრესულია, რაც მოითხოვს ფსიქოლოგიური მხარდაჭერის სისტემების განვითარებას. არსებობს რამდენიმე ინიციატივა, რომელიც მიზნად ისახავს ფსიქოლოგიური დახმარების და კონსულტაციების უზრუნველყოფას ექიმებისთვის. ისინი უნდა წახალისდეს და განვითარდეს.

ექიმების და ზოგადად სამედიცინო პერსონალის კანონიერი უფლებების დაცვა მნიშვნელოვანია. ამ მიმართულებით არსებობს კანონმდებლობა და რეგულაციები, მაგრამ ამ საკითხებზე მუდმივი მუშაობა და ინიციატივების განვითარება მნიშვნელოვანია, რათა ექიმებმა შეძლონ თავიანთი სამუშაოს შესრულება უსაფრთხო და კომფორტულ გარემოში.

„უცხოური გავლენის გამჭვირვალობის შესახებ“ კანონმა ჯანდაცვის სისტემაზე უარყოფითად შეიძლება იმოქმედოს. სანქციების რეჟიმის დაწესების შემთხვევაში, ჩვენ ვერ მივიღებთ საჭირო დახმარებას ამერიკიდან და ევროპიდან, რაც სამედიცინო მარაგების მიწოდების ჯაჭვის დარღვევას, ფარმაცევტული, სამედიცინო აღჭურვილობის და სხვა აუცილებელი პროდუქციის ნაკლებობას გამოიწვევს. ეს უარყოფით გავლენას მოახდენს ჯანდაცვის მიწოდების ხარისხზე. ეკონომიკურ უკუსვლასთან დაკავშირებული ფაქტორები გამოიწვევენ ჯანდაცვაზე განეული დანახარჯების შემცირებას, რაც გააუარესებს ჯანდაცვის ხელმისაწვდომობას და ხარისხს. შეიზღუდება ჯანდაცვის პროფესიონალების შესაძლებლობა, მიიღონ წვდომა საერთაშორისო ტრენინგებზე, კონფერენციებზე და თანამშრომლობის შესაძლებლობებზე, რაც ზღუდავს მათ წვდომას უახლეს სამედიცინო მიღწევებსა და საუკეთესო პრაქტიკაზე. შეიძლება შეფერხდეს საზოგადოებრივი ჯანდაცვის პროგრამების განხორციელება, როგორცაა დაავადებების პრევენცია, ვაქცინაციის კამპანიები და დედათა და ბავშვთა ჯანმრთელობის ინიციატივები. ამან შეიძლება გამოიწვიოს დაავადებების ზრდა და ჯანმრთელობის საერთო შედეგების გაუარესება. ჰუმანიტარული დახმარების შემცირება გაამწვავებს ჯანმრთელობის უთანასწორობას.

დემოკრატიული მმართველობა და კანონის უზენაესობა

საქართველოს პოლიტიკური სისტემა და მმართველობის დამკვიდრებული პრაქტიკა ვერ უზრუნველყოფს ქვეყნის მართვაში სხვადასხვა სოციალური და ინტერესთა ჯგუფების რეალურ თანამონაწილეობას. საჭიროა ძალაუფლების ჰორიზანტალური და ვერტიკალური გადანაწილება. უნდა შეიცვალოს ძალაუფლების ბალანსი საკანონმდებლო შტოს შიგნით. უნდა მოხდეს 19 აპრილის შეთანხმების რეკომენდაციების განხორციელება და დამატებითი ზომების მიღება, მათ შორის კომიტეტების პორტფელის განაწილება პოლიტიკურ ჯგუფებს შორის, ნდობის ჯგუფის გაძლიერება და სამოქალაქო საზოგადოების გადაწყვეტილების მიღების პროცესში რეალური თანამონაწილეობის უზრუნველყოფა. სასიცოცხლო მნიშვნელობისაა სრულფასოვანი თვითმმართველობის და უსაფრთხოების სამსახურის სისტემების რეფორმირება.

მართლმსაჯულების სისტემა

საქართველოს სასამართლო სისტემამ არაერთი რეფორმა გაიარა, თუმცა დამოუკიდებელი და ეფექტური სასამართლო მიუღწეველ ამოცანად რჩება. საქართველოს დემოკრატიული პარტნიორების მხარდაჭერით განხორციელდა სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის რეფორმა, სასამართლოს მენეჯერებისა და სასამართლოების მართვის სისტემების გაძლიერება, სისხლის სამართლისა და სამოქალაქო სასამართლოებში შეჯიბრებითობის სისტემის დანერგვა, ნაფიც მსაჯულთა სასამართლოს პილოტირება, მოსამართლეთა სასწავლო ინსტიტუტის დაარსება, მოსამართლეთათვის ახალი სტანდარტებისა და პროცედურების დამტკიცება და უზენაესი სასამართლოს შესაძლებლობების გაზრდა. მიუხედავად ამისა, სისხლის სამართლის მართლმსაჯულება საქართველოში ჯერ კიდევ გაუმართავია.

საპროცესო შეთანხმების განაკვეთები ჯერ კიდევ საგანგაშოდ მაღალი რჩება გამამართლებელი განაჩენის უმნიშვნელო მაჩვენებლით. გირაოს ნაცვლად წინასწარი პატიმრობა ფართოდ გამოიყენება, რაც, თავის მხრივ, ბრალდებულებზე ზეწოლის ინსტრუმენტია. გარდა ამისა, საქართველოს მთავრობა ჯერ კიდევ ახორციელებს ადმინისტრაციული პატიმრობის საბჭოთა პერიოდის პრაქტიკას, რომელიც სახელმწიფოს უფლებას აძლევს, მოქალაქეები მცირედი გადაცდომებისა და ადმინისტრაციული დარღვევებისთვის დააკავოს. დაკავების ეს პრაქტიკა შესაცვლელია.

თავისუფლების მოედანი დანერგავს რეფორმებს, რომლებიც სასამართლო სისტემაში მოსამართლეთა უსაფრთხოებასა და დამოუკიდებლობას უზრუნველყოფს. თავისუფლების მოედანი აღკვეთს არსებული სისტემის მიუღებელ პრაქტიკას, მოსამართლეები „მეგობრულად“ ან „ოპოზიციურად“ განწყობილებად დაჰყოს და მათ პოლიტიკურ დამოუკიდებლობას გააძლიერებს. გარდა ამისა, ვიმუშავებთ მოსამართლეთა დისციპლინური პროცესის სისტემის გაუმჯობესებაზე, რათა ის გამჭვირვალე და მიუკერძოებელი გავხადოთ. გატარებულმა ცვლილებებმა უნდა დაასრულოს „მეგობრული“ მოსამართლეების წახალისების და „ოპოზიციური“ მოსამართლეების წინააღმდეგ მიმართული ფარული საბოტაჟის არსებული პრაქტიკა.

თავისუფლების მოედანი გააძლიერებს სასამართლო სისტემის დამოუკიდებლობას, რათა აღმოიფხვრას მასზე პოლიციისა და პროკურორების უმართებულო ზეგავლენა. დღეს არსებული პრაქტიკა არღვევს ადამიანის უფლებებს და ძირს უთხრის კანონის უზენაესობას. უნდა ჩამოყალიბდეს სისტემა, რომელიც თავისუფალი იქნება პოლიტიკური მანიპულაციისა და სამთავრობო ზეწოლისგან.

საკანონმდებლო ორგანო

საქართველოს პარლამენტი, აღმასრულებელ ხელისუფლებასთან შედარებით, ჯერ კიდევ სუსტ რგოლს წარმოადგენს. აღმასრულებელი ხელისუფლება არ არის დაინტერესებული საკანონმდებლო შტოს გაძლიერებით და მასზე გადაჭარბებულ ზეგავლენას ინარჩუნებს.

საქართველოს პარლამენტი არ უნდა წარმოადგენდეს ისეთ ორგანოს, რომელიც პრემიერ-მინისტრს ან სხვა პოლიტიკურ ლიდერს უპირობოდ ემორჩილება. პარლამენტმა პროაქტიულად უნდა გაატაროს და დაიცვას საკუთარი დღის წესრიგი, ჭეშმარიტად განახორციელოს საქართველოს მოქალაქეების მიერ დაკისრებული წარმომადგენლობითი ფუნქცია.

არჩევის შემდეგ გავაძლიერებთ პარლამენტს და ის გახდება წამყვანი ორგანო, რომელიც შეძლებს აწარმოოს დამოუკიდებელი და ეფექტიანი პოლიტიკა. გარდა ამისა, შევქმნით უპარტიო, მიუკერძოებელ საკანონმდებლო საბჭოს, რომელსაც საჭიროების შემთხვევაში დაევალება კანონპროექტების შემუშავება და პარლამენტისთვის დამხმარე რგოლის ფუნქციას შეასრულებს.

ამის გარდა, შევემნით ონლაინ სისტემას, რომელიც მოგვცემს საშუალებას უფრო ეფექტიანად ვაკონტროლოთ საკანონმდებლო ორგანოს დღის წესრიგი და მონიტორინგი გავუწიოთ არსებულ საკანონმდებლო ცვლილებებს. თავისუფლების მოედანი არ დაუშვებს პარლამენტის საკანონმდებლო დღის წესრიგის აღმასრულებელი რგოლისთვის დაქვემდებარებას. აღმასრულებელი შტო ვერ იქნება იმის ერთპიროვნული განმსაზღვრელი, თუ რომელ საკანონმდებლო პაკეტს უნდა მიენიჭოს უპირატესობა. შესაბამისად, საპარლამენტო წესრიგს პარლამენტი დაიცავს. თავისუფლების მოედანი გააძლიერებს სამინისტროებიდან ინფორმაციის გამოთხოვის პრაქტიკას და საჭიროების შემთხვევაში, მინისტრებს პარლამენტისთვის რეგულარული ანგარიშების წარდგენას დაავალდებულებს.

თავისუფლების მოედანი განსაკუთრებული ყურადღებით მოეკიდება პარლამენტის მიერ ანგარიშვალდებულების გაძლიერების საკითხს. დავწერგავთ ისეთ ინიციატივებს, რომლებიც პარლამენტში საკანონმდებლო პროცესის სრულყოფას მოემსახურება; ვიმუშავებთ აუდიტის სამსახურთან, რათა გავაუმჯობესოთ არა მხოლოდ ბიუჯეტის გამჭვირვალობა და ანგარიშვალდებულება, არამედ ავამაღლოთ ცნობიერება მმართველობის ანგარიშვალდებულების მნიშვნელობის შესახებ.

აღმასრულებელი ხელისუფლება

თავისუფლების მოედანი მზად არის ხელი შეუწყოს საჯარო სექტორის რეფორმას სახელმწიფო ინსტიტუტებში და გააძლიეროს საჯარო ადმინისტრაცია გამჭვირვალობის, ანგარიშვალდებულების, პასუხისმგებლობისა და ეფექტიანობის წახალისებით. ცხადია, რომ დღევანდელი პოლიტიკური ელიტა ვერ უმკლავდება მოქალაქეების მოთხოვნებს, ეფექტიანად და ეფექტურად მართონ საჯარო ინსტიტუტები. აქედან გამომდინარე, დავწერგავთ რეფორმებს ცენტრალური დონის სააგენტოების გასაძლიერებლად, რათა მტკიცებულებებზე დაფუძნებული ანალიზით, ბიუჯეტის რეალობის გათვალისწინებითა და საზოგადოების აქტიური ჩართულობით შეიმუშაონ სახელმწიფო ინსტიტუტების განვითარების მოქალაქეთა ინტერესებზე ორიენტირებული სტრატეგიები. ასევე, სავალდებულოს გავხდით სახელმწიფო ინსტიტუტების მიერ მონიტორინგისა და შეფასების პროცედურების გამოყენებას მმართველობაში.

თავისუფლების მოედანი იმუშავებს მთავრობის აღმასრულებელ შტოსთან გამჭვირვალობის გაზრდისა და სამთავრობო ინსტიტუტების მიმართ საზოგადოების ნდობის გასაძლიერებლად.

ინფორმაციის თავისუფლების აქტის ინსტიტუციებში დანერგვის სრულყოფით, ისევე, როგორც გასაჯაროებული ინფორმაციის გაზრდილი რაოდენობითა და საჯარო მმართველობის ხარისხის გაუმჯობესებით, სახელმწიფო აპარატს ბევრად უფრო დემოკრატიულს გავხდით და ამით დემოკრატიულ მმართველობას გავაძლიერებთ.

დავწერგავთ საჯარო სამსახურისა და საჯარო მოხელეების პროფესიონალიზმის გაუმჯობესებისკენ მიმართულ პოლიტიკას. ვიზრუნებთ იმაზე, რომ საჯარო სექტორში გაძლიერდეს ფაქტებზე დაფუძნებული ანალიზის შედეგად შემუშავებული პოლიტიკა და სტრატეგია. შევიტანთ ცვლილებებს კანონმდებლობაში იმისათვის, რომ განვავითაროთ სახელმწიფოში საჯარო ადმინისტრაციისა და საჯარო მოხელეების უწყვეტი განათლების სისტემა და ის საჯარო მმართველობის განუყოფელ ნაწილად ვაქციოთ. ვიზრუნებთ, რომ საჯარო სექტორში დანინაურება ხდებოდეს კვალიფიკაციის და არა პოლიტიკური ლოიალობის ნიშნით. ვიმუშავებთ საჯარო სექტორში ხელფასების სხვა სექტორებთან მიმართებაში კონკურენტულობის გასაზრდელად.

სამოქალაქო საზოგადოება

სამოქალაქო საზოგადოება სახელმწიფო პოლიტიკის განუყოფელი ნაწილია. სამოქალაქო საზოგადოება დიდწილად დამოკიდებულია დონორთა მხარდაჭერაზე და მას დაფინანსების წყაროების გაზრდა და დივერსიფიკაცია ესაჭიროება.

თავისუფლებისმოედანი მიესალმება ქართული საზოგადოების მხარდაჭერას და საერთაშორისო თანამეგობრობის მცდელობებს, გააძლიეროს სამოქალაქო სექტორი ქვეყანაში. საქართველოს პოლიტიკურ და სოციალურ ცხოვრებაში სამოქალაქო საზოგადოების ორგანიზაციების მნიშვნელოვანი წვლილიდან გამომდინარე, საჭიროა გაძლიერდეს სახელმწიფოსა და სამოქალაქო სექტორს შორის დიალოგი, შეიქმნას ეფექტიანი სტრუქტურები და პლატფორმები იდეებისა თუ ანალიტიკური მიგნებების გასაზიარებლად. სწორედ ამგვარად შევძლებთ უფრო ნაყოფიერად ვითანამშრომლოთ ერთმანეთთან და საზოგადოებისთვის საკეთილდღეო გადაწყვეტილებები მივიღოთ. მიგვაჩნია, რომ არასამთავრობო ორგანიზაციებს დღეს მეტი მხარდაჭერა ესაჭიროებათ თბილისსა და მის ფარგლებს გარეთ. ამის მთავარ გზად სახელმწიფოს ორგანოებსა და არასამთავრობო სექტორს შორის ურთიერთობების ინსტიტუციონალიზაცია მიგვაჩნია, რითიც ხელს შევუწყობთ მათ სტაბილურ ჩართულობას ეროვნული თუ ადგილობრივი აქტივობების დაგეგმვასა და განხორციელებაში.

კანონმდებლობაში შევიტანთ შესაბამის ცვლილებებს იმისათვის, რომ საქართველოში არსებულმა არასამთავრობო და საზოგადოებრივმა ორგანიზაციებმა მდგრადი დაფინანსების წყაროების მიღება და განვითარება შეძლონ. წავახალისებთ ფილანტროპიას, ხელს შევუწყობთ კორპორაციული სოციალური პასუხისმგებლობის გაზრდას და საერთაშორისო დონორებს მოვუწოდებთ, რომ სამოქალაქო საზოგადოების განვითარებაში მეტი ინვესტიცია განახორციელონ.

მედია

მიუხედავად იმისა, რომ ქვეყანაში საკმაოდ მრავალფეროვანი რადიო, ბეჭდური და ონლაინ მედია არსებობს, მოსახლეობის 90%-ისთვის ინფორმაციის მთავარი წყაროს ტელევიზია წარმოადგენს. მედიას უდიდესი როლი აკისრია ქვეყნის დემოკრატიულ ტრანსფორმაციაში, საქართველოს სოციალურ და პოლიტიკურ ცხოვრებაში. დამოუკიდებლობისა მაღალი ხარისხის შესანარჩუნებლად, ასევე, მრავალფეროვნების მხარდასაჭერად, აუცილებელია რეფორმების კომპლექსის ინიცირება და მედიაში რეკლამებზე წვდომის დემონოპოლიზაცია. ჩვენ მიერ დანერგილი საკანონმდებლო წინადადებები არ მისცემს მონოპოლიებს საშუალებას მედიიდან ოპოზიციური აზრი განდევნონ. ყველას უნდა მიეცეს თანაბარი სარეკლამო დრო, განსაკუთრებით წინასაარჩევნო პერიოდში, რაც მედიაში სარეკლამო სივრცეს უფრო კონკურენტუნარიანსა და მომგებიანს გახდის. კანონმდებლობა დანერგავს რეგულაციებს სარეკლამო ბაზრის ხელოვნურად დამახინჯების თავიდან ასარიდებლად. ჩვენი მიზანი იქნება საშუალება მივცეთ პარტიებს ეფექტიანი კონკურენცია გაუწიონ ერთმანეთს; განსაკუთრებულ ყურადღებას დავუთმოთ რეგიონულ მედიას, დაცულობისა და კონკურენტუნარიანობის გასაძლიერებლად.

თავისუფლების მოედანს სჯერა, რომ ახალ მედიას, მათ შორის სოციალურ ქსელებს და ისეთ ტექნოლოგიურ მიღწევებს, როგორიცაა სმარტფონი და სხვა მოწყობილობები, გააჩნიათ უდიდესი ძალა, წაახალისონ და შეინარჩუნონ მოქალაქეების დემოკრატიული ჩართულობა საზოგადოებრივ პროცესებში. თავისუფლების მოედნის მიერ ინიცირებული საკანონმდებლო პაკეტი დაიცავს FACEBOOK-ს, YOUTUBE-სა და სოციალური მედიის სხვა ვებგვერდებს სახელმწიფო ცენზურისგან და დეზინფორმაციული ნაკადებისგან.

თავისუფლების მოედნის მიერ დაგეგმილი პოლიტიკა ხელს შეუწყობს ინტერნეტის გამოყენების არეალის გაფართოებას როგორც სოფლად, ისე ქალაქად;

ხელს შევეუწყობთ ფიჭური თუ სხვა სატელეფონო ინფრასტრუქტურის გაუმჯობესებას იმისათვის, რომ უკაბელო ინტერნეტი და შეუფერხებელი მობილური კავშირი მოსახლეობის უფრო ფართო ფენებისთვის იყოს ხელმისაწვდომი.

თავისუფლების მოედნის პოლიტიკის ფარგლებში გაიზრდება საზოგადოებრივი მაუწყებლის დამოუკიდებლობა. საზოგადოებრივი მაუწყებელი აღარ იქნება მმართველი პარტიის პოლიტიკის გამტარებელი. საზოგადოებრივი მაუწყებელი გაზრდის შესაძლებლობებს საზოგადოებრივი და პოლიტიკური ორგანიზაციებისთვის, რომ საკუთარი საქმიანობის შესახებ საქართველოს მოქალაქეების ინფორმირება შეძლონ. გაიზრდება საზოგადოებრივი მაუწყებლის საგანმანათლებლო ფუნქცია.

თვითმმართველობის ჩაუოჩაა

გაგონააააა

საქართველოში, როგორც მაღალი დონის ცენტრალიზაციის მქონე სისტემებისთვის არის დამახასიათებელი, ადგილობრივი თვითმმართველობის უფლებები შეზღუდულია, ხოლო ადგილობრივ მუნიციპალურ საკრებულოებში მმართველი პოლიტიკური პარტია დომინირებს. დღეს ადგილობრივი თვითმმართველობა მთლიანად ცენტრზეა დამოკიდებული. მათი მწირი შესაძლებლობები, გაზარდონ საკუთარი ბიუჯეტი ადგილობრივი გადასახადებისა და მოსაკრებლების ხარჯზე, საკმაოდ შეზღუდულია. ისინი დიდწილად ფინანსდებიან ცენტრიდან და თითქმის სრულად ფინანსთა სამინისტროზე არიან დამოკიდებულნი. თავისუფლების მოედანი დანერგავს რეფორმების ერთობლიობას, ადგილობრივ მუნიციპალიტეტებში შესაძლებლობების გაზრდის ხელშესაწყობად, რაც გადანაცვტილების მიღების პროცესში მათ მეტ დამოუკიდებლობას მოუტანს. გავაძლიერებთ და კიდევ უფრო განვავითარებთ პროგრამულ ბიუჯეტირებას, რაც გადანაცვტილების ადგილობრივ მიმღებებს საშუალებას მისცემს, დაგეგმონ სუბსიდიარობის პრინციპზე დაფუძნებული პოლიტიკა - ადგილობრივი მოთხოვნებისა და საჭიროებების საპასუხოდ.

პრემიერ-მინისტრსაქვს უფლებამოსილება, დანიშნოს ოფიციალური წარმომადგენლები სახელმწიფო რწმუნებულებად (გუბერნატორებად) რიგ მუნიციპალიტეტებში (რომელიც ემთხვევა ისტორიულ გეგრაფიულ მხარეებს), თუმცა მათ არ აქვთ კონსტიტუციური უფლებამოსილება, ჩაერიონ ადგილობრივი

თვითმმართველობის საქმიანობაში. მიუხედავად ამ უფლების არარსებობისა, ისინი, როგორც პრემიერ-მინისტრის უშუალო წარმომადგენლები, საკუთარ გავლენას ადგილობრივ თვითმმართველობაზე ზეწოლისთვის იყენებენ, პოლიტიკური სარგებლის მისაღებად. თავისუფლების მოედანი შექმნის ყველანაირ პირობას, რომ ცენტრალურ ხელისუფლებასა და მათ წარმომადგენლებს შეეზღუდოთ პოლიტიკური ზეწოლის მექანიზმები და თვითმმართველობის უფლებების დაცვის გაძლიერებით აღმოვფხვრის ამ მავნე პრაქტიკას.

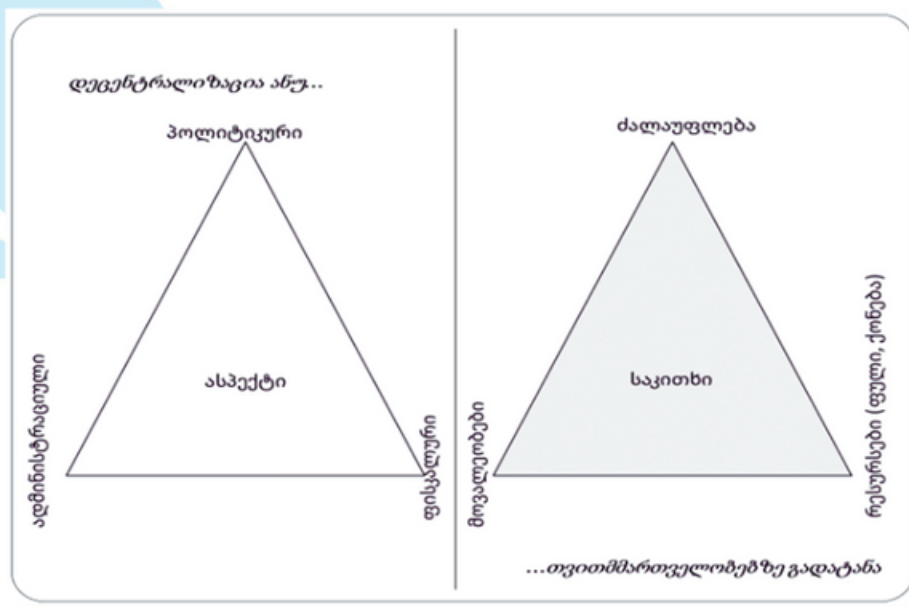
თავისუფლების მოედანი გაატარებს იმგვარ პოლიტიკას, რომელიც ადგილობრივ ხელისუფლებას შესაძლებლობას მისცემს, ემსახუროს ადგილობრივ მოსახლეობას და არა ცენტრალურ ხელისუფლებას. ნაცვლად იმისა, რომ ადგილობრივი თვითმმართველობა ცენტრალური ხელისუფლების ყველაზე ქვედა რგოლის ინსტრუმენტს წარმოადგენდეს, დავნერგავთ სუბსიდიარობის პრინციპზე დაფუძნებულ პოლიტიკას, რომელიც, ერთი მხრივ, გააძლიერებს თვითმმართველობის როლსა და ფუქციებს, ხოლო, მეორე მხრივ, მისცეს უფლებას, დაკისრებული მოვალეობები ჯეროვნად შეასრულონ და უშუალოდ მოქალაქეებს ემსახურონ. თავისუფლების მოედანის მიერ ინიცირებული კანონმდებლობა რიგ საკითხებში ცენტრალურ ხელისუფლებას შეზღუდავს, რაც მეტ ავტონომიურობას მიანიჭებს ადგილობრივ მოხელეებს და გაანთავისუფლებს მათ პოლიტიკური ძალაუფლების ვერტიკალიდან.

თავისუფლების მოედანი იმუშავებს ადგილობრივ საკრებულოებთან, რათა მათ შეძლონ მოქალაქეთან მსჯელობა მათთვის მნიშვნელოვან საკითხებზე; ასევე, იგრძნონ იმის საჭიროება და პასუხისმგებლობა, რომ უშუალოდ ჩაერთონ მოქალაქეებთან დიალოგში და გადაწყვეტილების მიღების მონაწილეობითი მოდელის დანერგვაზე იზრუნონ ქვეყნის მასშტაბით.

ყოველი არჩევნების მოახლოებისთან ერთად, აქტუალიზდება თვითმმართველობის, დეცენტრალიზაციის, ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული მოწყობისა და მოქალაქეთა თანამონაწილეობის საკითხები. ხშირია დისკუსია, რომ საქართველოში ძალიან დიდი ზომის მუნიციპალიტეტებია (თვითმმართველი ერთეულები), მეტი საბიუჯეტო თანხები უნდა გადაეცეთ თვითმმართველობებს, უნდა გაძლიერდეს რეგიონული დონე და სხვა მსგავსი საკითხები, რაც ცხადია მსჯელობის საგანია, მაგრამ ეს ყველაფერი ექვემდებარება რაციონალურ დისკუსიას და გათვლებს. შესაბამისად, მნიშვნელოვანია გავითვალისწინოთ არსებული ადგილობრივი კონტექსტი და საერთაშორისო ტენდენციები.

თვითმმართველობაზე საუბრისას ავტომატურად შემოდის დეცენტრალიზაციის საკითხი. ამ კუთხით, არსებობს მხოლოდ ტრაფარეტული მიღწევები. ცხადია, არის რიგი ჩავარდნები, რაც უნდა აღმოიფხვრას. შესაბამისად, მნიშვნელოვანია, სწორად გვქონდეს გააზრებული დეცენტრალიზაციის არსი და თუ რაზე ვამახვილებთ ყურადღებას.

ეს გრაფიკული გამოსახულება ასახავს დეცენტრალიზაციის ძირითად პრინციპს:

თუკი ეს სამი საკითხი არ არის დაბალანსებული, ვიღებთ გაუმართავ სისტემას. ჩვენს რეალობაში ცენტრალური ხელისუფლება ცდილობს მოახდინოს ადმინისტრაციული დეცენტრალიზაცია და გადაიტანოს მოვალეობები მუნიციპალურ დონეზე, სადაც ფულის მიცემა ენანება და ძალაუფლების მინიჭება ფიქციაა.

ასევე, თუ საკითხი ეხება ადმინისტრაციულ-ტერიტორიულ მოწყობას (მაგალითად, საქართველოში უნდა იყოს არსებული 69 მუნიციპალიტეტი თუ ბევრად მეტი?), გასათვალისწინებელია ზოგადი ტენდენცია ჩვენს მაკრო რეგიონში (იგულისხმება ალოსავლეთ ევროპა, პოსტ-საბჭოთა სივრცე), სადაც რეგიონებში მოსახლეობა მკვეთრად მცირდება და მაღალია მიგრაცია ურბანულ არეალებში. შესაბამისად, რა საჭიროა დამატებითი მუნიციპალიტეტების შექმნა იქ სადაც მოსახლეობა განუხრელად მცირდება? ამდენად, აქ უფრო მნიშვნელოვანი საკითხია

თვითმმართველი ქალაქების შექმნა და მიზიდულობის ცენტრების სტიმულირება რეგიონებში.

ფისკალური კუთხით ძველმა რეფორმამ მცირედი გაუმჯობესება მოიტანა, რამდენადაც ბოლო წლებში დაფინანსება გაეზარდათ მუნიციპალიტეტებს, მაგრამ მწვავედ დგას ქონების გადაცემის საკითხი. ცენტრალური ხელისუფლება არ თმობს ამ საკითხს, (ნაწილობრივ, თვითონაც არ აქვთ სრული სურათი რა ქონებას ფლობენ), რაც თავის მხრივ ზღუდავს ადგილობრივ დონეზე ეკონომიკურ აქტივობასა და შემოსავლების გენერირების შესაძლებლობას.

და ბოლოს, ყველაზე მწვავე საკითხი არის ძალაუფლების (გადაწყვეტილების მიღების) გადაცემა ადგილობრივი თვითმმართველობებისთვის. ხმამაღლა შეიძლება ითქვას, რომ ნებისმიერ არსებით საკითხზე გადაწყვეტილებები მიიღება ცენტრალურ ხელისუფლებასთან შეთანხმებით. ნაცვლად იმისა, რომ მუნიციპალიტეტებში ხორციელდებოდა თვითმმართველობა, მათ ჰყავთ ბევრი 'უფროსი', ადგილზე უბით უშიშროების თანამშრომელი ე.წ. 'ოდეერი', რომელიც აქტიურად ერევა რიგ საკითხებში. ასევე, მუნიციპალიტეტებს პოლიტიკურ ზედამხედველობას უწევს რეგიონალური სამხარეო ადმინისტრაცია, ისევე როგორც, უწევთ რიგი საკითხების (მათ შორის საკუთარი კომპეტენციის ფარგლებში შემავალისა) შეთანხმება სხვადასხვა დარგობრივ სამინისტროებთან.

ამას ყველაფერს კი ემატება სუსტი წარმომადგენლობითი ორგანო - საკრებულოს სახით. გადაჭარბების გარეშე შეიძლება ითქვას, რომ მთლიან ქართულ საჯარო მმართველობის სისტემაში, საკრებულოები არის ყველაზე სუსტი რგოლი. მათი საქმიანობა დასულია მუნიციპალიტეტის მერიისთვის ნოტარიუსის ფუნქციამდე. მაშინ, როდესაც ეს ინსტიტუტი უნდა იყოს ადგილზე პოლიტიკის მწარმოებელი, პრიორიტეტების განმსაზღვრელი, გამჭვირვალობისა და ანგარიშვალდებულების უზურნველმოფეელი.

ბაჟონჴჴჴჴჴჴ

მნიშვნელოვანია, დეცენტრალიზაციის რეფორმის, რომელიც 2025-მდეა გაწერილი, გაღრმავება და რეალური თვითმმართველობის ხელის შეწყობა. ეს კი, უნდა დაეყრდნოს შემდეგ პრინციპებს:

თვითმმართველი ქალაქების შექმნა და მიზიდულობის ცენტრების სტიმულირება რეგიონებში.

ფისკალური კუთხით ძველმა რეფორმამ მცირედი გაუმჯობესება მოიტანა, რამდენადაც ბოლო წლებში დაფინანსება გაეზარდათ მუნიციპალიტეტებს, მაგრამ მწვავედ დგას ქონების გადაცემის საკითხი. ცენტრალური ხელისუფლება არ თმობს ამ საკითხს, (ნაწილობრივ, თვითონაც არ აქვთ სრული სურათი რა ქონებას ფლობენ), რაც თავის მხრივ ზღუდავს ადგილობრივ დონეზე ეკონომიკურ აქტივობასა და შემოსავლების გენერირების შესაძლებლობას.

და ბოლოს, ყველაზე მწვავე საკითხი არის ძალაუფლების (გადაწყვეტილების მიღების) გადაცემა ადგილობრივი თვითმმართველობებისთვის. ხმამაღლა შეიძლება ითქვას, რომ ნებისმიერ არსებით საკითხზე გადაწყვეტილებები მიიღება ცენტრალურ ხელისუფლებასთან შეთანხმებით. ნაცვლად იმისა, რომ მუნიციპალიტეტებში ხორციელდებოდა თვითმმართველობა, მათ ჰყავთ ბევრი 'უფროსი', ადგილზე უბით უშიშროების თანამშრომელი ე.წ. 'ოდეერი', რომელიც აქტიურად ერევა რიგ საკითხებში. ასევე, მუნიციპალიტეტებს პოლიტიკურ ზედამხედველობას უწევს რეგიონალური სამხარეო ადმინისტრაცია, ისევე როგორც, უწევთ რიგი საკითხების (მათ შორის საკუთარი კომპეტენციის ფარგლებში შემავალისა) შეთანხმება სხვადასხვა დარგობრივ სამინისტროებთან.

ამას ყველაფერს კი ემატება სუსტი წარმომადგენლობითი ორგანო - საკრებულოს სახით. გადაჭარბების გარეშე შეიძლება ითქვას, რომ მთლიან ქართულ საჯარო მმართველობის სისტემაში, საკრებულოები არის ყველაზე სუსტი რგოლი. მათი საქმიანობა დასულია მუნიციპალიტეტის მერიისთვის ნოტარიუსის ფუნქციამდე. მაშინ, როდესაც ეს ინსტიტუტი უნდა იყოს ადგილზე პოლიტიკის მწარმოებელი, პრიორიტეტების განმსაზღვრელი, გამჭვირვალობისა და ანგარიშვალდებულების უზურნველმყოფელი.

გულისხმიერება/პროაქტიულობა

სწორი გადაწყვეტილებების მიღება, რაც ემყარება უპირველეს ყოვლისა მოქალაქეთა პრიორიტეტებს.

პასუხისმგებლობა

განკარგოს მის ხელთ არსებული რესურსები გონივრულად და წინდახედულად. მოიპოვოს მოქალაქეების ნდობა. გააკეთოს მეტი ნაკლებ ფასად.

გამჭვირვალედ მუშაობა და ამომრჩევლისადმი მუდმივი ანგარიშის წარმოება.

1. საკრებულოების როლის გაზრდა და გაძლიერება

მოქალაქეების მეტად ჩართვა ადგილობრივ დონეზე მმართველობაში. არსებული პრაქტიკით საკრებულოები კომპლექტდება პარტიული სიითა და მაჟორიტარი დეპუტატებით. როგორც წესი, პარტიული სიით გასული დეპუტატები მთლიანად ორიენტირებული არიან პარტიული პოლიტიკის გატარებაზე და ანგარიშვალდებულებას ინარჩუნებენ არა ამომრჩევლის მიმართ, არამედ პარტიული აპარატის წინაშე. მეორეს მხრივ, მაჟორიტარული წესით არჩეული დეპუტატები პირდაპირ არიან მიბმული თავიანთ ამომრჩევლებზე და იციან თუ ვის მიმართ არიან პასუხისმგებელი. შესაბამისად, მაჟორიტარი დეპუტატები ბიუჯეტის განაწილებისას ბევრად უფრო აქტიურად წარმოადგენენ თავიანთი ამომრჩევლების ინტერესებს ვიდრე პარტიული სიით საკრებულოში მოხვედრილი დეპუტატები. ამდენად მიზანშეწონილი იქნება გაიზარდოს საკრებულოში მაჟორიტარული წესით არჩეული დეპუტატების წილი, მაგალითად 75%-მდე.

2. საკრებულოს გააზიაროთ მერის იმპროვენტის შესაძლებლობა

მიუხედავად იმისა, რომ მუნიციპალიტეტის მერი აირჩევა პირდაპირი წესით, მისი უფლებამოსილება უნდა ექვემდებარებოდეს მეტ კონტროლს საკრებულოს მხრიდან. ეს ასევე გააზიარებს და გამოაცოცხლებს ადგილობრივ პოლიტიკურ პორცებს.

3. ქალებისა და ახალგაზრდების სტიმულირება ადგილობრივ თვითმმართველობაში

მათი წარმომადგენლობის უზრუნველყოფა საკრებულოებში, რაც შეიძლება განხორციელდეს გარკვეული ბენეფიტების შეთავაზების გზით (მაგალითად, საკრებულოს ანაზღაურებადი წევრობა ამ ჯგუფების წარმომადგენლებისთვის).

4. მონაწილეობითი ბიუჯეტირების პრაქტიკის დამკვიდრება

ეს გულისხმობს ადგილობრივი ბიუჯეტის წილის (როგორც წესი ეს არ აღემატება 7-8% საერთაშორისო პრაქტიკიდან გამომდინარე) მოქალაქეთა მიერ დაგეგმილ პროექტებზე დახარჯვას. ამასთანავე, შეიძლება რომ ამ ბიუჯეტის ნაწილი მიმართული იყოს მხოლოდ ახალგაზრდულ პროექტებზე.

5. გაუქმდეს სახელმწიფო რწმუნებულის აღმინისტრაციები

გუბერნატორის ინსტიტუტი წარმოადგენს ხელოვნურ დანამატს და ხშირ შემთხვევაში უხეშად ერევა თვითმმართველობების კომპეტენციაში. ამასთანავე, არ ასრულებს არანაირი მომსახურების მიწოდებას მოქალაქეებისთვის და წარმოადგენს ზედმეტ ადმინისტრაციულ რგოლს. მეტწილად გამოიყენება როგორც პოლიტიკური კონტროლისა და ზემოქმედების მექანიზმი.

სანაცვლოდ მიზანშეწონილი იქნება ინტერმუნიციპალური თანამშრომლობის წახალისება, რომლის მუშაობაც კოორდინირებული იქნება შესაბამისი მუნიციპალიტეტების მიერ არჩეული სამდივნოსა და დარგობრივი სამინისტროს წარმომადგენლის მიერ.

6. გაღიხელოს ანსაზული აღმინისტრაციულ-მუნიციპალიტეტური მოწყობა და 2017 წელს ქალაქებისთვის ჩამოერთმეული თვითმმართველობის სტატუსი

ეს არ გულისხმობს შვიდივე ქალაქისთვის თვითმმართველი სტატუსის ავტომატურად დაბრუნებას. ქვეყანაში უყურადღებოდაა მიტოვებული ურბანიზაციის საკითხები მაშინ, როდესაც განუხრელად იზრდება რამდენიმე ქალაქის მოსახლეობა, რაც იწვევს მაგალითად თბილისისა და ბათუმის ქაოტურ ზრდას. ამავდროულად, გვაქვს ქალაქები, რომელთაც გააჩნიათ ზრდის პოტენციალი, რაც ხელს შეუწყობს რეგიონებში განვითარების პროცესებს (მაგალითად, ახალციხე ათწლეულებია ინარჩუნებს მოსახლეობას და მცირედ ზრდის ტენდენციასაც კი აჩვენებს).

7. დაქარაღმწიფებული მუნიციპალიტეტების ქონების გადასახადისა და გაყვანილობის საკითხი

ეს საშუალებას მისცემს მუნიციპალიტეტებს გაზარდონ ადგილობრივი ეკონომიკური აქტივობა და შესაბამისად ადგილობრივი შემოსავლები. თავისუფლების მოედანი განახორციელებს ადგილობრივ დონეზე არსებული ქონების ინვენტარიზაციის პოლიტიკის დანერგვას, რათა ადგილობრივმა თვითმმართველობებმა, ისევე როგორც ცენტრალურმა ხელისუფლებამ შეძლონ ქონებასთან დაკავშირებული ვალდებულებების ისე მართვა, რომ ერთობლივად შექმნან საზოგადოებრივი სარგებელი ამ ურთულეს და სენსიტიურ პროცესში.

8. გადასახადები

საშემოსავლო გადასახადის წილის ადგილობრივ ბიუჯეტებში მიმართვა სამართლიანი და გამჭვირვალე პრინციპის საფუძველზე.

მუნიციპალიტეტებში ადგილობრივი შემოსავლების და მოსაკრებლების ადმინისტრირების გაუმჯობესება და ცენტრისგან მეტი ფინანსური დამოუკიდებლობის მიღწევა, სადაც ეს შესაძლებელია.

9. ზედამხედველობა

ცენტრალური ხელისუფლების მიერ გამართული ზედამხედველობის სისტემის ჩამოყალიბება, ტექნიკური, სამართლებრივი, ფინანსური და განსაკუთრებით კი აუდიტის კუთხით.

10. დეპოლიტიზაცია

მუნიციპალური შიდა აუდიტის სამსახურების დეპოლიტიზაცია და მათი ეფექტურობის ამაღლება. პირველი ნაბიჯის სახით უნდა მოხდეს მათი მერის დაქვემდებარებიდან გამოყვანა, ისინი ანგარიშვალდებული უნდა იყვნენ საკრებულოს და არა მერის წინაშე (დღევანდელი მდგომარეობით ამონმბებენ უწყების მუშაობას და ექვემდებარებიან ამავე უწყების ხელმძღვანელს, რაც აბსურდულ სახეს იღებს).

11. სტუდენტების სტაჟირება მუნიციპალიტეტებში

თავისუფლების მოედანი შეიმუშავებს და დანერგავს ადგილობრივ მუნიციპალიტეტებში სტუდენტების დასაქმების პროგრამას. იმ სტუდენტებს, ვისაც სურვილი და ინტერესი ექნება იმუშავონ საკუთარ მხარეში მიეცემათ შესაძლებლობა წვლილი შეიტანონ ადგილობრივი პოლიტიკის დანერგვაში. ეს კი საშუალებას მისცემს მუნიციპალიტეტებს ახალგაზრდა და კვალიფიციური პერსონალის რეზერვი შექმნან.

12. პარლამენტის რეგიონული პოლიტიკისა და თვითმმართველობის კომისიისთვის მიზნებისა და მათი შესრულების ძირითადი ინდიკატორების განსაზღვრა (KPI)

ახალ პარლამენტში აღარ იქნებიან მაჟორიტარები, შესაბამისად რეგიონული წარმომადგენლობითობის მაქსიმალური უზრუნველყოფისთვის საჭირო იქნება იმ კომიტეტის ფუნქციების გადახედვა და გაძლიერება, რომელიც უნდა ასრულებდეს თვითმმართველობების ინტერესების დაცვასა და ლობირებას პარლამენტში.

გამოწვევები: სტრატეგიული და ინსტიტუციური დონე

ქვეყნის თავდაცვის სისტემის მშენებლობა ვერ იქცა გრძელვადიანი პოლიტიკური კონსენსუსის საგნად. ხშირი ცვლილებები სამინისტროს პოლიტიკურ ხელმძღვანელობაში იწვევს დაწყებული რეფორმების შუა გზაზე მიტოვებას, არ არსებობს გრძელვადიანი ინსტიტუციონალური მექანიზმების მექანიზმები, რომლებიც უზრუნველყოფს დაწყებული რეფორმების დასრულებას პოლიტიკოსი მინისტრების ცვლილების მიუხედავად.

თავდაცვის მოდელის, მისი მატერიალური და ფინანსური უზრუნველყოფის შესახებ არასდროს ყოფილა ფართო საზოგადოებრივი დისკუსიები და გრძელვადიანი ხედვის ჩამოყალიბების მცდელობა. შესაბამისად, თავდაცვის ბიუჯეტის მშპ-თან მიმართებაში ზრდის საკითხი არ წარმოადგენს ფართო კონსენსუსის საგანს და არ შეესაბამება საქართველოს უსაფრთხოების დაცვის საუკეთესო ინტერესებს. ის არ აკმაყოფილებს არც ნატოს სტანდარტს.

პრობლემად რჩება სამხედრო-სამოქალაქო ურთიერთობების არსებული პოსტ-საბჭოთა მოდელი, რომელიც ეფუძნება ოფიცერთა კონტროლს და არა თანამონაწილეობით მართვას. კონტროლის პრიმატის პირობებში, არ არსებობს ნდობა ოფიცერთა კლასსა და პოლიტიკოსებს შორის. შესაბამისად, პოლიტიკოსები თავდაცვის ძალებს მართავენ არა გენერალურ შტაბთან თანამშრომლობით, არამედ გენერალური ინსპექციის, სამხედრო პოლიციისა და სამხედრო კონტრდაზვერვის დეპარტამენტის მეშვეობით.

ეროვნული თავდაცვა არ შეიძლება იყოს მხოლოდ თავდაცვის სამინისტროს, მისი მინისტრის, გენერალური შტაბის საზრუნავი. მათ სჭირდებათ მოკავშირეები, როგორც პოლიტიკურ კლასში, ისე საზოგადოებაში. ამ მიზნით, გასაძლიერებელია ეროვნული უსაფრთხოების საბჭოს, პარლამენტის შესაბამისი კომიტეტებისა და თავდაცვის თემის (სანალიტიკური ორგანიზაციები, მედია, ექსპერტები, მოხალისეები) კავშირები.

ქართული ოცნების ხელისუფლებამ, თავდაცვის სისტემა შესაბამისი კონცეპტუალური ჩარჩოს გარეშე დატოვა. შესამუშავებელი და დასამტკიცებელია ეროვნული დონის კონცეპტუალური დოკუმენტები და ეროვნული თავდაცვის მზადყოფნის გეგმა.

მიუხედავად არსებული მექანიზმებისა, ვერ მოხერხდა კრიზისისა და ომის მართვის იმგვარი სისტემის შექმნა, რომელიც სისტემატიურად მოახდენს გადაწყვეტილების მიმღებთა ტრენინგს, მათი სამეთაურო-საშტაბო ვარჯიშებისა და სხვადასხვა ტიპის სიმულაციურ სწავლებებში ჩართვის გზით.

დამოუკიდებლობის მოპოვების შემდეგ, ვერ გამოიძებნა ძალთა სტრუქტურის იმგვარი მოდელი, რომელიც პროფესიულ არმიასთან ერთად უზრუნველყოფდა „მოქალაქე უნიფორმაში“ მოდელის განხორციელებას. ამ მიზნით არსებული სამხედრო სავალდებულო სამსახურის მოდელი ვერ აღმოჩნდა ხიდი მოქალაქეებსა და თავდაცვის ძალებს შორის, მისი ობიექტური ნაკლოვანებების გამო.

ვერ ჩამოყალიბდა სამოქალაქო თავდაცვის (CIVIL PREPAREDNESS) სისტემა, რომელიც მოქალაქეთა ფიზიკური უსაფრთხოების ღონისძიებების გარდა, უნდა გულისხმობდეს მედეგობის გაუმჯობესებას.

ქართული ოცნების ხელისუფლებამ შეწყვიტა არა მხოლოდ ნატოსთან პოლიტიკური დიალოგის, არამედ პრაქტიკული თანამშრომლობის მექანიზმები. უსაფრთხოების სფეროში ყოვლისმომცველი თანამშრომლობის გადახედვის ფარგლებში, ნატო-სქართველოს არსებითი პაკეტის სხვადასხვა პროექტიდან დახმარებას წყვეტენ წამყვანი პარტნიორი სახელმწიფოები.

საქართველო რჩება შეკავების ერთ-ერთი მთავარი მექანიზმის, საერთაშორისო სწავლებების გარეშე, რაც არსებითად ასუსტებს, როგორც თავდაცვის მზადყოფნას, ისე თავდაცვის ძალების თავსებადობის მექანიზმებს პარტნიორ ქვეყნებთან.

„ქართული ოცნების“ ხელისუფლების პირობებში, პირველად 2000 წლის შემდეგ, საქართველოს თავდაცვის ძალები რჩება უსაფრთხოების სფეროში ამერიკული დახმარების გარეშე. ეს ართულებს, როგორც სტრატეგიული დაგეგმვის, ისე ძალთა გენერაციის და წვრთნისა და აღჭურვის საკითხებს.

გამოწვევები: უწყაბიუპო და ოპერატიული ღონე

თავდაცვის ძალები:

მსოფლიოს ყველა ქვეყნის სამხედრო ძალების საბრძოლო მზადყოფნაზე ნეგატიური კვალი დატოვა კოვიდის პანდემიამ. ამას დაემატა ომი უკრაინაში და შესაბამისი დეფიციტი საბრძოლო მასალებზე. ამ ვითარებაში, საქართველოს თავდაცვის ძალების საბრძოლო მზადყოფნის შესახებ საგანგაშო მინიშნებებს იძლევა სახელმწიფო აუდიტის დასკვნა.

საბრძოლო კომპონენტის გარდა, აშკარაა, რომ დაკომპლექტება-აღჭურვის პრობლემა არსებობს, საბრძოლო მხარდაჭერისა და უზრუნველყოფის კომპონენტებშიც.

უკანასკნელი მსხვილი შესყიდვა უკავშირდება ტანკსაწინააღმდეგო და ჰაერსაწინააღმდეგო საშუალებებს. თუმცა, არსებული ოპერატიული მოთხოვნებისთვის ეს ყველაფერი მინიმუმია.

შეზღუდული რესურსების გამო ვერ ხდება ადაპტაცია ტექნოლოგიურ სიახლეებთან და ომის წარმოების ახალ კონცეფციებთან.

ვერ ჩამოყალიბდა მოდელი პროფესიული არმიისა და ძალთა გამაძლიერებლების, ტერიტორიული თავდაცვის ძალებისა და მოხალისეთა ორგანიზაციების, ურთიერთქმედებისა.

ოფიცერთა განათლება რჩება პრობლემად, როგორც ხარისხობრივი, ისე რაოდენობრივი თვალსაზრისით. კარიერის დაგეგმვის და მართვის მანკიერი სისტემა არის ნიჭიერ ოფიცერთა დემოტივირებისა და მათ მიერ თავდაცვის ძალების დატოვების მიზეზი.

თავდაცვის სამინისტროს სამოქალაქო ოფისი:

თავდაცვის სამინისტროს სამოქალაქო ოფისი:

თავდაცვის სამინისტროს სამოქალაქო ოფისი ვერ ასრულებს სამოქალაქო კონტოლისა და სამინისტროს პოლიტიკური მართვისთვის საჭირო შესაბამისი ჩარჩოს ჩამოყალიბებას.

სამინისტროს სამოქალაქო ოფისში დასაქმებული ადამიანების რიცხვი ბოლო 10 წელიწადში გაორმაგდა და იქცა პოლიტიკური ნიშნით დასაქმების ერთ-ერთ ინსტრუმენტად. ეს ყოველივე იწვევს პროფესიონალი საჯარო მოხელეების დემოტივაციასა და ნეგატიურ სელექციას.

სამოქალაქო ოფისი გავლენას ვერ ახდენს თავდაცვის სისტემის გრძელვადიანი განვითარების პოლიტიკისა და სტრატეგიის ჩამოყალიბებაზე ეროვნულ დონეზე არსებული სუსტი მექანიზმების გამო.

სამოქალაქო ოფისი ვერ უზრუნველყოფს პოლიტიკისა და ინსტიტუციური რეფორმების განგრძობითობას.

პრისიკული ღონისძიებები

ეროვნული დონე:

1. თავდაცვის მოდელზე, მისი რესურსებით უზრუნველყოფისა და განვითარების საკითხებზე ფართო საზოგადოებრივი კონსენსუსის მიღწევის მიზნით, საქართველოს პარლამენტში მუდმივმოქმედი კომისია შეიქმნება, რომელიც შეიმუშავებს პოლიტიკურ მითითებებს ეროვნული უსაფრთხოების საბჭოსა და თავდაცვის სამინისტროსთვის ეროვნული დონის კონცეპტუალური დოკუმენტების შემუშავებისთვის (შვედური თავდაცვის აქტის მოდელი). ამოსავალი წერტილი თავდაცვის ბიუჯეტი: მშპ-ის 3 პროცენტი.
2. თავდაცვის ძალების ანგარიშვალდებულების გაზრდის მიზნით, პარლამენტში კანონით განისაზღვრება თავდაცვის ძალების მეთაურის ანგარიშგების მექანიზმები.
3. ეროვნული უსაფრთხოების საბჭოს რეფორმირება: საბჭოს სამდონიანი მართვა: მინისტრების დონე, მოადგილეების დონე (მუდმივი სახელმწიფო მდივნები), მუდმივმოქმედი, შერეულად დაკომპლექტებული უწყებათშორისი კომიტეტები. საჭოს მდივანი, დამოუკიდებელი ფიგურა, განსხვავებით ახლანდელი მოდელისგან, რომელიც არის პრემიერ-მინისტრის მრჩეველი ეროვნული უსაფრთხოების საკითხებში.
4. კონცეპტუალური დოკუმენტების - ეროვნული უსაფრთხოების კონცეფცია, საფრთხეების შეფასების დოკუმენტი, ეროვნული თავდაცვის სტრატეგია - ზემოხსენებულ ფორმატში შემუშავება. აგრეთვე, ეროვნული თავდაცვის მზადყოფნის დოკუმენტის შემუშავება.

5. კრიზისებისა და ომის მართვის ეროვნული სისტემის შემუშავება.

6. ნატოს ვარშავის სამიტის 2016 წლის მითითებების შესაბამისად, შეიქმნება სამოქალაქო მზადყოფნის (CIVIL PREPAREDNESS) სისტემა, რომელიც უზრუნველყოფს საზოგადოების მედეგობას - იმისათვის, რომ წინააღმდეგობა გაუწიოს და სწრაფად აღიდგინოს ფუნქციონირება ბუნებრივი კატასტროფების, კრიტიკული ინფასტრუქტურის ჩავარდნის და ჰიბრიდული შეტევების შემთხვევაში.

7. საჯარო სამსახურის რეფორმების ფარგლებში შეიქმნება მუდმივი სახელმწიფო მდივნის თანამდებობა. თავდაცვის სამინისტროში სახელმწიფო მდივნის თანამდებობაზე დანიშნვის პროცედურებს შეიმუშავებს პარლამენტი, ხოლო შერჩევა მოხდება სამოქალაქო ორგანიზაციების, პარლამენტის და პრეზიდენტის მეორე შექმნილი საბჭოს მიერ.

8. საქართველო განაგრძობს ნატოში ინტეგრაციის შეჩერებულ პროცესს. ასევე აღადგენს თანამშრომლობას ევროკავშირთან თავდაცვისა და უსაფრთხოების სფეროში.

9. მრავალმხრივი ფორმატების პარალელურად, განსაკუთრებული მნიშვნელობა მიენიჭება ორმხრივ ურთიერთობებს თავდაცვის შესაძლებლობების გაზრდის მიზნით.

10. შეკავების შესაძლებლობების გაზრდის მიზნით, დაიწყება დიალოგი პარტნიორებთან, პირველ რიგში ამერიკის შეერთებულ შტატებთან, მუდმივი სამხედრო მზადყოფნის უზრუნველსაყოფად, იქნება ეს ერთობლივი წვრთნები, მონაცვლეობითი ძალები (ROTATIONAL FORCE), თუ სამხედრო ბაზა.

უწყებრივი დონე/თავდაცვის ძალები:

11. თავდაცვის მზადყოფნის გაზრდის მიზნით, პროფესიული ქვედანაყოფების დაკომპლექტება, აღჭურვა და წვრთნა პარტნიორებთან ერთად.

12. შეიარაღების ახალი სისტემების გრძელვადიანი შესყიდვები შემდეგი პრიორიტეტულობით: ჰაერსაწინააღმდეგო, ტანკსაწინააღმდეგო, არტილერია.

13. განსაკუთრებული მნიშვნელობა მიენიჭება უპილოტო საფრენი აპარატების (ტაქტიკური და ოპერატიული დონე) შესყიდვასა და ინტეგრირებას.

14. ტერიტორიული თავდაცვის ძალების შექმნა ეროვნული გვარდიის ბაზაზე მთელი ქვეყნის მასშტაბით.

15. მოხალისეთა ორგანიზაციების ერთიან ოპერატიულ სურათში ინტეგრირება.

16. ოფიცერთა წვრთნა და განათლება: თავდაცვის აკადემიის რეფორმირება.
უნდა გაიზარდოს უმაღლესდამთავრებული ოფიცრების თავდაცვის ძალებში
რეკრუტირება მაღალი ხარისხის ოფიცერთა კურსების უზრუნველყოფით.

17. ოფიცერთა კარიერული მართვის ახალი სისტემის დანერგვა.

უნყებრივი დონე/სამოქალაქო ოფისი:

18. მუდმივი სახელმწიფო მდივნის პოზიციის შემოღების შემდეგ, სამინისტროში
სტრატეგიული მიმოხილვის პროცესის შექმნა, სტრუქტურის, ფუნქციებისა და
შესაბამისი რესურსის გონივრული ჰარმონიის მისაღწევად.

19. თავდაცვის მზადყოფნაზე სამოქალაქო ოფისში სპეციალური პოზიციის
შექმნა.

20. სამინისტროს სისტემაში, გენერალური ინსპექციის, სამხედრო პოლიციისა და
სხვა მარეგულირებლების ნათეს სტანდარტების შესაბამისი ფუნქციების
დაკისრება. "პოლიტიკური პოლიციის" როლისგან მათი საბოლოო
გათავისუფლება.

დეზინფორმაციასთან ბრძოლა

გამოწვევები

საქართველოში დეზინფორმაციასთან ბრძოლა ხელისუფლების მხრიდან
ეფექტურად არ მიმდინარეობს. პოლიტიკური ნება ამ პრობლემის
მოსაგვარებლად ნაკლებად ჩანს, მიუხედავად იმისა, რომ 2023 წლის დეკემბერში
ქვეყანამ ევროკავშირის კანდიდატი ქვეყნის სტატუსი მიიღო. ევროკავშირთან
მიღწეული შეთანხმების მიხედვით, საქართველომ ცხრა დათქმა უნდა
შეასრულოს. აქედან პირველი დათქმაა: „ევროკავშირისა და მისი
ღირებულებების შესახებ დეზინფორმაციასთან, უცხოურ საინფორმაციო
მანიპულაციებთან და [უცხოურ] ჩარევასთან ბრძოლა.“

საქართველოში დეზინფორმაციასთან ბრძოლა ხელისუფლების მხრიდან ეფექტურად არ მიმდინარეობს. პოლიტიკური ნება ამ პრობლემის მოსაგვარებლად ნაკლებად ჩანს, მიუხედავად იმისა, რომ 2023 წლის დეკემბერში ქვეყანამ ევროკავშირის კანდიდატი ქვეყნის სტატუსი მიიღო. ევროკავშირთან მიღწეული შეთანხმების მიხედვით, საქართველომ ცხრა დათქმა უნდა შეასრულოს. აქედან პირველი დათქმაა: „ევროკავშირისა და მისი ღირებულებების შესახებ დეზინფორმაციასთან, უცხოურ საინფორმაციო მანიპულაციებთან და [უცხოურ] ჩარევასთან ბრძოლა.“

მიუხედავად იმისა, რომ დეზინფორმაციასთან ბრძოლისა და კიბერუსაფრთხოების მიმართულებით სხვადასხვა სახელმწიფო სტრუქტურაში შესაბამისი სამსახურები შეიქმნა, დეზინფორმაცია რჩება ქვეყანაში ერთ-ერთ ყველაზე დიდ პრობლემად. მთავარი გამოწვევებია სახელმწიფოს მხრიდან დეზინფორმაციის გავრცელება, უწყებათშორისი კოორდინაციის სირთულებები და სოციალური ქსელების პლატფორმებთან თანამშრომლობის არარსებობა ეროვნულ დონეზე. არსებული მდგომარეობიდან გამომდინარე, სახელმწიფო უწყებების ქმედებები ხშირად ფორმალურია ან მმართველი პარტიის პოლიტიკური დღის წესრიგის შესაბამისად იმართება.

სახელმწიფო უწყებები არაეფექტურად მუშაობენ რუსული დეზინფორმაციული ნარატივების წინააღმდეგ, რაც გამოიხატება მოსახლეობის დროული ინფორმირების ნაკლებობაში. პირიქით, ხშირად თვითონ ხელისუფლება, ტროლების და ბოტების, არაავთენტური ანგარიშების თუ ყალბი გვერდების მეშვეობით მიზანმიმართულად ავრცელებს დეზინფორმაციას, რომელიც ევროკავშირისა და აშშ-ს დისკრედიტაციას ისახავს მიზნად.

ეს იწვევს მოსახლეობაში სკეპტიციზმის გაღრმავებას დასავლეთის მიმართ და ხელს უწყობს რუსული დეზინფორმაციის გავრცელებას ქვეყანაში. საქართველოში კრემლის პროპაგანდისტული მედიები კვლავაც ხელმისაწვდომია, ხოლო პრორუსული ტელევიზიები აქტიურად მაუწყებლობენ.

პრორუსული დეზინფორმაციისა და ანტიდასავლური პროპაგანდის წინააღმდეგ ბრძოლაში პარლამენტს, როგორც პოლიტიკის ფორმირებისა და აღმასრულებელი ხელისუფლების კონტროლის მთავარ ორგანოს, ცენტრალური როლი უნდა ჰქონდეს. 2019 წელს საქართველოს პარლამენტმა

დებინფორმაციისა და პროპაგანდის საკითხებზე შექმნა თემატური მოკვლევის ჯგუფი, რომლის მიერ მომზადებული ანგარიში „საქართველოს სახელმწიფო პოლიტიკის გაძლიერება ქვეყანაში ანტიდასავლური დებინფორმაციისა და პროპაგანდის მიმართ“ დღემდე პარლამენტის მიერ მტრული დებინფორმაციისა და ანტიდასავლური პროპაგანდის წინააღმდეგ შემუშავებულ ერთადერთ ოფიციალურ დოკუმენტად რჩება.

ხელისუფლების წარმომადგენლების ანტიდასავლური, მადისკრედიტებელი და დებინფორმაციული განცხადებები დასავლელი პარტნიორების, ელჩების, არასამთავრობო ორგანიზაციების, სტრატეგიული პარტნიორების წინააღმდეგ მოსახლეობაში თესავს სკეპტიციზმს დასავლეთის მიმართ, ყოფს საზოგადოებას და აძლიერებს რუსული დებინფორმაციის გავლენებს ქვეყანაში.

პარლამენტში დებინფორმაციისა და პროპაგანდასთან საბრძოლველად შექმნილი სამუშაო ჯგუფის მიერ 2020 წელს გაცემული რეკომენდაციების უმეტესი ნაწილი სახელმწიფო უწყებებმა არ შეასრულეს. ხელისუფლება, როგორც წესი, არ თანამშრომლობს არასამთავრობო ორგანიზაციებთან და მედიასთან, რომლებიც დებინფორმაციასთან ბრძოლაში მისი მთავარი მოკავშირეები უნდა იყონ.

პრეზიდენტის ნაბიჯები

მნიშვნელოვანია, რომ დებინფორმაციის წინააღმდეგ ბრძოლაზე პასუხისმგებელმა უწყებებმა მჭიდროდ ითანამშრომლონ ევროკავშირის შესაბამის სტრუქტურებთან. სახელმწიფომ უნდა განავითაროს მჭიდრო თანამშრომლობა ევროკავშირის სპეციალიზებულ სააგენტოებთან, როგორიცაა „აღმოსავლეთ სტრატკომის“ გუნდი, ევროპის ციფრული მედიის ობსერვატორია, ისევე როგორც „ნატოს მონინავე გამოცდილების ცენტრებთან“, რათა გაძლიერდეს შესაბამის სახელმწიფო უწყებებთან საგარეო თანამშრომლობა.

დებინფორმაციასთან ბრძოლა აუცილებელია სამოქალაქო საზოგადოების აქტიური ჩართულობით. უნდა შეიქმნას სოციალური მედიის ანალიზისა და დებინფორმაციის ობსერვატორია (შესაძლებელია სოციალური მედიის საბჭოს ფორმით), რომელიც გააერთიანებს ამ სფეროში მომუშავე არასამთავრობო და მედია ორგანიზაციებს და გააძლიერებს თანამშრომლობას სოციალური მედიის პლატფორმებთან.

მედიანგნიერების ფუნქცია ფორმალურად უნდა დაეკისროს განათლების სამინისტროს, რომელიც ევროკავშირის ქვეყნებში მედიანგნიერებაზე პასუხისმგებელი ორგანოა. მაგალითისთვის, ფინეთში, რომელიც დებინფორმაციასთან ბრძოლისა და მედიანგნიერების კუთხით ლიდერია, მედიანგნიერება სწორედ განათლების სამინისტროს სისტემის განუყოფელი ნაწილია.

გარდა ამისა, ეროვნულ დონეზე უნდა დამყარდეს ურთიერთობა სოციალური ქსელების პლატფორმებთან და შეიქმნას ავსტრალიის და ახალი ზელანდიის მსგავსი „ონლაინ უსაფრთხოების და ზიანის პრევენციის პრაქტიკის კოდექსი“, რომელიც ონლაინ ზიანის პრევენციას უზრუნველყოფს. კოდექსი არასამთავრობო ორგანიზაცია NETSAFE-სა და მსოფლიოს წამყვან სოციალურ ქსელებს შორის გაფორმდა და მსგავსი ტიპის კოდექსის ინიცირება საჭიროა საქართველოშიც. მთავრობის მხარდაჭერით, ვინაიდან დებინფორმაციასთან და სიძულვილის ენასთან ეფექტური ბრძოლა სოციალური ქსელების პლატფორმებთან თანამშრომლობის გარეშე ვერ განხორციელდება.

შეჩიშორილი მთლიანობა და საგარეო პოლიტიკა

საქართველოს ტერიტორიული მთლიანობა და მისი აღდგენის სამართლიანი მისწრაფება ჩვენი სახელმწიფოს უმნიშვნელოვანესი პრიორიტეტია. ეს არის ურთულესი და შრომატევადი პროცესი, რომელიც მშვიდობიანი გზებით უნდა მივიდეს სანუკვარ მიზნამდე.

ოკუპირებულ რეგიონებში მუდმივ დაძაბულობას დამანგრეველი შედეგები აქვს ქვეყნის ეკონომიკურ და სოციალურ განვითარებაზე. რუსეთის მიერ აფხაზეთისა და ცხინვალის რეგიონების უკანონო და უწყვეტმა ოკუპაციამ, მავთულხარეთების მუდმივი გადმოწევით გამოწვეულმა „მცოცავმა ოკუპაციამ“, როგორც საქართველოს სახელმწიფოებრიობის შესუსტების საშუალებამ, ვერ უნდა მიაღწიოს თავის მიზანს, რაც გამოიხატება რუსეთის მცდელობაში, აღადგინოს და დაიბრუნოს გავლენა საქართველოში მიმდინარე სოციო-პოლიტიკურ პროცესებზე.

აფხაზეთი და ცხინვალის რეგიონი სრულად დამოკიდებულნი არიან რუსეთზე ვაჭრობისა და სამხედრო დახმარების თვალსაზრისით.

რუსეთის მიერ საქართველოს ისტორიული ტერიტორიების ოკუპაცია ხელს უშლის საქართველოს ხელისუფლებას, პოლიტიკურ ჯგუფებსა თუ სამოქალაქო საზოგადოებას, უშუალოდ დაამყარონ კავშირი საკუთარ მოქალაქეებთან აფხაზეთსა თუ ცხინვალის რეგიონში და დიალოგის გზით მოძებნონ გამოსავალი კრიზისული მდგომარეობიდან.

საქართველოსპარლამენტში შესვლისთანავე, თავისუფლების მოედანი დანერგავს იმ სახის პოლიტიკას, რომელიც პოტენციური კონფლიქტების შემცირებისკენ იქნება მიმართული, როგორც ეროვნულ, ისე რეგიონულ დონეზე. ჩვენი ხელმძღვანელობით ქვეყანა გარდაიქმნება უფრო ქმედუნარიან სახელმწიფოდ, რომელსაც ექნება გამართული საბაზრო ეკონომიკა, ძლიერი ენერგეტიკული ბაზარი, მყარი დემოკრატიული ინსტიტუტები და ღირსებაზე დაფუძნებული, ადეკვატური სოციალური კეთილდღეობის პოლიტიკა. ჩვენი ძალისხმევითა და საქართველოს მოსახლეობის პირდაპირი ჩართულობით შევამცირებთ პოტენციური კონფლიქტების ნეგატიურ გავლენებს და საბოლოოდ დავძლევთ კრიზისს, რომელიც ჩვენს ისტორიულ მიწაზე ოცდაათი წელია მძვინვარებს.

თავისუფლების მოედანი ძალისხმევას არ დაიშურებს ისეთი კონკრეტული პოლიტიკის შემუშავებასა და დანერგვაზე, რომელიც ხელს შეუწყობს ოკუპირებულ ტერიტორიაზე მცხოვრები მენარმეების ეკონომიკური კავშირების გაუმჯობესებასა და გაძლიერებას საქართველოს სახელმწიფოსთან და საქართველოს მიერ კონტროლირებად ტერიტორიებზე მათი პროდუქციის რეალიზაციის ხელშეწყობას.

სამოქალაქო საზოგადოების წევრებთან ერთად, ხელს შევუწყობთ და წავახალისებთ ისეთ ქმედებებს, რომლებიც დროებით ოკუპირებულ ტერიტორიებზე მცხოვრებ საქართველოს მოქალაქეებთან თანამშრომლობას გააჯანსაღებს და გააღრმავებს. დავნერგავთ სახელმწიფო პროგრამებს ინფრასტრუქტურის, საზოგადოებრივი ჯანდაცვის, ასევე, მაღალი ხარისხის საშუალო და საუნივერსიტეტო განათლების მიმართულებით. ერთობლივი ძალისხმევითა და აღმასრულებელი ხელისუფლების ჩართულობით, თავისუფლების მოედანი დაგეგმავს და განახორციელებს პროგრამებს, რომლებიც გააუმჯობესებენ სატრანსპორტო სისტემას და ტელეკომუნიკაციებს აფხაზეთთან და ცხინვალის რეგიონთან, მოაგვარებენ ყოფით პირობებს რეგიონებში, ხელს შეუწყობენ სოფლის მეურნეობის პროდუქციის ექსპორტს და

გააღრმავებენ კავშირებსამ რეგიონებსა და დანარჩენ ქვეყანას შორის; ასევე, დროებით ოკუპირებულ ტერიტორიებზე მცხოვრებ ჩვენს მოქალაქეებს სარგებელს მოუტანენ დასაქმებასა და ერთობლივ სოციალურ-ეკონომიკურ საქმიანობაში.

თავისუფლებისმოედანს გააზრებული აქვს, რომ დროებით ოკუპირებულ ტერიტორიებზე მცხოვრებ ჩვენს მოქალაქეებთან მუშაობა უშედეგო იქნება ამ პროცესში ევროპელი და ამერიკელი პარტნიორების ჩართვის გარეშე. ამიტომ, ჩვენ ვითანამშრომლებთ ევროკავშირთან, ამერიკის შეერთებულ შტატებთან და სხვა პარტნიორებთან, რათა გავაძლიეროთ მმართველობა და უსაფრთხოება ეროვნულ და ადგილობრივ დონეზე. შევიმუშავებთ თანამშრომლობის იმ მექანიზმებს, რომლებიც კონფლიქტის რისკის შემცირებაზე იქნება ორიენტირებული. შესაძლოა, ეს მიდგომა მოიცავდეს ევროკავშირის, აშშ-ისა და საქართველოს მთავრობის არსებულ სტრატეგიათა ასპექტების გაანალიზებას და გაძლიერებას; მუშაობას, რომ შემცირდეს კონფლიქტის რისკი და გაიზარდოს მშვიდობისა და დემოკრატიული განვითარების პოტენციალი.

თავისუფლების მოედნის ლიდერები აცნობიერებენ, რომ ზემოხსენებული კონფლიქტები რუსეთის ფედერაციაზე ძლიერი და მტკიცე საერთაშორისო ზეწოლის გარეშე ვერ მოგვარდება. ამიტომ, აქტიურად ვიმუშავებთ საერთაშორისო საზოგადოებასთან და უცხოეთის მთავრობებთან - ევროკავშირშიც და სხვაგანაც, რომ რუსეთმა პატივი სცეს საქართველოს საერთაშორისოდ აღიარებულ საზღვრებს და საერთაშორისო კანონმდებლობას. ვითანამშრომლებთ პოლიტიკოსებთან და ადვოკატირების ჯგუფებთან, რათა დავიცვათ ჩვენი ქვეყნის ეროვნული ინტერესები და უფლება, ვიცხოვროთ მშვიდობიან, დემოკრატიულ და ეკონომიკურად ძლიერ ქვეყანაში.

ზემოხსენებულის რეალიზება შეუძლებელია არსებული ხელისუფლების პირობებში, როდესაც საქართველოს საგარეო პოლიტიკამ დაკარგა როგორც ფორმა, ასევე შინაარსი.

საქართველოს საგარეო პოლიტიკა უნდა დაუბრუნდეს განვითარების პროევროპულ ვექტორს. ბუნებრივია, ეს არ ნიშნავს სხვა, პოლიტიკურად თუ ეკონომიკურად მიმზიდველ თანამშრომლობებზე უარის თქმას. ისტორიის მანძილზე ჩვენი ქვეყანა წარმოადგენდა ერთგვარ ხიდს სხვადასხვა კონტინენტებსა და ცივილიზაციებს შორის და ჩვენ უნდა დავიბრუნოთ ეს პოზიცია. ამასთანავე მკაფიოდ უნდა განვსაზღვროთ, რომ პროევროპულობა არ უშლის და არ ეწინააღმდეგება პოლიტიკური და ეკონომიკური ურთიერთობების გაღრმავებას აზიის, სამხრეთ ამერიკისა თუ აფრიკის ქვეყნებთან.

საქართველოს ევროკავშირში გაწევრიანება კიდევ უფრო მიმზიდველს გახდის მას ინვესტორების, პარტნიორებისა თუ ტურისტებისთვის. ვერავინ ვერ შეცვლის ქვეყნის გეოგრაფიას და ჩვენ უნდა გავაქარწყლოთ დებინფორმაციული გზავნილები, თითქოს ევროკავშირში გაწევრიანება ხელს შეგვიშლის აზიის თუ სხვა რეგიონის ქვეყნებთან ურთიერთობებში.

უნდა გაღრმავდეს თანამშრომლობა როგორც რეგიონალურ კონტექსტში, მეზობელ ქვეყნებთან, ასევე შავი ზღვის აუზისა და ცენტრალური აზიის ქვეყნებთან. საქართველო ამ ქვეყნებისთვის უნდა წარმოადგენდეს მიმზიდველ ქვეყანას, როგორც ინვესტიციებისა და ბიზნესისთვის, ასევე ტურისტული პოტენციალით, რასაც

სჭრდება არა მარტო გამართული და დამოუკიდებელი სასამართლო სისტემა და დემოკრატიული ინსტიტუტები, არამედ მნიშვნელოვანი ძალისხმევა საგარეო პოლიტიკის მიმართულებით.

საგარეო საქმეთა სამინისტრო

საგარეო საქმეთა სამინისტროს შიგნით არსებობს იგივე გამოწვევები პოლიტიკური წნეხის, კადრების დაკომპლექტების, როტაციის, დაწინაურებისა და წახალისების სისტემის მხრივ, რაც სხვა სახელმწიფო სტრუქტურებში. საგარეო საქმეთა სამინისტროსა და საელჩოებში არსებული სისტემა არ არის მერიტოკრატიული, ელჩების და სამინისტროს ხელმძღვანელ თანამდებობებზე დანიშვნის პროცესი არ არის გამჭვირვალე და ხშირ შემთხვევაში ხდება ნიჭიერი, პატრიოტი კადრების ნაცვლად ხელმძღვანელ თანამდებობებზე „პოლიტიკურად საიმედო“ კადრების შერჩევა, რომელთა პროფესიონალიზმიც საეჭვოა.

ამასთან ერთად, ის კადრებიც კი, რომლებიც შეიძლება ჩაითვალოს „პროფესიონალური ნიშნით“ დაწინაურებულად, ვერ უძლებენ კრიტიკას მათი მორალური თვისებებით თუ პროფესიონალიზმით, რადგან სამინისტროს შიგნით წლებია არ მომხდარა ძირეული ატესტაცია და არსებული კადრების კომპეტენციის შეფასება. გაუმართავია საგარეო დიპლომატიური რეზერვისა და საზღვარგარეთ როტაციის სისტემა, რომელიც დამოკიდებულია არა დიპლომატიების პროფესიონალიზმზე, არამედ ხელმძღვანელი პირების კეთილგანწყობაზე, რაც ხელმძღვანელი პირების გვარ-სახელებთან ერთად იცვლება. ბუნებრივია, ქვეყნის დიპლომატიური სამსახური არ უნდა იყოს დამოკიდებული ცალკეული პიროვნებების ნება-სურვილებზე.

ჩვენი ხედვით, უნდა მოხდეს საგარეო საქმეთა სამინისტროს ხელმძღვანელ თანამდებობებზე დასაქმებული პირების (დეპარტამენტის დირექტორიდან და ბევრით) და ელჩების სავალდებულო ატესტაცია, რათა სისტემის შიგნით მიეცეთ დანინაურების საშუალება მაღალი პროფესიონალიზმის მქონე დიპლომატებს, ასევე მოწესრიგდეს როტაციის სისტემა და დიპლომატიური რეზერვი, რაც „დიპლომატების უმუშევრობის“ შელამაზებულ ფორმას წარმოადგენს და აძლევს საშუალებას ხელისუფლებას თუ კონკრეტულ მინისტრს, სისტემის გარეთ დატოვოს მათთვის მიუღებელი ადამიანები. სამწუხაროდ, როტაციის წესით მივლინებულმა ქართველმა დიპლომატმა არ იცის, საქართველოში დაბრუნების შემდეგ სად გააგრძელებს მუშაობას ან საერთოდ გააგრძელებს თუ არა პროფესიით მუშაობას.

ასევე უნდა მოწესრიგდეს დიპლომატიურ სამსახურში მიღების წესი და აღმოიფხვრას ყველა ის ნაკლოვანება, რაც ხელს უწყობს ნეპოტიზმს და „ფავორიტიზმს“ საგარეო საქმეთა სამინისტროში.

სამშვიდობო პოლიტიკა აფხაზეთთან და ოსებთან მიმართებაში

ჩვენ, ხელისუფლებაში მოსვლის შემდგომ, ცალმხრივად და მკაფიოდ განვაცხადებთ, რომ არ გამოვიყენებთ სამხედრო ძალას აფხაზების და ოსების წინააღმდეგ რადგან გვჯერა, რომ ეს არც მორალურ-ეთიკური და არც პრაგმატულ-რაციონალური თვალსაზრისით არ იქნება გამართლებული. ქართულ-აფხაზური და ქართულ-ოსური შერიგება და მათთან ერთობლივი სახელმწიფოს აშენება, შესაძლებლად მიგვაჩნია საქართველოს წარმატებული ევროპული ინტეგრაციისა და მწყობრი სამშვიდობო პოლიტიკის პირობებში. წარმატებულ, ევროკავშირის წევრ საქართველოსთან ერთობლივ სახელმწიფოში ყოფნა, აფხაზებისა და ოსებისთვის იქნება მათი კულტურისა და იდენტობის დაცულობის, ეკონომიკური კეთილდღეობის, სოციალური და უფლებრივი დაცულობის, ხარისხიანი განათლებისა და სხვა სიკეთეების მიღების გარანტია.

კონფლიქტების მართვა - ინსტიტუციური დონე

წინა საუკუნის 90-იან წლებში, საქართველოს ტერიტორიაზე შეიარაღებული კონფლიქტების გაჩაღების პარალელურად და განსაკუთრებით მათი ცხელი ფაზის დასრულების შემდგომ, ცხადად გამოიკვეთა იმგვარი ინსტიტუციების შექმნის აუცილებლობა, რომლებიც კონფლიქტის დარეგულირების საკითხებით იქნებოდნენ დაკავებული. მართლაც, წლების განმავლობაში საქართველოს სახელმწიფო მუდმივად ქმნიდა სხვადასხვა უწყებებს, რომელთა უმეტესობა დღემდე აგრძელებს მუშაობას. შედეგად რთული

გასარკვევია სად იწყება ერთი ინსტიტუციის ფუნქციები და სად გადაიკვეთება ისინი მეორესთან. მართალია შერიგებისა და თანასწორობის საკითხებში საქართველოს სახელმწიფო მინისტრის აპარატი ამჟამად კონფლიქტებთან მიმართებაში პოლიტიკის შემუშავებისა და განხორციელების საკვანძო სახელმწიფო ინსტიტუციად ითვლება, თუმცა ამ მიმართულებით მომუშავე აქტორთა სიმრავლე და თვითონ აპარატის დაბალი პოლიტიკური სტატუსი მნიშვნელოვნად ართულებს აღნიშნულ ამოცანას. ვფიქრობთ, ამ მდგომარეობიდან გამოსავალს სახელმწიფო მინისტრის ვიცე-პრემიერის რანგში აყვანა წარმოადგენს, რაც მნიშვნელოვნად გაზრდის მის პოლიტიკურ წონას და სახელმწიფო სტრატეგიასაც მეტად კოორდინირებულს გახდის. ამასთანავე, ხელისუფლებაში მოსვლისთანავე დავინყებთ და უმოკლეს პერიოდში დავასრულებთ მუშაობას ყველა იმ დოკუმენტზე, რომლებიც სამშვიდობო პოლიტიკის წარმოებისთვის იქნება საჭირო.

მშვიდობის ფონდი და ეკონომიკური ურთიერთობის წამახალისებელი სხვა ინსტიტუტები

2008 წლიდან მოყოლებული, რუსეთი აფხაზეთისა და ცხინვალის რეგიონის არა მხოლოდ სამხედრო, არამედ ეკონომიკურ და ფინანსურ ოკუპაციასაც ახორციელებს. ცნობილია, რომ სოხუმიცა და ცხინვალიც მნიშვნელოვანწილად არიან დამოკიდებულნი რუსეთის მხარდაჭერაზე. ამ ფონზე, ერთობ გასაკვირია, რომ საქართველოს არცერთ ხელისუფლებას არ უმუშავია სისტემურად იმისათვის, რომ აფხაზებსა და ოსებში გაეჩინათ დანარჩენ საქართველოსთან ეკონომიკური ურთიერთობის წამოწყების ინტერესი. გამოჩნდის ახლად შექმნილი მშვიდობის ფონდი, რომელიც აფხაზ, ოს და ქართველ მცირე მეწარმეთა თანამშრომლობას უწყობს ხელს. თუმცა, მაშინ, როდესაც რუსეთი ოკუპირებულ ტერიტორიებზე რამდენიმე ასეულ მილიონ ლარს ხარჯავს, მშვიდობის ფონდის მწირი ბიუჯეტი, დიდ სურათზე გავლენას ვერ ახდენს. ჩვენი მიზანი იქნება, ხელისუფლებაში მოსვლიდან ორ წელიწადში, მოვახდინოთ სულ მცირე 20 მილიონი ლარის მობილიზება და მიმართვა ოკუპირებულ და საქართველოს კონტროლირებად ტერიტორიებზე მცხოვრებ მეწარმეთა თანამშრომლობის წახალისებაზე.

ამასთანავე, აფხაზეთისა და ცხინვალის რეგიონის დანარჩენ საქართველოსთან ეკონომიკური ურთიერთობების ინტენსიფიკაციისათვის, აუცილებელ წინაპირობას წარმოადგენს მათ სიახლოვეს მძლავრი ეკონომიკური პროექტების რეალიზება. აფხაზეთის მიმართულებაზე ასეთად ანაკლიის საპორტო ქალაქის მშენებლობა მიგვაჩნია; ხოლო ცხინვალის რეგიონის მიმართულებით, ერგნეთის ბაზრის ტიპის, ლეგალური თავისუფალი ეკონომიკური ზონის შექმნა.

საპარამეტრო სფერო

წლებია რაც აფხაზებიცა და ოსებიც, საქართველოს ხელისუფლების მიერ კონტროლირებად ტერიტორიაზე განლაგებული სამედიცინო ინფრასტრუქტურითა და სერვისებით, ფაქტიურად, უფასოდ სარგებლობენ. საქართველოს ხელისუფლებების კეთილი ნებისა და დარგის შესაბამისი წარმომადგენლების მეცადინეობით, 2010 წლიდან მოყოლებული, ათასობით აფხაზისა და ოსის ჯანმრთელობა გაუმჯობესდა. ვფიქრობთ, გარდა წმინდად სამედიცინო განზომილებისა, აღნიშნული სამედიცინო პროგრამა ქართველთა და აფხაზთა, ქართველთა და ოსთა შორის ადამიანური ურთიერთობების აღდგენასა და ნდობის გაჩენას უწყობს ხელს. შესაბამისად, ჩვენ ერთის მხრივ შევინარჩუნებთ და მეორეს მხრივ გამოვასწორობთ იმ არსებულ ინსტიტუციურ, თუ მმართველობით ნაკლოვანებებს, რომლებიც პროგრამას გააჩნია.

გალისა და ახალგორის მოსახლეობის მხარდაჭერა

ცნობილია, რომ გალისა და ახალგორის ეთნიკურად ქართველი მცხოვრებნი, აღიქმებიან რა საქართველოს ლოიალისტებად, დისკრიმინაციასა და ჩაგვრას განიცდიან. შეიძლება ცალსახად ითქვას, რომ გალელებზე და ახალგორელებზე ყველაზე მეტად აისახება მოუგვარებელი კონფლიქტების უარყოფითი შედეგები. გაუსაძლისი საცხოვრებელი და ფაქტობრივი უუფლებობის პირობებში, გალისა და ახალგორის რაიონებს მოსახლეობა სულ უფრო სწრაფი ტემპებით ტოვებს. პროცესების ამგვარად გაგრძელების შედეგად, უახლოეს ათწლეულში, ორივე რაიონი, ადგილობრივებისგან დაიცლება. საქართველოს მორალური ვალდებულება და სტრატეგიული მიზანია, დროებით ოკუპირებულ ტერიტორიებზე მცხოვრებ, მისდამი კეთილგანწყობილ (და ამისათვის ჩაგრულ) მოქალაქეებს ყველანაირად დაეხმაროს და შეუქმნას შეძლებისდაგვარად ღირსეული საცხოვრებელი გარემო. ამ მიზნის მისაღწევად, ჩვენ, გარდა საერთაშორისო დონეზე საკითხის წამოწევისა, ხელისუფლებაში მოსვლიდან მალევე, შევიმუშავებთ გალელთა და ახალგორელთა დახმარების სპეციალურ პაკეტს. პაკეტი იქნება მიზნობრივი და მოიცავს ყველა ასაკობრივ კატეგორიას, დაწყებული ბავშვებითა და მოზარდებით, დასრულებული პენსიონერებით.

მედიცინის განვითარების გეგმა აფხაზეთის ავტონომიურ რეგიონში, მათ შორის აფხაზეთსა და სხინვალის რეგიონში

აფხაზეთისა და ოსების აბსოლუტური უმრავლესობა საზღვარგარეთ უმაღლესი განათლების მიღების მიზნით რუსეთში მიდის. წინა საუკუნის 90-იანი წლებიდან

მოყოლებული, მოსკოვი მათ ყველანაირ პირობას უქმნის იმისათვის, რომ ცოდნა რუსეთის უნივერსიტეტებში მიიღონ. საქართველოსა და დასავლეთის საგანმანათლებლო სივრცესთან კავშირები უმნიშვნელოა. შედეგად კი, სამხედრო, ეკონომიკურ და საინფორმაციო დომინაციასთან ერთად, რუსეთი აფხაზებისა და ოსების გონება-მსოფლხედველობაზეც ექსკლუზიურ გავლენას იწარჩუნებს. ვფიქრობთ ეს მდგომარეობა შესაცვლელია. ჩვენ გვჯერა, რომ თბილისმა, საკუთარი ინიციატივითა და ევროკავშირის შესაბამის სტრუქტურებთან თანამშრომლობით, აფხაზი და ოსი სტუდენტებისთვის, ქართულ საგანმანათლებლო სივრცესთან ერთად, ევროპული საგანმანათლებლო სივრცეც უნდა გახსნას (ამგვარი გამოცდილება არსებობს მაგალითად კვიპროსში). რადგან ვაშენებთ დასავლურ სახელმწიფოს, ჩვენ გვჭირდება მეტი ევროპა ყველგან, მათ შორის და მითუმეტეს, ოკუპირებულ ტერიტორიებზე. გააზრებული გვაქვს, რომ ქართულ-აფხაზური და ქართულ-ოსური ურთიერთობები მართონია და არა სპრინტი, ხოლო ერთმანეთთან მისასვლელი გზების ძიებაში, ერთ ევროპულ კულტურულ სივრცეში ინტეგრირება, შესაძლოა კრიტიკული მნიშვნელობის აღმოჩნდეს.

ეთნიკური უმცირესობების ინტეგრაცია

საქართველოს ეთნიკური თუ რელიგიური უმცირესობები დღემდე მნიშვნელოვანწილად გარიყულნი არიან ქვეყნის პოლიტიკური, ეკონომიკური, სოციალური, თუ ზოგადად საზოგადოებრივი ცხოვრებიდან. ამ მიმართულებით, საქართველოს ყველა ხელისუფლება სცოდავდა, ტრადიციულად ისინი უმცირესობებს საფრთხედ და არა ამ ქვეყნის სიმდიდრედ აღიქვამდნენ. ჩვენი ხელისუფლების პირობებში მალევე გადაიდგმება ნაბიჯები, რომლებიც უმცირესობების საქართველოს სახელმწიფოში სრულფასოვანი ინტეგრაციისკენ იქნება მიმართული; რაც თავის მხრივ მნიშვნელოვანი არგუმენტი გახდება ყველა სკეპტიკოსი აფხაზისა და ოსისათვის.

საინფორმაციო პოლიტიკა და ქვეყნის პოზიციონირება

საქართველოს არ გააჩნია გამართული საინფორმაციო პოლიტიკა აფხაზეთსა და ცხინვალის რეგიონთან მიმართებაში. ორივე მხარე სრულადაა მოქცეული რუსეთის საინფორმაციო ველში. შედეგად, აფხაზებისა და ოსების წარმოდგენები, როგორც საქართველოს, ასევე ზოგადად სამყაროსთან მიმართებაში, საქართველოსადმი არამეგობრულად განწყობილი აქტორის მიერ ფორმირდება. ხელისუფლებაში მოსვლიდანვე, მყისიერად, დავიწყებთ საქართველოს ოკუპირებულ ტერიტორიებთან მიმართებაში საწარმოებელი საინფორმაციო პოლიტიკის შემუშავებას და მისი გამტარი მედია

ინსტრუმენტების შექმნას, რომლებიც მიზნად დაისახავენ საქართველოს შესახებ ობიექტური, დაბალანსებული ინფორმაციის გავრცელებას, როგორც აფხაზეთსა და ცხინვალის რეგიონში, ასევე სრულიად კავკასიაში (მათ შორის ჩრდილოეთ კავკასიაში) და მის ფარგლებს მიღმა.

ეთნიკური უმცირესობები

საქართველო გამოირჩევა მრავალფეროვანი მოსახლეობით, რამაც ჩვენი ქვეყნის განსაკუთრებული კულტურული მემკვიდრეობა და ხასიათი შექმნა. მრავალფეროვნების აღიარება, შენარჩუნება და განვითარება წარმოადგენს ჩვენს მიზანს. მრავალფეროვნების მართვა მნიშვნელოვანია მშვიდობიანი და წარმატებული საზოგადოების ჩამოსაყალიბებლად. ეს სტრატეგია დაეფუძნება საქართველოს კონსტიტუციასა და საერთაშორისო ვალდებულებებში არსებულ თანასწორობის პრინციპებს, რაც უზრუნველყოფს უმრავლესობასა და უმცირესობას შორის თანასწორობის მიღწევას საზოგადოებრივი ცხოვრების ყველა დონეზე.

შესაბამისად, ეთნიკური და რელიგიური უმცირესობების საკითხები და სპეციფიური საჭიროებები გათვალისწინებული იქნება ყველა სფეროში პოლიტიკის შემუშავების, კანონშემოქმედებით და აღსრულების პროცესებში.

გაგრძელება ხელშემწყობი პროგრამები ქართული ენის შესასწავლად იმ რეგიონებში, სადაც ამის საჭიროება დგას. ყურადღება მიექცევა ენის შესწავლას და ამისთვის შესაბამისი ინფრასტრუქტურის განვითარებას. ხარისხიან განათლებაზე ხელმისაწვდომობა უზრუნველყოფილი იქნება განათლების ყველა საფეხურზე.

შეიქმნება ხელშემწყობი გარემო ეროვნული უმცირესობებისთვის საჯარო სამსახურში დასაქმებისთვის, განსაკუთრებით ცენტრალურ დონეზე, რათა გაუმჯობესდეს ეთნიკური უმცირესობების წარმომადგენლობა გადაწყვეტილების მიმღებ ორგანოებში. განსაკუთრებულ ყურადღებას მივაქცევთ ეთნიკური უმცირესობების ქალების წარმომადგენლობის გაზრდას გადაწყვეტილების მიღების ყველა დონეზე.

პოლიტიკის დონეზე გაძლიერდება ეთნიკური და რელიგიური უმცირესობების წარმომადგენლების/თემის ლიდერების/სამოქალაქო საზოგადოების ორგანიზაციების ჩართულობა გადაწყვეტილების მიღების პროცესში, რათა უზრუნველყოფილ იქნას გადაწყვეტილებების ლეგიტიმურობის მაღალი ხარისხი. ამისთვის შეიქმნება დიალოგის და კონსულტაციის ახალი ან გაძლიერდება არსებული პლატფორმები.

გადლიერდება საკონსულტაციო მექანიზმები, რომლებიც ხელს შეუწყობენ თემთაშორის დიალოგს ცენტრალურ და მუნიციპალიტეტების დონეებზე. ამის მიზანია კონსენსუსზე დაფუძნებული გადაწყვეტილებების მიღების პრაქტიკის ჩამოყალიბება, რათა თავიდან იქნას აცილებული თემთა შორის რელიგიური ან ეთნიკური ნიშნით დაპირისპირება.

მოხდება არსებული კანონმდებლობის ანალიზი და ცვლილება, რათა აღმოიფხვრას დისკრიმინაციული პრაქტიკა რელიგიური უმცირესობების მიმართ, რაც იქნება პრაქტიკული ნაბიჯი სხვადასხვა ჯგუფებს შორის თანასწორობის უზრუნველსაყოფად.

შრომა და სოციალური დახმარება

ბამონჯეები

შრომა დაუფასებელია - უმრავლესობა პატიოსანი გარჯით წელში ვერ იმართება. სადაც შრომით ღირსეული ცხოვრება შეუძლებელია, იქ სოციალური უმუშევრობით სიღარიბის შემსუბუქებაც კი ძალიან ჭირს (მითუმეტეს, როცა სახელფასო ანაზღაურებას ღებულობს იმდენივე ადამიანი, რამდენიც უმუშევრის დახმარების მიმღებია).

ადგილობრივი შრომის ბაზარი უფუნქციოა. დამსაქმებელი ვერ პოულობს კვალიფიციურ კადრს, კვალიფიციური კადრი კი დამსაქმებელს. არაკვალიფიციური მუშახელიც კი სანთლით საძებნელია. შრომის ბაზარი ვერ ატყობინებს განათლების სისტემას, რა სახის სამუშაო ძალა ჭირდება და ისიც ვერ აწვდის კონკურენტუნარიან კვალიფიციურ მუშახელს.

ჩვენი ძირითადი საბრუნავია, რომ შრომა გახდეს საამაყო - ნებისმიერმა შრომისუნარიანმა ადამიანმა საკუთარი გარჯით წელში გამართულმა, ღირსეულად იცხოვროს და არ ეშინოდეს მომავლის.

ვაპირებთ მოქალაქეებს, ბაზარს (ეკონომიკურ აგენტებსა) და სახელმწიფო ინსტიტუტებს შორის ერის კეთილდღეობასა და რისკებთან გამკლავებაზე პასუხისმგებლობები სამართლიანად გავანაწილოთ.

თითოეული შრომისუნარიანი ადამიანი პასუხს აგებს, რომ არ დაიზაროს სწავლა, უნარების შეძენა, თავის საქმის მცოდნედ ჩამოყალიბება, ახლის ძიება, გარჯა და შრომით საკუთარი კეთილდღეობის გამოუჯობებლობა.

თანამედროვე შრომის ბაზარი პასუხს აგებს იმაზე, რომ დასაქმება დაეფუძნება ჯანსაღ კონკურენციას და არა ნაცნობობას. მან ერთის მხრივ, დასაქმების მაძიებელს უნდა გაუადვილოს თავისი კვალიფიკაციის (პროფესიული უნარ-ჩვევების, შესაძლებლობების) შესაფერისი სამუშაოს პოვნა. მორეს მხრივ, დამსაქმებელს გაუადვილოს კვალიფიციური კადრებს შორის საუკეთესოს შერჩევა. „დაუკვეთოს“ განათლების სფეროს რა უნარ-ჩვევების/კვალიფიკაციის კადრზე იზრდება მოთხოვნილება და თან გაუადვილოს უმუშევრებს, შეეჭიდონ ახალ საქმეს ან აიმაღლონ კვალიფიკაცია და მალე დასაქმდნენ კვალიფიკაციის შესაბამისად.

სახელმწიფო პასუხს აგებს იმაზე, რომ საზოგადოებაში შეიცვალოს დამოკიდებულება შრომის მიმართ. ხალხმა ირწმუნოს, რომ ყველანაირი შრომა საამაყოა და პატიოსანი შრომით შეიძლება წელში გამართვა. ხალხმა დაინახოს კავშირი ცოდნასა და კეთილდღეობას შორის: რაც მეტად პროფესიონალი ხარ, მით უკეთ ცხოვრობ.

ადგილობრივი შრომის ბაზარი გახდეს გამჭვირვალე და დინამიური, ადამიანს არ უნდა ეშინოდეს სამსახურის დაკარგვა, თუ ის მოწადინებულია პროფესიულად გაიზარდოს და მეტს მიაღწიოს თავისი შრომით.

სიბერეში ცხოვრების ხარისხი არ იყოს დამოკიდებული მხოლოდ სახელმწიფოს მიერ ბოძებულ ასაკობრივ პენსიაზე, რომელიც თავისი შინაარსით შემწეობაა და ღირსების შემლახავია.

სოციალური შემწეობა გაიზარდოს და მიიღოს მხოლოდ იმ ოჯახებმა, რომელთა ოჯახის წევრებს არ შესწევთ შრომის უნარი და ხელი გაუმართოს შრომის-უნარიან ოჯახის წევრებს შრომის ბაზარზე დასაბრუნებლად.

პრინციპული ნაბიჯები

1. შრომის პოპულარიზაციის ადრეული ასაკიდანვე დაწყება. შესაბამისი განათლება ბაგა-ბალებში, სკოლებში, სასწავლებლებში. ხელოვნების სხვადასხვა საშუალებებითა და სოციალური მედიის გამოყენებით ახალი თაობის დამოკიდებულების შეცვლა.

2. წავახალისებთ სასწავლო დაწესებულებებს შორის კონკურენციას იმ ნიშნით, თუ სწავლის დასრულების შემდეგ რა ნაწილმა შეძლო კვალიფიკაციის შესაბამისად დასაქმება და მაღალ-ანაზღაურებადი სამუშაოს დაწყება.

3. ვცვლით შრომით კანონმდებლობას დამქირავებლისა და დაქირავებულის შრომითი ურთიერთობების გასამარტივებლად.

4. განვითარებული ქვეყნების გამოცდილებაზე დაყრდნობით განვახორციელებთ შრომის ბირჟას, რომელიც:

- აღრიცხავს სამუშაოს მაძიებელ ადამიანებს (ანუ უმუშევრებს) მათი უნარებისა და გამოცდილების ჩათვლით;
- აფიქსირებს მოთხოვნას კვალიფიციურ კადრებში;
- ურჩევს სამუშაოს მაძიებლებს სცადონ ახალი საქმის დაუფლება ან კვალიფიკაციის ამაღლება და გადამისამართება შესაბამის სასწავლო დაწესებულებასა თუ კურსებზე.

5. დავებმარებით საკადრო (ადამიანური) რესურსების მართვის სტანდარტების ამაღლებას, მათ შორის უცხოური ადამიანური რესურსების მართვის სააგენტოების ბაზარზე შემოყვანისა და თანამედროვე საინფორმაციო პლატფორმების განვითარების (მაშ შორის გაქართულების) წახალისებით.

6. გავაღრმავებთ შრომის ბაზრის რეგულარულ კვლევებს და სტატისტიკურ ანგარიშებთან ერთად ანალიტიკური მასალების გამოქვეყნებას.

7. წავახალისებთ უმუშევრობის დაზღვევას რათა სამსახურის დაკარგვის შემთხვევაში ადამიანს ჰქონდეს შემოსავლის შენარჩუნების, ახალი სამსახურის ძიებისა და, თუ საჭიროა, საკუთარ თავზე მუშაობის (კონკურენტუნარიანობის) ამაღლების საშუალება.

8. გადავსინჯავთ უმწეოთა სოციალური დახმარების მიღების წესებს:

- ერთის მხრივ გავუზრდით ფულად დახმარებას (დამატების სოციალურ მომსახურებასთან ერთად) მათ, ვისაც ასაკის თუ ჯანმრთელობის გამო დაკარგეს შრომის უნარი;
- სანაცვლოდ, შევუწყვეტთ ფულად სოციალურ დახმარებას იმ ადამიანებს, რომლებსაც შესწევთ შრომის უნარი და თავს არიდებენ სწავლას (პროფესიის დასაუფლებლად) ან შეთავაზებულ სამუშაოს.

9. განვახორციელებთ სიბერეში ცხოვრების ხარისხის („ღირსეული სიბერის შესანარჩუნებლად“) არა საპენსიო მექანიზმებს ქართული კულტურისა და ტრადიციების (მაგალითად შინამეურნეობების სტრუქტურის), და აზიის ქვეყნების წარმატებული გამოცდილების გათვალისწინებით.

დასაქმება და ინკლუზიური ეკონომიკური ზრდა

ეკონომიკური პოლიტიკის უმთავრესი ამოცანა განგრძობითად მაღალი და ინკლუზიური ეკონომიკური ზრდის უზრუნველყოფაა. ამის მისაღწევად აუცილებელია პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების მოზიდვა, ადამიანური რესურსების განვითარება, წარმოების ხელშეწყობა, ინფრასტრუქტურის მშენებლობა, მათ შორის მსხვილი ინფრასტრუქტურული პროექტები, რეგულაციების დახვეწა, სახელმწიფო და კერძო პარტნიორობების წახალისება და მიუკერძოებელი სასამართლო სისტემის შექმნა.

წინა და ამჟამინდელი მთავრობების მცდელობამ, შეემუშავებინათ სოციალურ საკითხებზე ორიენტირებული პოლიტიკა და ინსტრუმენტები, კრაზი განიცადა. მათ ვერ უზრუნველყვეს ვერც უმუშევრობის სათანადოდ შემცირება და ვერც ინკლუზიური ეკონომიკური ზრდა. შესაბამისად, თავისუფლების მოედნის ლიდერებს გააზრებული გვაქვს შრომის ბაზარზე არსებული მძიმე რეალობა და როგორც ამ ქვეყნის პასუხისმგებელიანი პოლიტიკოსები და მოქალაქეები, უმუშევრობის მზარდი მაჩვენებლების შესამცირებლად, საზოგადოებას სამუშაო ბაზრის გააქტიურების პოლიტიკის შემუშავებას და მის დანერგვას ვთავაზობთ.

უმუშევრობის გამოწვევების გადასაჭრელად და საქართველოში ინკლუზიური ეკონომიკური ზრდის პროცესის დასაწყებად, თავისუფლების მოედანი წარადგენს დღის წესრიგს, რომელიც უზრუნველყოფს სამუშაო ბაზრის გააქტიურებასა და უმუშევართა რეინტეგრაციას სამუშაო ბაზარზე. ამ პრობლემის გადასაწყვეტად, თავისუფლების მოედანი შეიმუშავებს ისეთ საკანონმდებლო პაკეტს, რომელიც ხელს შეუწყობს დასაქმების ახალი ცენტრების ჩამოყალიბებას მთელი ქვეყნის მასშტაბით.

თავისუფლების მოედანი მიზნად ისახავს, მიაღწიოს და შეინარჩუნოს ძლიერი ეკონომიკური ზრდა, ცხოვრების დონის ასამაღლებლად და ხალხის კეთილდღეობის გასაუმჯობესებლად. ამავე დროს, ვაღიარებთ, რომ ძლიერი ეკონომიკურ ზრდას შეიძლება არ მოჰყვეს ინკლუზიურობა, რადგან გაზრდილი მატერიალური კეთილდღეობის სარგებელი ყოველთვის თანაბრად ვერ ნაწილდება სხვადასხვა ჯგუფს შორის. შესაბამისად, თუნდაც რამდენიმე წლის განმავლობაში ძლიერი ეკონომიკური ზრდის შენარჩუნება ვერ იქნება გარანტი იმისა, რომ უუფლებო სოციალურ ჯგუფებს ექნებათ უფრო ძლიერი ხმა პოლიტიკურ პროცესებსა და საზოგადოებრივ ცხოვრებაში.

დასავლეთ ევროპის გამოცდილებამ აჩვენა, რომ შრომის ბაზარზე ხელმისაწვდომობის მეტი თანასწორობა ნიშნავს უკეთეს პოლიტიკურ, სოციალურ და ეკონომიკურ შედეგებს ქვეყანაში. შესაბამისად, თავისუფლების მოედანი გაჰყვება ჩვენი საერთაშორისო პარტნიორების აპრობირებულ პოლიტიკას და დანერგავს უმუშევრობის დაზღვევის სქემას. უმუშევრობის დაზღვევის სქემა გახდება სამუშაო ბაზრის გააქტიურების პოლიტიკის შემადგენელი ნაწილი, რომელიც შექმნის მყარ საფუძველს ინკლუზიური ზრდისთვის და შრომის ბაზარზე მოქალაქეთა დასაბრუნებლად.

საქართველოს პარლამენტში არჩევისთანავე, ქვეყნის სოციალური დაცვის სისტემის გარდაქმნისა და გაძლიერების მიზნით, დავაინიცირებთ რეფორმების პაკეტს. შრომის ბაზრის გააქტიურების პოლიტიკის დანერგვის დაწყებით, საქართველო შეუერთდება ევროპის იმ მოძმე ქვეყნების ოჯახს, სადაც კეთილდღეობაზე დაფუძნებული სისტემა უზრუნველყოფს თანასწორობასა და სამართლიანობაზე დამყარებულ სოციალურ უსაფრთხოებას.

გვესმის, რომ ჩვენი ინიციატივების მიუხედავად, მნიშვნელოვანი ხარვეზები დარჩება სისტემაში და საბოლოო მიზნის მისაღწევად ერთობლივი შრომა მოგვინევს. თუმცა, ჩვენს მიერ განხორციელებული პოლიტიკა მყარ საფუძველს ჩაუყრის უმუშევრობის დაზღვევის სქემას და უმუშევარ მოქალაქეებს სოციალურ სერვისებზე უკეთ წვდომის საშუალებას მისცემს.

დღეს ძნელია მოიძებნოს აღმასრულებელ შტოში ისეთი ორგანო, რომელიც შრომის ბაზრის აქტიური პოლიტიკის განხორციელებაზე პასუხისმგებელი. თავისუფლების მოედანი იმუშავებს „ჯანდაცვის, შრომისა და სოციალური დაცვის სამინისტროსთან,“ რეგიონულ და ადგილობრივ ხელისუფლებასთან, რათა ერთობლივი ძალებით ავამუშაოთ უმუშევრობის რეგიონული ცენტრები. შეიქმნება ცენტრების ქსელი, რომელიც დასაქმების მაძიებლებს დაარეგისტრირებს, რჩევას გაუწევს და დაეხმარება ღირსეულად დასაქმებაში. ჩვენ მიერ ინიცირებული კანონმდებლობის ფარგლებში, განსაკუთრებული ყურადღება მიექცევა დასაქმების ცენტრებს შორის თანამშრომლობას, რათა მაქსიმალურად უზრუნველყოთ შესაბამისი მონაცემების ანალიზი და მოქალაქეების ეფექტიანი დასაქმება.

დასაქმების ცენტრების ქსელი შესაძლებლობებს შესთავაზებს სამუშაოს მაძიებლებს საქართველოში. სამუშაოს მაძიებლები შეძლებენ განათლების გაუმჯობესებას, ახალი უნარების შეძენას და პირველადი პროფესიის გაღრმავებას ან შეცვლას საჭიროების შემთხვევაში.

თავისუფლების მოედანს მიაჩნია, რომ ქვეყნის სისტემაში მნიშვნელოვანი ცვლილებები მოითხოვს ფართო კონსენსუს საზოგადოებაში. აქედან გამომდინარე, ვითანამშრომლებთ ბიზნესის წარმომადგენლებთან და პროფკავშირებთან, რეგიონულ მთავრობებთან და დამოუკიდებელ ექსპერტებთან, რათა მივაღწიოთ საერთო შეთანხმებას ქვეყნის მასშტაბით იმ სახის სავალდებულო დაზღვევის სისტემის შექმნაზე, რომელიც დამსაქმებლებისა და დასაქმებულების თანაბარი მონაწილეობით დაფინანსდება. დასაქმების პოლიტიკა ვერ მიაღწევს თავის მიზანს ინკლუზიური ეკონომიკური ზრდის გარეშე. სწორედ ამიტომ, თავისუფლების მოედანი იმუშავებს კერძო სექტორთან, ბიზნეს ასოციაციებთან, ასევე, მთავრობასთან, რათა შესაძლებელი გახდეს ფისკალური პოლიტიკის გაძლიერება, ვაჭრობის, ინვესტიციებისა და ბიზნესის ხელშემწყობი გარემოს გაუმჯობესება.

ინკლუზიური ეკონომიკური ზრდის მისაღწევად უმნიშვნელოანესია ადგილობრივი მცირე და საშუალო საწარმოების მხარდაჭერა. ამ მიზნით, თავისუფლების მოედნის მიერ ინიცირებული რეფორმების პაკეტი ხელს შეუწყობს ვაჭრობისა და საინვესტიციო შესაძლებლობების გაუმჯობესებას, ფინანსური სექტორის სერვისების გაძლიერებას, კერძო სექტორის კონკურენტუნარიანობის გაზრდას პროდუქტიულობის მაღალი ხარისხის მხარდაჭერით, მიკრო და მცირე საწარმოების პოლიტიკის გაუმჯობესებას. ამ პროცესში ჩვენთვის თანაბრად მნიშვნელოვანია სამუშაო ძალის განვითარებისა და მუშახელის უფლებების დაცვის მყარი სამართლებრივი ბაზის შექმნა და დანერგვა.

საგადასახადო ადმინისტრირების გამარტივების მიზნით, თავისუფლების მოედანი დანერგავს რეფორმებს ფინანსთა სამინისტროსა და სახელმწიფო შემოსავლების სამსახურში. კერძოდ კი, შევამცირობთ გადასახადის გადამხდელებზე არსებულ ადმინისტრაციულ ტვირთს და მათთან დავამყარებთ ნდობაზე დაფუძნებულ ურთიერთობას ფინანსების ადმინისტრირების პროცესში. მივცემთ სტიმულს, რომ გადასახადის გადამხდელებმა არაფორმალური ზომების გამოყენებისგან თავი შეიკავონ და შემოსავლების ორგანოების მხრიდან მათდამი მოპყრობა უსამართლობად ნაკლებად აღიქვან. გარდა ამისა, თავისუფლების მოედანი მხარს დაუჭერს ინიციატივებს ბიზნეს პროცესებისა და სისტემების გასაუმჯობესებლად, ეს კი საგადასახადო ორგანოებს მისცემს შესაძლებლობას, აღმოაჩინონ და გამოასწორონ გადასახადებისგან თავის არიდების ფაქტები და კერძო სექტორთან ერთად შექმნან ურთიერთნდობაზე დამყარებული სამართლიანი სისტემა.

იმისათვის, რომ ხელი შევუწყოთ ვაჭრობისა და ინვესტიციების მოზიდვის გარემოს გაუმჯობესებას, თავისუფლების მოედანი გეგმავს საბაჟო ადმინისტრაციის რეფორმას, რაც ხელს შეუწყობს ადმინისტრირების გამარტივებას. გვჯერა, რომ ჩვენი ინიციატივები გაზრდის შემოსავლებს და გააფართოებს ვაჭრობას საქართველოს უშუალო მეზობლებთან ისევე, როგორც ევროკავშირთან და ამერიკის შეერთებულ შტატებთან. ჩვენ მიერ დანერგილი რეფორმები გააძლიერებს ვაჭრობას ზედმეტი ადმინისტრაციული შეზღუდვების აღმოფხვრით; გააუმჯობესებს საბაჟო მოხელეების უნარს, აღმოაჩინონ და გამოასწორონ შეუსაბამოები და ეფექტურად მართონ ვაჭრობასთან დაკავშირებული რისკები.

ბიზნესისთვის უკეთესი გარემოს შესაქმნელად, თავისუფლების მოედანი გააუმჯობესებს საქართველოს კომერციულ კანონმდებლობას ზუსტად იმ სფეროებში, რომლებიც კერძო სექტორისა და ბიზნეს ასოციაციების მიერ არის სტრატეგიულ პრიორიტეტებად განსაზღვრული. უფრო მეტიც, მიგვაჩნია, რომ ინკლუზიური ეკონომიკური ზრდა შეუძლებელია კერძო, საჯარო და სამოქალაქო საზოგადოების სექტორებს შორის ურთიერთპარტნიორობის გარეშე. მიზნის მისაღწევად, ვიმუშავებთ ყველა მოთამაშესთან, რათა გავაუმჯობესოთ პოლიტიკა, კანონები, რეგულაციები და ადმინისტრაციული პრაქტიკა, რომელიც გავლენას ახდენს კერძო სექტორზე. კერძოდ კი, ჩვენი ინიციატივები მოიცავს ისეთ საკითხებს, როგორებიცაა:

- ბარიერების შემცირება კონკურენციის გაზრდის ხელშეწყობის მიზნით და დაუსაბუთებელ საბაზრო ფასებთან ბრძოლა;
- პოლიტიკისა და მარეგულირებელი ბარიერების შემცირება ბიზნესის დაარსების, ფუნქციონირებისა და დახურვისთვის;
- საკუთრების უფლებებთან დაკავშირებული სამართლებრივი ბაზის გაძლიერება, რომელიც სამართლიანია კაცებისთვისაც და ქალებისთვისაც ისევე, როგორც ხელშეკრულებების აღსრულება და დავების გადაწყვეტა სამართლებრივი ფორმებით;
- კორუფციის მამოძრავებელი ფაქტორების შემცირება და გამჭვირვალე ბიზნეს პრაქტიკის ხელშეწყობა;
- ინტელექტუალური საკუთრების უფლებებთან დაკავშირებული სამართლებრივი ბაზის გაძლიერება;
- კანონებისა და რეგულაციების გაუმჯობესება, რომლებიც გავლენას ახდენს ტექნოლოგიების შექმნაზე, გავრცელებაზე და გამოყენებაზე.

ჩვენი ინიციატივები, აგრეთვე, მოიცავენ იმ სახის პოლიტიკისა და რეგულაციების გაუმჯობესებას, რომლებიც გავლენას ახდენენ ტექნოლოგიის დანერგვასა და წარმოების პროცესში გარემოზე ზემოქმედების პირობებზე. აღნიშნული პოლიტიკის, კანონებისა და რეგულაციების გაუმჯობესება დადებით გავლენას მოახდენს თანამშრომელთა კაპიტალის მართვაზე, მათ ხელფასებზე, სამუშაო და სოციალურ პირობებზე. ამ ცვლილებებით ისარგებლებენ ის კერძო თუ სახელმწიფო ინსტიტუციები, რომლებიც ამ საკითხების გაუმჯობესებასა და ხარისხზე გამუდმებით მუშაობენ.

ელექტრონული მმართველობის შემდგომი გაუმჯობესება მნიშვნელოვანი ფაქტორია საინფორმაციო და საკომუნიკაციო ტექნოლოგიების სფეროს გაძლიერებისა და ამ მიმართულებით სახელმწიფო ადმინისტრაციის შესაძლებლობების ინსტიტუციონალიზაციისთვის. თავისუფლების მოედანი მხარს დაუჭერს ინიციატივებს, რომლებიც კიდევ უფრო გააუმჯობესებს და მეტად დემოკრატიულს გახდის საჯარო სერვისების დიზაინსა და მიწოდებას მოქალაქეებისთვის. ამ მიმართულებით, საინფორმაციო და საკომუნიკაციო ტექნოლოგიებსა და ავტომატიზაციას დიდი მნიშვნელობა მიენიჭება. ელექტრონული მმართველობის ხარისხის გაუმჯობესებისა და დემოკრატიზაციის პოლიტიკის ეგიდით, თავისუფლების მოედანი რეგულარულად შეხვდება კერძო და სამოქალაქო საზოგადოების წევრებს, გაუზიარებს იდეებსა და ინფორმაციას საუკეთესო იმ პრაქტიკის შესახებ, რომელიც ხელს შეუწყობს საერთო მიზნების ჩამოყალიბებასა და მიღწევას. პოლიტიკა კონცენტრირებული იქნება ელექტრონული მმართველობისადმი ერთიანი მიდგომის მხარდაჭერაზე მთელი მთავრობისთვის, ხელს შეუწყობს სტანდარტების განვითარებასა და ელექტრონული სერვისების მიწოდების ზრდას საქართველოს თითოეული მოქალაქისთვის.

კაპიტალის ბაზარი

გამოწვევები

საქართველოს ეკონომიკა ნეტ იმპორტიორია, ის უფრო მეტს მოიხმარს ვიდრე აწარმოებს და ამ განსხვავების დასაფინანსებლად მუდმივად ესაჭიროება უცხოური ვალუტა. შესაბამისად, ჩვენი ეკონომიკისთვის და ფინანსური სისტემის მდგრადობისთვის უმნიშვნელოვანესია უცხოური ინვესტიციების უწყვეტი შემოდინება, რათა მუდმივად ხდებოდეს საერთაშორისო რეზერვების შევსება. უპირველეს ყოვლისა, აღნიშნულს სჭირდება ქვეყანაში პოლიტიკური სტაბილურობა, მკვეთრად გამოხატული დემოკრატიული კურსი და დასავლური ღირებულებების ერთგულება. სხვა შემთხვევაში საქართველო დაკარგავს საინვესტიციო მიზიდველობას და ჩვენი საერთაშორისო რეზერვების მოცულობა შემცირდება, რაც თავის მხრივ დრამატულად იმოქმედებს გაცვლით კურსზე და სხვა მნიშვნელოვან მაკროეკონომიკურ პარამეტრებზე.

კაპიტალის ბაზარი და ფინანსური ინსტრუმენტები ინვესტიციების შემოდინების ერთერთი უმნიშვნელოვანესი მედიუმია. მიუხედავად იმისა, რომ საქართველოს საფონდო ბირჟა და ფასიანი ქაღალდების ბაზრის მარეგულირებელი 90-იანი წლებიდან არსებობს და ფუნქციონირებს, საქართველოს კაპიტალის ბაზრის განვითარების დონე კრიტიკულად დაბალია. ფინანსური სისტემა ბანკცენტრულია და შესაბამისად ფინანსური რისკების უმეტესი ნაწილიც ფინანსური ბაზრის ამ სეგმენტზე - საბანკო სექტორზე მოდის. დიდ გამოწვევას წარმოადგენს ეკონომიკის და შესაბამისად, ფინანსური ბაზრის ზომაც. თუმცა ეს პრობლემა ცირკულარულია, ანუ ეკონომიკის ზომა და წვდომა კაპიტალზე ურთიერთდამოკიდებულია, ვინაიდან ფინანსებზე წვდომა თავად წარმოადგენს ეკონომიკური ზრდის ფუნდამენტურ მდგენელს. კარგად განვითარებულ ფინანსურ ბაზარზე მისი ყველა სეგმენტი - საბანკო სექტორი, სადაზღვევო სექტორი და კაპიტალის ბაზარი - დაბალანსებულად და შეუფერხებლად მუშაობს. საქართველოს ფინანსური ბაზარი, კერძოდ კი კაპიტალის ბაზარი ამ მოთხოვნას ვერ პასუხობს.

ვინაიდან საქართველოს ფინანსურ სექტორში ბანკები დომინირებენ და ასევე მაღალია დოლარიზაციის დონე, კაპიტალის ბაზრის მოცულობა და მისი ლიკვიდურობა ძალზედ მცირეა. დაბალი ლიკვიდურობა ბაზრის ერთერთი ყველაზე უარყოფითი მახასიათებელია, რაც ხელს უშლის კაპიტალის მომხმარებლებსა და მიმწოდებლებს შორის კავშირის დამყარებას. შედეგად ვერ ხერხდება ადგილობრივი დანაზოგების და უცხოური ინვესტიციების უფრო ეფექტიანი მობილიზება და იკარგება დაფინანსების წყაროების

დივერსიფიცირების შესაძლებლობა კორპორატიულ და შინამეურნეობის სექტორებში. როდესაც ეკონომიკას მხოლოდ საბანკო სექტორი აფინანსებს, კაპიტალის ალოკაცია არაეფექტური და შებოჭილია, რადგან რეგულირებული საბანკო სექტორი შეზღუდულია რისკისა და მომგებიანობის პროფილის და სესხების კონცენტრაციის დაბალი კოეფიციენტებით. თუ გავითვალისწინებთ, რომ სხვა ქვეყნების მაგალითზე ნათლად ჩანს ეკონომიკური ზრდის ტემპის პირდაპირი კავშირი და კორელაცია კაპიტალის ბაზრის განვითარების დონესთან, აშკარაა რომ საქართველოს კაპიტალის ბაზრის ჩამორჩენა პირდაპირ და უარყოფით გავლენას ახდენს ეკონომიკის ზრდის ტემპზე.

კაპიტალის ბაზრის განვითარებლობა ასევე უარყოფითად მოქმედებს სახელმწიფო ფინანსების მდგრადობაზე. სახელმწიფო ფასიანი ქაღალდების ადგილობრივი ბაზრის შედარებით მცირე როლი სახელმწიფოს დაფინანსებაში იძულებულს ხდის მას სასურველზე მეტად იყოს დამოკიდებული უცხოურ ფინანსურ ბაზრებზე თავისი საჭიროებების დასაფინანსებლად, რაც თავის მხრივ ზრდის სავალუტო რისკს.

მოთხოვნა-მიწოდება

კაპიტალის ბაზრის განვითარების დაბალი მაჩვენებელი გულისხმობს ჩამორჩენას როგორც მოთხოვნის ისე მიწოდების ნაწილში. ბაზარზე არსებული ფინანსური ინსტრუმენტების ემისიების რაოდენობა და მრავალფეროვნება, ასევე ინვესტორთა და ინვესტიციების მოცულობა, ძალიან დაბალია. ბაზრის უმსხვილეს ნაწილს წარმოადგენს სახელმწიფო ფასიანი ქაღალდების ბაზარი, რომლის მეორადი ბაზარი საკმაოდ არააქტიურია. სახელმწიფო ობლიგაციების მეორადი ბაზრის აქტივობა ანალოგიურ ქვეყნებთან შედარებით დაბალია, რაც პრობლემას წარმოადგენს ზოგადად კაპიტალის ბაზრის განვითარებისთვის, რადგან ლიკვიდური მეორადი ბაზარი ხელს უწყობს საორიენტაციო (ე.წ. ბენჩმარკ) შემოსავლიანობის მრუდის ჩამოყალიბებას, რაც თავის მხრივ კაპიტალის ბაზრის სხვა სეგმენტების განვითარების წინაპირობად მიიჩნევა. კარგად ჩამოყალიბებული ბენჩმარკ შემოსავლიანობის მრუდი წარმოადგენს საინვესტიციო ინსტრუმენტების შეფასების ერთერთ მთავარ პარამეტრს და მნიშვნელოვან როლს თამაშობს ისეთი კერძო სექტორული საინვესტიციო პროდუქტების განვითარებაში, როგორიცაა კორპორატიული ობლიგაციები და სტრუქტურირებული ფასიანი ქაღალდები. ამ უკანასკნელს მიეკუთვნება როგორც სეკიურიტიზაციის (SECURITIZATION) შედეგად გამოშვებული ფასიანი ქაღალდები, ასევე იპოთეკით დაცული ობლიგაციები (COVERED BONDS). განვითარებული სახელმწიფო ობლიგაციების ბაზარი ასევე ხელს უწყობს როგორც ბაზრის მონაწილეების მიერ თავიანთი ლიკვიდურობის მართვას, ისე მონეტარული პოლიტიკის განხორციელებას.

ადგილობრივი არასახელმწიფო ობლიგაციების ბაზარი ძირითადად წარმოდგენილია საერთაშორისო საფინანსო ინსტიტუტებით და ლოკალური ემიტენტების რაოდენობა მცირეა. ეს ტენდენცია მატულობს, რაც პარალელურად გულისხმობს ადგილობრივი კომპანიების ობლიგაციების ბაზის სტატიკურობას. კორპორატიული სექტორის, მათ შორის უმსხვილესი ქართული კომპანიების ვალი უმეტესწილად შედგება საბანკო სესხებისგან. საბანკო დაფინანსებაზე ზედმეტი დამოკიდებულება გულისხმობს ქვეყნის ფინანსური რესურსის არაეფექტიან მობილიზებას და რისკების არამიზანშეწონილ კონცენტრირებას საბანკო სექტორში. ქართული კომპანიების მზარდი რიცხვი უახლოვდება საბანკო რეგულაციებით განსაზღვრულ დიდი პოზიციების ლიმიტებს, რაც იმას ნიშნავს, რომ მათ სასწრაფოდ ესაჭიროებათ დაფინანსების ალტერნატიული წყაროების მოძიება. მწირი და დაბალლიკვიდურია სააქციო ფასიანი ქაღალდების ბაზარიც. საბაზრო კაპიტალიზაციის მიხედვით საქართველო მნიშვნელოვნად ჩამორჩება ანალოგიურ ქვეყნებს.

საქართველოს ინსტიტუციურ ინვესტორთა ბაზა პატარა და ნაკლებად დივერსიფიცირებულია. უცხოური ინვესტორების აქტივობა შეზღუდულია და საცალო ინვესტორები უცხოურ ვალუტაში დენომინირებულ პროდუქტებს ანიჭებენ უპირატესობას. ინსტიტუციურ ინვესტორთა ადგილობრივი ბაზა, გარდა კომერციული ბანკებისა, მოიაზრებს დაგროვებით საპენსიო სქემის ფონდს, სადაზღვევო სექტორს და „საინვესტიციო ფონდების შესახებ“ კანონის საფუძველზე დაარსებულ საინვესტიციო ფონდებს. მიუხედავად ბოლო წლებში მიღწეული ზრდის ტენდენციისა, სადაზღვევო სექტორი გამოირჩევა კაპიტალის ბაზარზე დაბალი აქტივობით. სულ სადაზღვევო სექტორის აქტივების მხოლოდ 2-3% არის დაბანდებული ფინანსურ აქტივებში. საპენსიო ფონდის აქტივებმა უკვე გადააჭარბა სადაზღვევო სექტორის მთლიან ფინანსურ აქტივებს, მაგრამ ამ აქტივების დიდი ნაწილი არ არის განთავსებული ფასიან ქაღალდებში და საბანკო ანგარიშებზეა გადანაწილებული. ამის მიზეზი ნორმატიული შეზღუდვების შესაბამისი საჯარო ფასიანი ქაღალდების ემისიების ნაკლებობა ან არარსებობაა. ფუნქციონირებს რამდენიმე საინვესტიციო ფონდი, რომელიც ჩამოყალიბდა „საინვესტიციო ფონდების შესახებ“ კანონის საფუძველზე, თუმცა ამ ფონდების აქტივობაც ქართულ ბაზარზე ძალიან დაბალია. ადგილობრივ ინსტიტუციურ ინვესტორებს შორის ყველაზე აქტიური საბანკო სექტორია. ეს ზრდის ინსტიტუციურ ინვესტორთა კონკრეტული ტიპის კონცენტრაციას, რაც თავის მხრივ, ბაზარზე ავითარებს მხოლოდ შეზღუდული სახეობების ინსტრუმენტებს, რომლებიც მეტწილად კომერციულ ბანკებზეა მორგებული.

საჯალო ინვესტორები მნიშვნელოვან უპირატესობას ანიჭებენ უცხოურ ვალუტაში დენომინირებულ საინვესტიციო პროდუქტებს. მათი დანაზოგების მნიშვნელოვანი წილი დაბანდებულია დოლარში დენომინირებულ სადეპოზიტო სერტიფიკატებში. შედეგად, კერძო დანაზოგების მნიშვნელოვანი წილის მობილიზება არ ხდება ლარში დენომინირებულ ინსტრუმენტებში და შესაბამისად იზღუდება ლარში დაფინანსების შესაძლებლობები საწარმოებისა და შინამეურნეობებისთვის. ასევე, საჯალო ინვესტორების შესახებ მონაცემები მწირია, რაც გამოწვეულია ფასიანი ქაღალდების ფლობის დანაწევრებული ინფრასტრუქტურით და საჭიროებს საერთაშორისო სტანდარტებთან მეტად დაახლოებას.

კაპიტალის ბაზრის გაუმჯობესება

განვითარებული კაპიტალის ბაზრისათვის უაღრესად მნიშვნელოვანია სწორი საზედამხედველო პოლიტიკა. საქართველოს ფასიანი ქაღალდების ბაზრის მარეგულირებელი სახელმწიფო უწყება თუ ინსტიტუცია არაერთხელ შეიცვალა. მარეგულირებლის ხშირი ცვლილება, კანონმდებლობის არასტაბილურობა და ინვესტორისთვის განჭვრეტის შეზღუდვა თავად წარმოადგენს პრობლემას. ბოლო წლებში ნორმატიული ცვლილებები ძირითადად ევროკავშირის კანონმდებლობიდან გამომდინარეობს და ამ მხრივ ბაზარზე მეტი სიცხადე გაჩნდა. თუმცა ამის საპირწონედ, მიმდინარეობს უკვე განვითარებულ ბაზრებზე მორგებული დასავლური კანონმდებლობის პირდაპირი რეპლიკაცია და ადგილობრივი ბაზრისთვის მისადაგება მისი განსხვავებული ზომის და გამოწვევების პირობებში, რაც ბაზრის განვითარებას ყოველთვის არ უწყობს ხელს.

ამჟამად ფასიანი ქაღალდების ბაზრის მარეგულირებლის სტატუსს საქართველოს ეროვნული ბანკი ატარებს. ეროვნული ბანკი ასევე წარმოადგენს საბანკო სექტორის მარეგულირებელს. ეს ორი მანდატი კონფლიქტშია. საბანკო სექტორის რეგულირება მოითხოვს განსხვავებულ პრუდენციული რეგულირების ფილოსოფიას, რომელიც მოიაზრებს საბანკო სექტორის რეპუტაციის შენარჩუნებას და გაუმჯობესებას ნებისმიერი შესაძლო დარღვევების პრევენციის სახით. კაპიტალის ბაზარი ამ მხრივ სულ სხვაგვარ მიდგომას მოითხოვს. კაპიტალის ბაზრის მონაწილეთა რაოდენობა და აქტივობა მკვეთრად განსხვავდება საბანკო სექტორისგან. მაშინ, როდესაც საბანკო სექტორი ახდენს დანაზოგების აგრეგირებას და პრუდენციული ნორმების დაცვით გასესხებას, კაპიტალის ბაზარი ინვესტიციების მოზიდვას და დეფიციტურ ერთეულებში გადანაწილებას გულისხმობს. აქრისკის ამტანობა უფრო მაღალია. შესაბამისად კაპიტალის ბაზრის რეგულირება გულისხმობს არა პრევენციას (რაც ბაზრის განვითარებას გასაქანს არ მისცემს), არამედ

დაშვებული დარღვევის უცილობლად აღმოჩენას, მათზე რეაგირებას და ეფექტურ აღსრულებას. ეროვნული ბანკის, როგორც საბანკო სექტორის მარეგულირებლის რეპუტაცია და მკაცრი პრუდენციული რეგულირება უაღრესად მნიშვნელოვანია ზოგადად საბანკო სექტორის რეპუტაციისა და სიჯანსაღისთვის. ასეთი მანდატის პირობებში ეროვნული ბანკი, რომელიც ამავე დროს არეგულირებს კაპიტალის ბაზარს, ვერ განახორციელებს აღნიშნულ ფუნქციას კაპიტალის ბაზრისთვის შესაფერისი ფილოსოფიით. ამ დამოკიდებულებას ამწვავებს ის ფაქტიც, რომ ზოგადად ქართული ფინანსური სისტემა ბანკცენტრულია, ანუ ფინანსური ბაზრის მონაწილეთა უდიდესი უმრავლესობა, როგორც რაოდენობრივად ისე აქტივების მოცულობით, კომერციული ბანკია და მის რეგულირებას გამოკვეთილი პრიორიტეტი აქვს მინიჭებული. ამ მხრივ ეროვნული ბანკისთვის კაპიტალის ბაზარი, რომელიც ეკონომიკური ზრდისთვის უმნიშვნელოვანესი ფაქტორია, ვერ გახდა საკმარისად პრიორიტეტული.

აჩათაბაიანი კონკურენსია და სუსტი მეორადი ორგანიზებული ბაზარი

კაპიტალის ბაზრის განვითარების ერთერთი ფუნდამენტური მამოძრავებელი ძალა საბროკერო კომპანია და მისი საქმიანობაა. საბროკერო კომპანია, როგორც შუამავალი, დაინტერესებულია ბაზრის პოტენციურ მონაწილეთა ცნობიერების ამაღლებით და ინვესტორების და ემიტენტების დაკავშირებით. იმისთვის, რომ საბროკერო კომპანიამ დააკმაყოფილოს ნორმატიული, მათ შორის კაპიტალის, მოთხოვნები, ის აქტიურად უნდა იყოს ჩართული თავის ძირითად საქმიანობაში, რათა გარანტირებული შემოსავლიანობა უზრუნველყოს.

ათეულობით წლების განმავლობაში განხორციელებულმა რეგულირების არასწორმა პოლიტიკამ შედეგად მოიტანა ფასიანი ქაღალდების საბროკერო კომპანიების საბანკო სექტორის საკუთრებაში კონცენტრირება და მათი სუბსიდირება მფლობელი ბანკების მიერ. აღნიშნული წლების განმავლობაში ხდებოდა მესაკუთრე ბანკების მიერ კაპიტალის ბაზრის პროდუქტების „კანიბალიზაციით“ და ამ პროდუქტების სესხებით ჩანაცვლებით. შედეგად მივიღეთ კაპიტალის ბაზრის პროდუქტების სახეობების სიმწირე, საბროკერო კომპანიების ხელოვნურად შემცირებული და კონტროლირებული საქმიანობის პორტფელები, დასუსტებული ეკოსისტემა და სავაჭრო ინფრასტრუქტურა. ასეთი პოლიტიკის შედეგად საბროკერო კომპანიების უმრავლესობამ დაკარგა შესაბამისი ლიცენზია. იმ კომპანიების ზედამხედველობა, რომლებიც კომერციული ბანკების საკუთრებაში არიან, უფრო მარტივია მარეგულირებლისთვის, რომელიც ორივე მანდატს - საბანკო და კაპიტალის ბაზრის ზედამხედველობას ითავსებს. სახეზეა ინტერესთა კონფლიქტის კიდევ ერთი ცხადი გამოვლინება.

საბროკერო კომპანიების შესუსტებამ და გაქრობამ ასევე შეასუსტა კაპიტალის ბაზრის სავაჭრო ინფრასტრუქტურა და მათ შორის ორგანიზებული მეორადი ბაზარი - საქართველოს საფონდო ბირჟა. საბროკერო კომპანიები პირველადი საკანონმდებლო მოდელის შესაბამისად ერთდროულად იყვნენ საფონდო ბირჟის მესაკუთრეებიც და წევრებიც. ამ მოდელზე დაყრდნობით საბროკერო კომპანიებს და საფონდო ბირჟას თანხვედრი ინტერესები ქონდათ. ბროკერი გარიგებებს სავალდებულო წესით დებდა საფონდო ბირჟაზე, რითაც მას აძლიერებდა როგორც წილობრივი მესაკუთრე. არათანმიმდევრულმა და დაუფიქრებელმა საკანონმდებლო ცვლილებებმა საბროკერო კომპანია და საფონდო ბირჟა გახადა არასაჭირო საჯარო ფასიანი ქაღალდების გარიგებების განსახორციელებლად. გაუქმდა „კონცენტრაციის წესი“, რომლის შესაბამისადაც საჯარო ფასიანი ქაღალდის გარიგება მხოლოდ ბირჟის და ბროკერის მეშვეობით უნდა განხორციელებულიყო. შედეგად ფასწარმოქმნა გახდა გაუმჭვირვალე და არათანმიმდევრული, ისედაც დაბალი ლიკვიდობა კიდევ უფრო დაეცა, ფასიან ქაღალდზე სტატისტიკური დაკვირვება გაძნელდა. საბროკერო კომპანიას დრამატულად შეუმცირდა საქმიანობა და შემოსავალი, რომელმაც ფასიანი ქაღალდების რეგისტრატორში გადაინაცვლა.

კავშირი უხსოვნ ბაზრებთან (INTERCONNECTIVITY)

სავაჭრო ინფრასტრუქტურის სისუთის კიდევ ერთი მაგალითია არასრულყოფილი კავშირი ფასიანი ქაღალდების საერთაშორისო დეპოზიტარებსა და კლირინგისა და ანგარიშსწორების ცენტრებთან (CLEARSTREAM, EUROCLEAR). პირდაპირი კავშირი ასეთ ცენტრებთან ქართული ფასიანი ქაღალდების ჩანაცვლებადობას უზრუნველყოფდა საერთაშორისო ბაზრებზე. ეს პირდაპირ წვდომას გაუხსნიდა საერთაშორისო ინვესტორებს საქართველოს ბაზარზე და სახელმწიფოს თუ ადგილობრივი კომპანიების მიერ გამოშვებული ფასიანი ქაღალდების მყისიერად შეძენის და გაყიდვის შესაძლებლობას მისცემდა. ვინაიდან ბირჟა და მის საკუთრებაში არსებული ცენტრალური დეპოზიტარი ვერ აკმაყოფილებენ ძალიან მაღალ სტანდარტებს, რომლებსაც საერთაშორისო დეპოზიტარები და კლირინგისა და ანგარიშსწორების ცენტრები უყენებენ, ისინი ვერ უერთდებიან სრულყოფილად საერთაშორისო ინფრასტრუქტურას და ქართული ფასიანი ქაღალდები ვერ სარგებლობენ ასეთი უპირატესობით, რაც უარყოფითად მოქმედებს მათ ლიკვიდურობაზე.

პოზიციონირება გლობალურ ბაზრებზე

საქართველო ამჟამად არ არის ასახული არცერთ საერთაშორისო სავაჭრო ინდექსში. ინდექსში ასახვა გულისხმობს ქვეყნის საერთაშორისო საინვესტიციო რუქაზე გაჩენას და მისთვის პირველადი განჭვრეტადი რისკის პროფილის მისადაგებას. ეს მნიშვნელოვნად აფართოებს საერთაშორისო ინვესტორთა წრეს, რომელიც უფრო ადვილად მიიღებს გადაწყვეტილებას ქართულ ფასიან ქაღალდებში ინვესტირების შესახებ. საერთაშორისო ინვესტორების მოზიდვისთვის აუცილებელია საქართველო პოზიციონირებდეს MSCI და მსგავს ინდექსებში. ამისთვის უნდა დაკმაყოფილდეს ის პირობები, რომლებიც მათ შორის უკავშირდება ჩვენი პროგრამის კაპიტალის ბაზრის ნაწილში აღწერილ გამოწვევებს. კერძოდ, უკავშირდება ქვეყნის ეკონომიკური განვითარების რაოდენობრივ მაჩვენებლებს, წილობრივი მონაწილეობის ფასიანი ქაღალდების ბაზრის სიდიდეს, ასევე ბაზრის ლიკვიდურობას და უშუალოდ წვდომას ამ ბაზარზე.

ხედავ

ჩვენი პროგრამა პრიორიტეტულად მიიჩნევს ადგილობრივი კაპიტალის ბაზრის განვითარებას და უცხოური ინვესტორების/ინვესტიციების მოზიდვას საქართველოში. აღნიშნული ასევე მნიშვნელოვანია საქართველოს ეროვნული ბანკის საერთაშორისო რეზერვების გამდიდრების თვალსაზრისით. უნდა გაიზარდოს ფინანსებზე ხელმისაწვდომობა კაპიტალის ბაზრის ინსტრუმენტების მეშვეობით და წახალისდეს კაპიტალის მობილიზება ფასიანი ქაღალდების ადგილობრივი ემისიების სახით. ასევე გათვალისწინებული უნდა იყოს წინაპირობების თანხვედრა, ანუ მოთხოვნისა და მიწოდების განუვითარებლობის ურთიერთდამოკიდებულება, ვინაიდან ერთი მეორეს გარეშე არ ვითარდება. ამისთვის მნიშვნელოვანია მოხდეს შერჩეული ნაბიჯების კოორდინაცია კაპიტალის ბაზრის განვითარების სტრატეგიის განხორციელებაზე პასუხისმგებელ უწყებებს და სხვა დაინტერესებულ/ბაზრის მონაწილე მხარეებს შორის. პირველ რიგში ეს გულისხმობს კაპიტალის ბაზრის მარეგულირებელს, რომელმაც სწორი რეგულირების და ზედამხედველობის პოლიტიკა უნდა შეიმუშაოს.

პროექტული ნაბიჯები

ფასიანი ქაღალდების ბაზრის მართვა

1. უნდა მოხდეს საქართველოს ეროვნული ბანკის რეგულირების მანდატიდან ფასიანი ქაღალდების ბაზრის საზედამხედველო ფუნქციის გამოყოფა და ცალკე მდგომი დამოუკიდებელი ინსტიტუციის ჩამოყალიბება ამ როლის შესასრულებლად.

2. ფასიანი ქაღალდების ბაზრის ახალი და დამოუკიდებელი მარეგულირებელი უნდა აღიჭურვოს ძლიერი საგამოძიებო და აღსრულების უფლებამოსილებით, გახდეს ეროვნული ბანკის უფლებამონაცვლე IOSCO-ს წევრობის კონტექსტში და დააკმაყოფილოს IOSCO-ს მარეგულირებლის ყველა პრინციპი.

3. ფასიანი ქაღალდების მარეგულირებელმა უნდა გააგრძელოს მუშაობა საკანონმდებლო ბაზის სრულყოფაზე, მათ შორის შეიმუშაოს ახალი კანონი ფასიანი ქაღალდების ბაზრის შესახებ, რომელიც სისტემაში მოიყვანს ბაზრის ყველა სეგმენტის რეგულირების ჩარჩოს.

4. მარეგულირებელმა უნდა დანერგოს ნორმატიული აქტების საჯარო გამოქვეყნების და შენიშვნების განხილვის პრაქტიკა, რაც გამჭვირვალეს და ინკლუზიურს გახდის საზედამხედველო პროცესს.

მოთხოვნა - მიწოდების გაზრდა ფასიანი ქაღალდების ბაზარზე

5. უნდა მოხდეს კაპიტალის ბაზრის პროდუქტების მრავალფეროვნების და ემისიების რაოდენობის გაზრდა სხვადასხვა მექანიზმებით:

- კანონმდებლობის შემდგომი დახვეწა, მათ შორის ემისიის პროსპექტების ჩარჩოს გადასინჯვა, რათა მოხდეს გამოშვების პროცესის გამარტივება, დაჩქარება და ხარჯების შემცირება;
- მუნიციპალური ობლიგაციების, როგორც თვითმმართველობის დაფინანსების მნიშვნელოვანი ინსტრუმენტის, გამოშვების სამართლებრივი ჩარჩოს ჩამოყალიბება და ასეთი ემისიების ხელშეწყობა;
- ემისიების/ემიტენტების ექსპერტული მხარდაჭერა;
- პროდუქტებზე ლატენტური მოთხოვნის გამოვლენა და მიწოდების დაკავშირების ხელშეწყობა.

6. უნდა გაგრძელდეს ინტენსიური მუშაობა სტაბილური „ბენჩმარკ“ შემოსავლიანობის მრუდის ჩამოყალიბებისთვის, რაც სახელმწიფო ობლიგაციების პირველადი ბაზრის გაზრდისა და მეორადი ბაზრის ლიკვიდურობის ამაღლების შედეგი იქნება. ამისთვის უნდა გაძლიერდეს ადგილობრივ, მათ შორის საცალო და უცხოელ ინვესტორთა ბაზა, რაც ხელს შეუწყობს შემოსავლიანობის მრუდის არსებობას. ამას კი თავის მხრივ ესაჭიროება ქვეყნის სწორი პოლიტიკური კურსი და ეკონომიკური ზრდის პოლიტიკა.

7. სახელმწიფო ობლიგაციების მეორადი ბაზრის განვითარებისთვის მნიშვნელოვანი იქნება პირველადი დილერების პროგრამის შემდგომი მხარდაჭერა და უკუგამოსყიდვის პროცედურის სრულყოფა მოთხოვნადი ემისიების მიმართ კალიბრაციით. ასევე, ვაჭრობის წინარე და შემდგომი შედეგების გამჭვირვალობის უზრუნველსაყოფად უნდა მოხდეს ფასების საჯაროდ გამჟღავნება, რაც უზრუნველყოფს სანდო ფასწარმოქმნას.

8. პირველადი საჯარო შეთავაზება (IPO) კაპიტალის მოზიდვის ერთერთი საუკეთესო გზაა. უნდა მოხდეს ადგილობრივი IPO-ს აქტიური სტიმულირება, რაც თავის მხრივ საფონდო ბირჟისათვის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი შემოსავლის წყაროსაც წარმოადგენს. ამ მიმართულებით უნდა შემუშავდეს და დაინერგოს პროგრამა, რომელიც ასევე მცირე და საშუალო ზომის კომპანიებს კონსულტაციის შედეგად საემისიოდ მოამზადებს და ემისიის პროცესში მხარს დაუჭერს. IPO მნიშვნელოვან როლს თამაშობს კერძო და ვენჩერული კაპიტალის სექტორებშიც, როგორც საინვესტიციო პოზიციიდან გასვლის მომგებიანი შესაძლებლობა.

9. იმისათვის, რომ მცირე და საშუალო კომპანიები, მათ შორის ინოვაციებზე ორიენტირებული სტარტაპები, მომზადდნენ სამომავლო ლისტინგისათვის, მნიშვნელოვანია ამ კომპანიებს ქონდეთ შესაძლებლობა მოიზიდონ კერძო კაპიტალი. ამ მიმართულებით უნდა გაგრძელდეს მუშაობა კერძო კაპიტალის ფონდების და ვენჩერული ფონდების ჩამოყალიბების წასახალისებლად. აღნიშნული პროცესი კოორდინირებული იქნება BITA-სთან. ასევე საჭირო იქნება რიგი საკანონმდებლო ცვლილებების განხორციელება.

10. უნდა განვითარდეს ისეთი ობლიგაციების გამოშვების პრაქტიკა, რომელიც დაკავშირებულია გარემოსდაცვითი, სოციალური და მმართველობითი (ESG) ამოცანების გადაჭრასთან. ამგვარი ობლიგაციების ემიტენტი ვალდებული იქნება რომ მოზიდულ სახსრებს მიმართავს გარემოსდაცვითი, სოციალური და მმართველობითი პრობლემების გადასაწყვეტად. ამ ფორმით ფინანსური რესურსი მოზილიზდება ისეთ საკითხებთან მიმართებით, როგორიცაა გენდერული თანასწორობა, შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირებისა და ეთნიკური უმცირესობების წარმომადგენელთა მხარდაჭერა და სხვა. ფასიანი ქაღალდები, რომლებიც ESG ბალანსის შენარჩუნებას ან დაკავშირებული ამოცანების გადაჭრას მოიაზრებს, უფრო მიმზიდველია დასავლური ბაზრებისთვის;

11. უნდა შემუშავდეს საბირჟო საინვესტიციო ფონდების (ე.წ. EXCHANGE-TRADED-FUNDS (ETF)) და უძრავი ქონების საინვესტიციო ფონდების (ე.წ. REAL ESTATE INVESTMENT TRUST (REIT)) შემოღებისთვის საჭირო საკანონმდებლო ჩარჩო და საჭირო მექანიზმები. აღნიშნული ფონდები, როგორც საცალო, ისე ინსტიტუციური ინვესტორებისათვის მნიშვნელოვანია პორტფელების დივერსიფიცირებისთვის.

12. აქციების მეორადი ბაზრის განვითარება და მისი ლიკვიდურობის ამაღლება მნიშვნელოვანია ზოგადად სააქციო კაპიტალის ბაზრის განვითარებისთვის. ის წარმოადგენს აქციათა მფლობელთათვის საინვესტიციო პოზიციიდან გასვლის ან მისი გაზრდის, და შესაბამისად, საინვესტიციო პოზიციების საინვესტიციო მიზნებზე მორგების საშუალებას. ამ მიმართულებით მნიშვნელოვანია ინფრასტრუქტურული ღონისძიებების გატარება. კერძოდ, უნდა დაიხვეწოს დემატერიალიზებული ფასიანი ქაღალდების ფლობის ჩარჩო, ხოლო შემდგომ რისკის მართვის მექანიზმები. ლიკვიდური ბაზრის პირობებში მნიშვნელობას იძენს აგრეთვე ღია პოზიციების რისკის სწორი მართვა, რისთვისაც უკვე არსებულ დერივატივების სამართლებრივ ჩარჩოზე უნდა დაშენდეს დამატებითი ცენტრალიზებული და დაკრედიტებული ვაჭრობის წესები, რაც მხარეებს საშუალებას მისცემს მოახდინონ ღია პოზიციების ჰიჯირება.

13. უნდა დაიხვეწოს საკანონმდებლო ჩარჩო ინსტიტუციური ინვესტორების შესახებ:

- საპენსიო ფონდმა უნდა შეინარჩუნოს ადგილობრივ კაპიტალის ბაზარზე არსებული მნიშვნელოვანი სტატუსი და მისი საინვესტიციო მანდატი მხოლოდ პირობითად უნდა გაფართოვდეს. აუცილებელია საპენსიო ფონდის აქტივები მიემართოს რისკის დაშვებული პროფილის შესაბამისად. ეს პირდაპირ კავშირშია ფინანსური ინსტრუმენტების მრავალფეროვნებასა და ადგილობრივი ემისიების რაოდენობის გაზრდასთან. სრულიად მიუღებელია ასეთი ინსტრუმენტების სიმცირის გამო საპენსიო ფონდის მანდატი მუდმივად ფართოვდებოდეს და მოხდეს მონაწილეთა ინტერესებთან შეუთავსებელი რისკების მქონე ინვესტიციების განხორციელების დაშვება;
- უნდა მოხდეს კერძო და ვენჩერული კაპიტალის ფონდების ჩამოყალიბებისა და გაფართოების ხელშეწყობა. ამისთვის უნდა დაინერგოს მასტიმულირებელი მექანიზმები, რაც გულისხმობს მათ შორის ფონდებისათვის ექსპერტიზისა და გარკვეული საწყისი კაპიტალის მიწოდებას.

14. ფინტექ კომპანიებისათვის უნდა მოხდეს სენდბოქსის რეჟიმის შემოღება, რაც საშუალებას მისცემს ამ კომპანიებს განავითარონ თავიანთი პროდუქტები შემსუბუქებული და პირობითი რეგულირების ფარგლებში, სრულ იმპლემენტირებამდე.

სუსტი სავაჭრო ინფრასტრუქტურა და კავშირი საერთაშორისო სავაჭრო ინფრასტრუქტურასთან

15. საჯარო ფასიან ქაღალდებთან დაკავშირებული გარიგებები უნდა დაიდოს მხოლოდ საფონდო ბირჟაზე და საბროკერო კომპანიების მეშვეობით. ამისთვის უნდა განხორციელდეს ცვლილება ფასიანი ქაღალდების კანონში, რომელშიც უნდა დაბრუნდეს „კონცენტრაციის წესის“ შემცველი ჩანაწერი.

16. „კონცენტრაციის წესი“ ხელს შეუწყობს ბირჟის რევიტალიზაციას და სავაჭრო ინფრასტრუქტურაში ინვესტიციების განხორციელებას.

17. ამჟამად საქართველოში რეგისტრირებული და ლიცენზირებულია ორი საფონდო ბირჟა, რაც ბაზრის ზომის და კონიუნქტურის კონტექსტში, არ არის ადეკვატური. ორი ბირჟის არსებობა გამოიწვია საქართველოს საფონდო ბირჟის წილობრივი მონაწილეობის სტრუქტურაში კონფლიქტმა, რომელიც აუცილებელია აღმოიფხვრას. ამას ხელს შეუწყობს ბირჟის საკუთრების MUTUALIZED მოდელის გააქტიურება, რომლის შესაბამისად მხოლოდ მონაწილე აქტიური საბროკერო კომპანიები შეიძლება იყვნენ ბირჟის მესაკუთრეები. პარალელურად ხელი უნდა შეეწყოს საფონდო ბირჟის საკუთრების სტრუქტურის ოპტიმიზაციას ბირჟის რევიტალიზაციის და გაძლიერების შემდეგ აუცილებელია ის გახდეს საერთაშორისო კლირინგისა და ანგარიშსწორების სისტემების/ცენტრების წევრი.

პოზიციონირება კაპიტალის საერთაშორისო ბაზრებზე და უცხოური ინვესტიციების გაზრდა აღმოსავლეთ კაპიტალის ბაზრებზე

კაპიტალის ბაზრის პროგრამით განსაზღვრული ღონისძიებების განხორციელება შესაძლებლობას მისცემს საქართველოს მოხვდეს MSCI და მსგავს ინდექსებში. ამის შედეგად გაიზრდება ინტერესი საქართველოს მიმართ არამართო პორტფელური ინვესტიციების, არამედ პირდაპირი ინვესტიციების შემოღინებითაც, რამდენადაც საქართველოში გამოშვებული ფასიანი ქაღალდები უკვე საერთაშორისო ინდექსების პორტფელის ნაწილი გახდებიან. ეს მნიშვნელოვნად გაზრდის საქართველოს ფასიანი ქაღალდების მეორადი ბაზრის ლიკვიდურობასაც.

სოფლის მეურნეობა

გამოწვევა

მცირემიწიანობა არის მოცემულობა, რომლის ეფექტიანად გამოყენებას საუკეთესო საერთაშორისო პრაქტიკის დანერგვა სჭირდება. საქართველოს მრავალი სახეობის ნიადაგი აქვს, რაც მრავალფეროვნებას, სასურსათო უსაფრთხოების დაგეგმარებას და აღდგენადი რესურსების შენარჩუნებას უწყობს ხელს (სამივე უკავშირდება მდგრადი განვითარების პრინციპებს).

სოფლის მეურნეობაში კოოპერაციის პრაქტიკა უნდა დაინერგოს, რასაც წინ თემის განვითარების და კულტურების რაიონირების საკითხების წინა პლანზე წამოწევა უნდა უძღოდეს.

აუცილებელია ფერმერის ინტერესების დაცვა იმისთვის, რომ იმპორტიორს სათანადო კონკურენცია გაუწიოს. ამისთვის კომპლექსური პროგრამაა საჭირო, მათ შორის, სასუქის ხარისხის, მეღვინეობის, ტექნიკით უზრუნველყოფის და ამინდის რისკებთან გამკლავების მიმართულებით.

უნდა აღმოიფხვრას ვითარება, რომელმაც საქართველოში წისქვილების დახურვა განაპირობა. საზღვარგარეთიდან შემოსული ფქვილი უკიდურესად დაბალი ხარისხისაა. პირველადი პროდუქტების მინიმალურ საჭიროებებს ადგილობრივი წარმოება უნდა გაუმკლავდეს.

სოფლის მეურნეობის განვითარებისთვის შემოსული საერთაშორისო გრანტები უნდა დაეფუძნოს მწყობრ პრიორიტეტებს, მათ შორის, კულტურების სწორ შერჩევას, რაიონირებას, დანაკარგების შემცირებას, ნიადაგის გადაღლის თავიდან არიდებას, დაავადებების და მავნებლების კონტროლს.

სასოფლო-სამეურნეო კულტურების და დარგების რაიონირებას სჭირდება სამეცნიერო კვლევები და პოლიტიკური ხედვა. რაიონირება გზას უხსნის ეფექტურ კოოპერაციას. როდესაც ერთი კულტურით დაკავებული ფერმერები ერთად იყრიან თავს, მათი ხარჯები გადამამუშავებელ ქარხნებზე და სპეციალიზირებულ ტექნიკაზე იყოფა, მცირდება ტრანსპორტირების ხარჯები და პროდუქციის ფასი მეტად კონკურენტული ხდება.

უნდა მოხდეს განათლებაში მეტი ინვესტირება და სათანადო მონაცემებზე წვდომის უზრუნველყოფა. ეს მოიცავს მოსალოდნელი მავნებლების სეზონის დასაწყისში შესწავლას და მცირე მეტეო სადგურების რეგიონებში განთავსებას, რომელთა საშუალებითაც მოხდება მობრუნებული წაყინვის, საგაზაფხულო ღამის ვარდნების ამპლიტუდის და სხვა საფრთხეების დროული პროგნოზირება.

აუცილებელია პესტიციდების ხარისხის კონტროლი ისევე, როგორც მათი სწორად შერჩევის, გამოყენების და უტილიზაციის ხელშეწყობა.

სოფლის მეურნეობის პროგრამამ უნდა უპასუხოს სასოფლო სამეურნეო ტექნიკის, მელიორაციის და ხარისხიანი ლაბორატორიების ხელმისაწვდომობის გამოწვევებს.

აუცილებელია სასურსათო უსაფრთხოების გაძლიერება და ბიოლოგიურად და ეკოლოგიურად უსაფრთხო წარმოების წახალისება.

კრიტიკული ნაბიჯები

- დაზღვევის პროგრამა ფერმერებისთვის;
- მიწოდების ჯაჭვის და ლოგისტიკის გაუმჯობესება, რაც შუამავლების როლს შეამცირებს და ადგილობრივ ფერმერს მეტი შემოსავლის მიღების შესაძლებლობას მისცემს;
- კოოპერატივების განვითარება, რაც ფერმერის ხარჯებს შეამცირებს;
- ხარისხზე და ორგანულ წარმოებაზე ზრუნვა, რაც სოფლის მეურნეობაში ჩაბმული ადამიანების ფინანსურ ამონაგებს გაზრდის;
- განათლებაში ინვესტირება და თანამედროვე ტექნოლოგიების განვითარება;
- მომხმარებლის ინფორმირება და ადგილობრივი წარმოების პროდუქციის წინ წამოწევა;
- იმპორტის რეგულირება ხარისხიანი ადგილობრივი წარმოების ინტერესების მაქსიმალური დაცვით, სათანადო ხარისხის და მომხმარებლების ინტერესების უზრუნველყოფის კვალდაკვალ;
- ადგილობრივი ფერმერების ინტერესების დაცვა ევროკავშირის საუკეთესო პრაქტიკის შესაბამისად;
- სოფლის გაცოცხლების, მისი ეკონომიკური დინამიზმის გაზრდის და სურსათის უსაფრთხოების უზრუნველყოფის გრძელვადიანი სტრატეგიის შემუშავება და დანერგვა. ან სტრატეგიამ გონივრული ბალანსი უნდა დაიცვას განვითარების, სტაბილურობის, ხარჯეფექტიანობის, თავისუფლების, თანასწორობის და კონკურენტული უპირატესობის მოპოვების პრიორიტეტებს შორის.

გაიქოსჰჰჰჰჰ

არსებული გარემოსდაცვითი პოლიტიკა არ ქმნის თვითკმარ სტიმულებს რესურსების მომხმარებლებისთვის და სამთავრობო უწყებებისთვის, რომ მათ სათანადოდ შეძლონ გარემოზე ზრუნვა და მასზე უარყოფითი ზემოქმედების მაქსიმალურად შემცირება.

ეკოლოგიური ზიანის და კატასტროფების გამომწვევი საქმიანობისთვის გათვალისწინებული ფინანსური სანქციები დაბალია. ისინი უნდა ითვალისწინებდნენ ზიანის აღმოფხვრის და ნარჩენების სათანადო მართვის საჭიროებებს.

ურბანული აგლომერაციების მიერ ბუნებრივი ლანდშაფტების განადგურება, წყლის ბალანსის დარღვევა, ნიადაგისა და ჰერის დაბინძურება და ნარჩენების არასწორი მართვა სცილდება გარემოს ბუნებრივი რეგენერაციის შესაძლებლობებს.

ბიზნესპროექტები, რომლებიც ხელყოფენ გარემოს, არ იღებენ სათანადო ვალდებულებას მის გაუმჯობესებაზე. მსხვილმა მშენებლობებმა და ინფრასტრუქტურულმა პროექტებმა უნდა იზრუნონ მწვანე სივრცეების აღდგენასა და მიწის შლის საწინააღდეგო ნარგავების გაშენებაზე.

გარემოსდაცვითი დანაშაული დღითიდღე იზრდება, რაც იწვევს დატყვევებულ მდინარეებს, გაჩეხილ მწვანე ზოლებს, წიაღისეულის არამდგრად მოპოვებას, საწარმოო ნარჩენების არასწორ მართვას, სასოფლო - სამეურნეო სავარგულებზე ცეცხლის მოკიდებას, ბრაკონიერობას, ეკოლოგიურ ხმაურს, დაცული ტერიტორიების დაზიანებას და საქართველოს მიერ ხელმოწერილი საერთაშორისო კონვენციების დარღვევას.

გონივრული რეგულაციების და მართლზომიერი სანქციების შემოღებასთან ერთად, სახელმწიფომ უნდა უზრუნველყოს დამაზიანებელი ქმედების ხელშემწყობი გარემოებების შემცირება. მაგალითად, ფერმერები, რომლებიც სავარგულებზე ნაწვერალს წვავენ, უზრუნველყოფილი უნდა იყონ სათანადო ტექნიკით.

გარემოსდაცვის ინსპექტორებს, პოლიციას, რეინჯერებს და სხვა გარემოსდაცვითი პროფესიების წარმომადგენლებს უნდა ჰქონდეთ ადეკვატური პირობები გარემოსდაცვითი დანაშაულის აღკვეთისთვის.

ყველა ადამიანს აქვს უფლება ცხოვრობდეს ჯანმრთელ და უსაფრთხო გარემოში. იცავდეს მას და ფლობდეს ინფორმაციას გარემოზე, რომელშიც ცხოვრობს. საზოგადოებას სჭირდება მეტი ინფორმაცია გარემოში მიმდინარე ცვლილებებზე, მაგალითად, გლობალურ დათბობაზე და კლიმატურ ცვლილებებზე. საზოგადოებას სჭირდება ამ გლობალური გამოწვევების მოგვარების გეგმის და მისი მართვის მექანიზმების წარდგენა.

აუცილებელია მიდგომის შეცვლა სამრეწველო ობიექტების ადგილმდებარეობის და განაშენიანების კუთხით. ინდუსტრიული აგლომერაციების განვითარება უნდა მოხდეს მკაფიო გეგმის შესაბამისად.

აუცილებელია ქალაქების „მწვანე სარტყლების“ დაკანონება და ურბანული დაგეგმარების სტანდარტების გაზრდა.

ინდუსტრიული და საცხოვრებელი კომპლექსების არსებული აგლომერაციებისთვის აუცილებელია ენერგოეფექტური გადაწყვეტილებების წახალისება.

საავტომობილო გზების განტვირთვა ჰაერის გაუმჯობესებისკენ გადადგმული მნიშვნელოვანი ნაბიჯია. სწორმა სატრანსპორტო დაგეგმარების პოლიტიკამ (გზების განტვირთვა, თანამედროვე ტრანსპორტის ინფრასტრუქტურა, ეკოლოგიურად უსაფრთხო ავტომობილების შეძენის წახალისება) უნდა შეამციროს ჰაერის დაბინძურება და მისი კანცეროგენებით გაჯერება.

წიალების და ბუნებრივი რესურსების მოპოვების ლიცენზიების გაცემა უნდა მოხდეს გარემოზე ზეგავლენის რისკების სათანადო შესწავლის შემდეგ.

ეკონომიკურად მომგებიანი, მაგრამ გარემოსთვის საფრთხის შემცველი პროექტების დაგეგმვა და განხორციელება ადგილობრივი თემების წინასწარი, სათანადო ინფორმირების და მათი მხარდაჭერის მოპოვების შემდეგ უნდა მოხდეს.

„მწვანე ეკონომიკის“ სისტემის განვითარება

ჩვენ ვენიანააღმდეგებით სახელმწიფოს მიერ ისეთი ეკონომიკური საქმიანობის დაფინანსებას, რომელიც ჩვენი ქვეყნის მოქალაქეების ცხოვრების ხარისხს ამცირებს და გარემოსთვის მიყენებულ ზიანს უგულვებელყოფს.

ჩვენ საჭიროდ მივიჩნევთ ვალდებულების არსებობას, რომელიც გარემოზე ზემოქმედების ანგარიშების საჯაროობას უზრუნველყოს. ასეთი ანგარიში უნდამოიცავდეს სოციალური განვითარებისთვის მიმართულ, კონკრეტულ პოზიტიურ შედეგებს. არაფინანსური ანგარიშგების გადამოწმება დამოუკიდებელი ექსპერტების მიერ უნდა იყოს წახალისებული სახელმწიფოს მიერ.

სახელმწიფო ხაზინაში გარემოზე უარყოფითი ზემოქმედების ჯარიმებით ან სხვა გარემოსდაცვითი მოსაკრებლით შემოსული თანხა, ყოველი გადახდა, უნდა იყოს გამჭვირვალე და ასევე გამჭვირვალედ იხარჯებოდეს გარემოსდაცვითი ზიანის ქმედით აღმოფხვრაზე.

გარემოსდაცვითი გადასახადების განაწილება ბიუჯეტის დონეზე უნდა განხორციელდეს უპირველეს ყოვლისა ადგილობრივ და რეგიონულ დონეზე გარემოსდაცვითი ზიანის აღმოფხვრისა და რეაბილიტაციისთვის თანხების ეფექტიანი გამოყენების მიზნით.

ბიოლოგიურად და ეკოლოგიურად უსაფრთხო, ორგანული სოფლის მეურნეობის წახალისება, მისი სტიმულირება და დაცვა უნდა გახდეს პრიორიტეტი ქვეყანაში, სადაც მცირემიწიანობა და რთული ლანდშაფტური რელიეფი არის გარდაუვალი მოცემულობა.

სუბსათის უვნებლობა და ეკოლოგიური უსაფრთხოება

გარემოს დაცვა და სოფლის მეურნეობა ორი ურთიერთშეპირისპირებული დარგია. თუმცა, კლიმატურ ცვლილებებთან დაკავშირებული საერთაშორისო ღონისძიებები და მდგრადი განვითარების პროგრამები არა ერთი წელია ცდილობენ ამ ორი დარგის ეფექტურ შერწყმას. ეს არის ერთ-ერთი ყველაზე მნიშვნელოვანი გამოწვევა. ამ კუთხით საქართველოში პირველ რიგში გასათარებელია პესტიციდების, ინსექტიციდების და სხვა სასოფლო-სამეურნეო სისტემური პრეპარატების გამოყენების წესების, ხარისხის, მათზე ინფორმაციის ფლობის რეგულაციები. ასეთი რეგულაციები დაიცავენ, როგორც მომხმარებელს, ასევე საქართველოს მოქალაქეების ინტერესებს.

აუცილებელია ეკოლოგიური პროდუქციის წარმოების წახალისება და ხელშეწყობა, სისტემური პრეპარატების გამოყენების, უტილიზაციის კონტროლის და მათი ნაკლები გამოყენების ხელშეწყობა; ნიადაგის და ნიადაგური კონსორციუმის შენარჩუნების წახალისება, ხელშეწყობა; ბიომრავალფეროვნების შენარჩუნება; სასოფლო-სამეურნეო პროდუქტების მრავალფეროვნების წახალისება; მომხმარებლის უკეთესი ინფორმირებულობა.

სახელმწიფოს სისტემური მხარდაჭერაა საჭირო მეცნიერებისთვის, რომელსაც შეუძლია გადაჭრას თანამედროვე პრობლემები სოფლის მეურნეობაში, სურსათის მწარმოებლებისთვის (განსაკუთრებით მცირე ბიზნესი და კოოპერატივები), რომლებიც წარმოებაში არ იყენებენ გენმოდირიცირებულ ნედლეულს ან ქიმიურ დანამატებს.

მოქალაქეების ჯანმრთელობას მრავალი თვალსაზრისით ძირს უთხრის ქიმიური დაბინძურება. მნიშვნელოვანია დაუყოვნებლივი ძალისხმევა ქიმიური დაბინძურების შესამცირებლად.

აუცილებელია ქიმიკატების მეცნიერულად დაფუძნებული კლასიფიკაციის შექმნა ბუნებრივ ობიექტებთან და ცოცხალ ორგანიზმებთან ურთიერთქმედების მიხედვით, ადამიანის ჯანმრთელობასა და სიცოცხლის ხანგრძლივობაზე ზემოქმედების გათვალისწინებით. შემდეგ კი, ამის საფუძველზე, საკანონმდებლო დონეზე უნდა შემუშავდეს და დამტკიცდეს ქიმიური დაბინძურების ფაქტორიდან მოსახლეობის სისტემური ქრონიკული დაავადებების პროფილაქტიკის, გამოვლენისა და რეაბილიტაციის მეთოდები.

ეფექტური ინსტრუმენტი იქნება სამრეწველო ობიექტების სავალდებულო გარემოსდაცვითი დაზღვევა, გარემოს პიკური და საგანგებო დაბინძურებისგან.

წილი ეკონომიკის განვითარება

ნარჩენების ცალკე შეგროვების ინფრასტრუქტურის ნაკლებობა, სხვადასხვა წარმოშობის ნარჩენების უსისტემო შერევა, მრავალი სახის საქონლის მწარმოებლებისთვის გადამუშავების ვალდებულებების არარსებობა - ეს ყველაფერი არ გვაძლევს საშუალებას უარი ვთქვათ ნარჩენების ეფექტურ განადგურებაზე.

არსებული სიტუაციის დასაძლევად საჭიროა მკაფიო ეკონომიკური მექანიზმი, რომელიც რეალურად აინტერესებს სტრუქტურებს, რომლებიც მონაწილეობენ ნარჩენების გატანასა და განთავსებაში, მათ შორის:

მათი ხარჯების ნაწილის კომპენსაცია (რეგიონული და ადგილობრივი სპეციფიკის გათვალისწინებით);

სახელმწიფო შეკვეთა (ან კვოტა) ეროვნული ეკონომიკის სხვადასხვა სექტორში მეორადი მატერიალური რესურსების გამოყენებისთვის;

ბიოგაზის შეგროვებასთან ერთად ორგანული ნარჩენების განთავსების სპეციალიზებული ნაგავსაყრელების აღჭურვილობაში თანაინვესტირება;

სამომხმარებლო საქონლის დასაბრუნებელი შეფუთვის გამოყენების სფეროს გაფართოება;

საქონლის ასორტიმენტის გაფართოება, რომლის ფასებში უნდა მოიცავდეს მათი განკარგვის ხარჯებს;

საყოფაცხოვრებო დონეზე მყარი მუნიციპალური ნარჩენების ცალკე შეგროვების სისტემური სტიმულირება.

ბუნებრივი რესურსების გამოყენების პრინციპების განახლება.

პრონციპულად მნიშვნელოვანია ბუნებრივი რესურსების მოპოვების მიდგომების შეცვლა:

- წიაღისეულის მოპოვებისა და გადამუშავების სამეცნიერო და ტექნიკური დონის ამაღლება;
- მიწისქვეშა წყლებისა და ჰაერის დაბინძურების შესამცირებლად თანამედროვე მეთოდების გამოყენება;
- მადნის გამდიდრების მოწინავე მეთოდების დანერგვა;
- სასარგებლო კომპონენტების ამოღება დაგროვილი სამთო ნარჩენებიდან და უხარისხო მინერალური ნედლეულიდან;
- მკვდარი და ეროზირებული ნიადაგების რეკულტივაცია.

შინაური ცხოველთა კეთილდღეობა

ბაზონების

საქართველოში მიუსაფარი კომპანიონი ცხოველების პოპულაცია არნახულ ნიშნულს აღწევს (სსიპ ცხოველთა მონიტორინგის სააგენტოს მონაცემებით, თბილისში 2015 წელს სულ 43,183 ძაღლი იყო. ძაღლების საშუალო რაოდენობა: 1 კმ² - 242.6). სათანადო სტატისტიკური მონაცემების უქონლობის გამო ძნელია ზუსტი რაოდენობის განსაზღვრა, მაგრამ ვითარების სიმძიმე შეუიარაღებელი თვალითაც ჩანს და შემანუხებელია, როგორც მოსახლეობისთვის, ასევე ცხოველების მოყვარულთა და მათი დამცველებისთვის.

მოსახლეობა ორ ბანაკად დაიყო: ნაწილი მაღალი ემპათიით გამოირჩევა და საკუთარი ჯანმრთელობისა და რესურსების ხარჯზე თითოეული სიცოცხლის გადარჩენას ცდილობს. დანარჩენი უსაფრთხოებას ანიჭებენ უპირატესობას და უნდათ, რომ საზოგადოება დაცული იყოს დაკბენის/დაგლეჯვის თუ დაავადებების საფრთხისგან. საქართველო რჩება ცოფის მაღალი რისკის ქვეყნად და ამ მომაკვდინებელი დაავადების დადასტურებული შემთხვევა, სამწუხაროდ, წელსაც დაფიქსირდა.

საქართველოში ცხოველის 50-მდე ცოფის დადასტურებული შემთხვევა ფიქსირდება წელიწადში, ძირითადად ტყის სიახლოვეს. 2009-2018 წლებში ცოფზე შესამოწმებლად ლაბორატორიაში შევიდა 4331 საექვო ნიმუში, რომელთა 21% დადასტურდა. ბოლო 5 წლის განმავლობაში ცოფის დადასტურებული შემთხვევებიდან იყო შემდეგი: 48.9% [177] ძაღლებში, 46.1% [167] პირუტყვში და 4.97% [18] გარეულ ცხოველებში. შემთხვევების დდაახლოებით 75 % პატრონიან ძაღლებზე მოდის და მხოლოდ 25% - მიუსაფრებზე.

წლებია ეს საკითხი მოუგვარებელი რჩება და პრობლემა სულ უფრო მწვავედება. საქართველოს მთავრობა აქაც ხელს უწყობს კონფლიქტის გაღვივებას, ცდილობს ეს პრობლემა წარმოაჩინოს როგორც გადაუჭრელი და სინამდვილეში, ისევ და ისევ, ვიწრო ჯგუფის ინტერესებს ატარებს. სინამდვილეში არსებობს ამ საკითხის მოგვარების ჰუმანური, უკვე გამოცდილი გზები და რაც გვჭირდება, ამ გამოცდილების შესწავლა და ჩვენს საჭიროებებზე მორგებაა.

აღნიშნულ პრობლემაზე დაპირისპირების მიზეზი არ არსებობს. მთელს საზოგადოებას სურს:

- ქუჩებში მიუსაფარი ცხოველების რაოდენობის შემცირება;
- ეპიდემიოლოგიური რისკების აღმოფხვრა;
- ცხოველები არ ხვდებოდნენ უპასუხისმგებლო პირების ხელში, რომლებიც არ აკონტროლებენ საკუთარი ცხოველის ქცევას, ხელს უწყობენ აგრესიის ჩამოყალიბებას, არ ზრუნავენ ხმაურის და დაბინძურების აღმოფხვრაზე, ქუჩაში ყრიან საკუთარ ცხოველებს და მათ ნაყარს.

პრობლემები

1. მიუსაფარი ცხოველების არსებული ჰიპერპოპულაცია

დაურეგულირებელი იმპორტი და უკონტროლო გამრავლება უარყოფითად აისახება კომპანიონი ცხოველების ნაყარის ხარისხზე. გაუფასურებული კომპანიონი ცხოველი დიდი რაოდენობით გაედინება ქუჩაში. ამაზე მიუთითებს სულ უფრო მეტი ჯიშის და ჯიშისა და ჯიშის ნაჯვარი ძაღლის/კატის გამოჩენა ქუჩებსა და თავშესაფრებში (ჯიშისა და მეტის ცხოველების ოჯახებიდან გადინებაზე დაახლოებითი წარმოდგენის შექმნა შესაძლებელი თამაზ ელიზბარაშვილის ძაღლების თავშესაფრის მონაცემებით: 10 182 ძაღლიდან 4 721 არის ჯიშისა და მეტისი, რაც 46,3%-ს შეადგენს).

ქუჩის მიუსაფარი ცხოველების პოპულაცია იზრდება მათი მასიურად მოკვდინების (ხშირად არაჰუმანური მეთოდებით), პოპულაციისთვის სპეციფიური ეპიდემიების, თუ საგზაო შემთხვევების სიხშირის მიუხედავად.

მიუსაფარი ცხოველების ჰიპერპოპულაცია დისკომფორტს უქმნის მოსახლეობას, ხოლო ძაღლების ხროვების ჩამოყალიბება, რასაც მუნიციპალური სააგენტოების დღევანდელი პოლიტიკა უწყობს ხელს, საფრთხის შემცველიცაა.

2. ეპიდემიოლოგიური რისკები

ადამიანისა და ცხოველებისთვის საშიში დაავადებებიდან ყველაზე საყურადღებოა ცოფი. ცხადია, რომ დღევანდელი მიდგომით ამ დაავადების აღმოფხვრა საქართველოში ვერ ხერხდება.

ლეიშმანიოზის პირდაპირი გადამტანი ინფიცირებული ცხოველი არ არის, თუმცა ამ დაავადების ძირითად რეზერვუარს წარმოადგენს.

ფართოდაა მოდებული სახეობისთვის სპეციფიური ინფექციები, როგორიცაა ძაღლის ჭირი, ენტერიტი, კატების ვირუსული დაავადებები. ესენი ადამიანისთვის საშიში არაა, თუმცა ცხოველებში მაღალი სიკვდილიანობით ხასიათდება.

3. დაუსჯელობა

არასათანადო მოპყრობა, მიტოვება, სისასტიკე, წამება, ძალადობა, მოწამვლა, ცეცხლსასროლი იარაღით ან ტირის თოფით დაშავება/მოკვდინება დაუსჯელი რჩება არსებული კანონმდებლობის გაუმართავობისა და აღმასრულებელი მექანიზმების უმნიშვნელობის გამო. დაუსჯელობის სინდრომი იწვევს ძალადობის ზრდას; გახშირდა ცხოველთა დამცველებზე ფიზიკური თავდასხმის ფაქტები.

პრობლემად რჩება ძაღლების ჩხუბები, რაც გართობის სისხლიანი და დაუნდობელი სახეა.

4. მონიტორინგისა და კონსერვაციის ან აღსაზრდის

არ არსებობს თავშესაფრების, ვეტერინარული კლინიკების, კინოლოგიური კლუბების, სასტუმროების, არასამთავრობო და სხვა ჩართული ორგანიზაციების მონიტორინგის მექანიზმები.

გაუმართავია ჩართული პროფესიონალების ლიცენზირების სისტემა.

არ კონტროლდება საკვების, ვაქცინებისა და მედიკამენტების ხარისხი.

შეუმუშავებელია ოჯახებში და შემფარებლებთან კომპანიონი ცხოველების კეთილდღეობის კონტროლის სისტემა.

5. ძაღლის ყოლის პირობების აღსაზრდის

სასეირნო სივრცეების, ადეკვატური სეირნობის საათების, დაწესებულებებთან მისაბმელების არარსებობა პატრონისთვის მეტად ართულებს ძაღლის მოვლას.

ძალის ფსიქოლოგიური და ფიზიკური ჯანმრთელობისთვის მეტად მნიშვნელოვანია მისი სეირნობა და ფიზიკური დატვირთვა. წინააღმდეგ შემთხვევაში, მას ექმნება ჯანმრთელობის პრობლემები, ცხოველი არ გადის სოციალიზაციას, ხდება უფრო რთული სამართავი. აღნიშნული, თავის მხრივ, ზრდის ცხოველზე უარის თქმის მაჩვენებელს და, შესაბამისად, ამცირებს ქუჩიდან და თავშესაფრიდან ცხოველის აყვანის შანსებს.

პრისტიკული ნაბიჯები

გამართული, ადამიანისა და ცხოველის ჰარმონიულ თანაცხოვრებაზე ორიენტირებული კანონის ჩამოყალიბება და ამ კანონის აღსრულების მექანიზმების შემუშავება. მოცემული კანონი უნდა პასუხობდეს არსებულ გამოწვევებს:

- არსებული ცხოველების იდენტიფიცირება და აღრიცხვა;
- კასტრაცია/სტერილიზაციის პროგრამა ბუნებრივ არეალში დაბრუნებით;
- ცხოველების იმპორტისა და გამრავლების მკაცრი შეზღუდვა - ლიცენზიების შემუშავება ხარისხობრივი მახასიათებლებისა და გენეტიკურ დაავადებებზე მკაცრი კონტროლით;
- ცხოველების მიტოვების აღკვეთა;
- მიუსაფარი ცხოველების ოჯახებში აყვანის ხელშეწყობა.

ეპიდემიოლოგიური რისკები ავტომატურად შემცირდება პოპულაციის შემცირებისა და ვაქცინებისა და მედიკამენტების ხარისხის კონტროლის პარალელურად, ხოლო რიგი დაავადების, მათ შორის, ცოფისა და ლეიშმანიოზის აღმოსაფხვრელად საჭიროა თანმიმდევრული და სისტემური მიდგომა, რაც გულისხმობს დაავადების გავრცელების ძირითადი წყაროების იდენტიფიცირებას და ინტენსიური პროფილაქტიკური ღონისძიებების ჩატარებას როგორც შინაურ, ასევე, გარეულ ცხოველებში.

ადეკვატური კანონმდებლობა და აღსრულების მექანიზმების შემუშავება მოხსნის დაუსჯელობის პრობლემას. დანაშაულის ადეკვატური სასჯელი შეამცირებს რეციდივების ალბათობას. უპასუხისმგებლო პატრონებისა და მოძალადეების „შავი სია“ მნიშვნელოვანი ბერკეტია როგორც ძალადობის, ასევე, მიუსაფარი ცხოველების რაოდენობის შესამცირებლად. ჩამორთმეული ცხოველების დროებითი განთავსების პუნქტები მათი რეაბილიტაციისა და

შემდგომი გაჩუქების მიზნით მნიშვნელოვან რგოლს წარმოადგენს საზოგადოებაში ცხოველების მიმართ ჰუმანური მოპყრობის დანერგვის კუთხით.

მონიტორინგისა და კონტროლის მექანიზმების შესაქმნელად საუკეთესო გზაა მონაწილე ორგანიზაციების ჩართვა ხარისხის მართვაში.

გასასეირნებელი ზონების გამოყოფა, სეირნობის ადეკვატური საათებისა და წესების ჩამოყალიბება, დაწესებულებებთან მისაბმელების განთავსება.

არსებული პრობლემები გროვდებოდა წლობით და მათი ერთ დღეში გადაჭრის გზები არ არსებობს. სახელმწიფომ მიუსაფარ ცხოველზე პასუხისმგებლობა სრულად აირიდა თავიდან - კანონმდებლობა არ განსაზღვრავს მიუსაფარ ცხოველზე პასუხისმგებელ ორგანოს, არ არსებობს კომპანიონ ცხოველთა შესახებ კანონი, კანონს მიღმაა დარჩენილი ისეთი ცხოველები, როგორიცაა ზაზუნა, კუ, თუთიყუში, დეკორატიული თევზები და ა.შ. აუცილებელი და სასწრაფოა მრავალმხრივი, სისტემური და თანმიმდევრული გეგმის შემუშავება, წინააღმდეგ შემთხვევაში გაგრძელდება რესურსების არამიზნობრივი ხარჯვა და პრობლემების შემდგომი აკუმულირება.

ასევე მნიშვნელოვანია ცნობიერების ასამაღლებელი საგანმანათლებლო პროექტების მნიშვნელობა, რაც ხელს უწყობს როგორც ყველა სულიერ არსებასთან სათანადო მოპყრობის დანერგვასა და ძალადობის შემცირებას, ასევე პროვოცირებული აგრესიის (დაკბენა, დაკანჯრა) თავიდან აცილებას.

მოსახლეობის მეტი ინფორმირებულობა და განგრძობითი დიალოგი აღმოფხვრის არსებულ დაძაბულობას, შეამცირებს საყოფაცხოვრებო კონფლიქტებს, ხელს შეუწყობს მოსახლეობის ჩართულობას საკითხში. პრობლემის მოგვარება თანმიმდევრული მიდგომის პირობებში შესაძლებელია 3-5 წლის ვადაში.

თავისუფლების მოქდანს მიიჩნეო, რომ საზოგადოების მხარდაჭერით და შემოთავაზებული სტანდარტული განვითარების განხორციელებით, შეძლებს ჩვენი ქვეყნის წინაშე არსებული მწვავე პრობლემების გადაჭრას; აღმოცენდეს თუ ეროვნული დონის გამოწვევებთან გამკლავებას.

მოქალაქეებთან ერთად, თავისუფლების მოქდანი შეაბამდება არსებული ხელისუფლების მიერ წახადისაზე საშუალო და მაღალი დონის კონფიციანს; დანერგავს გახილვებით ძლიერ მქანეიფმებსა და სისტემებს კონფიციიის დანამარსებად.

სტანდარტული წარმოდგენილი პოლიტიკის ხედვა დამკვებანება, გავეუმჯობესოთ გამჭვირვადობა ხელისუფლების ყველა დონეზე; გავხდეთ უფრო აქტიური და პასუხისმგებლიანი მოქალაქეები; უფრო ეფექტიანად ვაკონტროლოთ ჩვენ მიერ არჩეული ხელისუფლება; შედინეგნიერებისა და ინფორმირებადობის მაღალი ხარისხით ჩავეთოთ დემოკრატიის შენარჩუნებისა და განვითარების პროცესში.

საქართველო განდება ევროპეუმიის წვერი სახადმეიფო.

ჩვენ შევძლებთ!